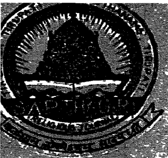


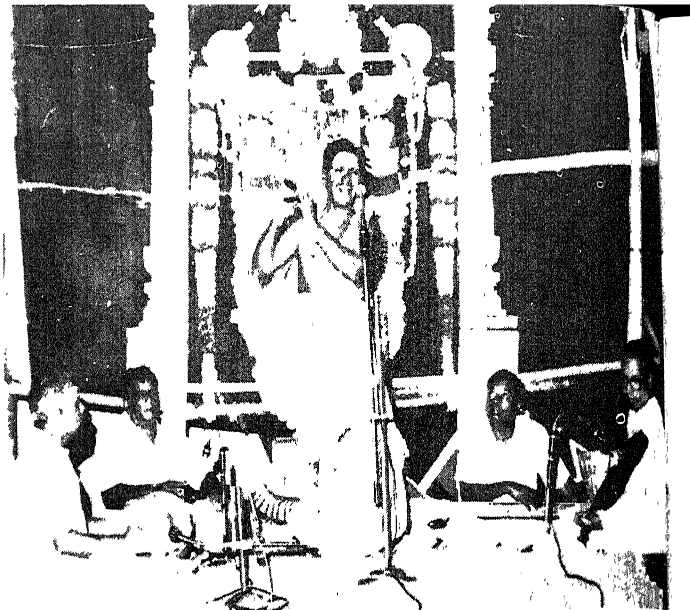
సప్తగిరి

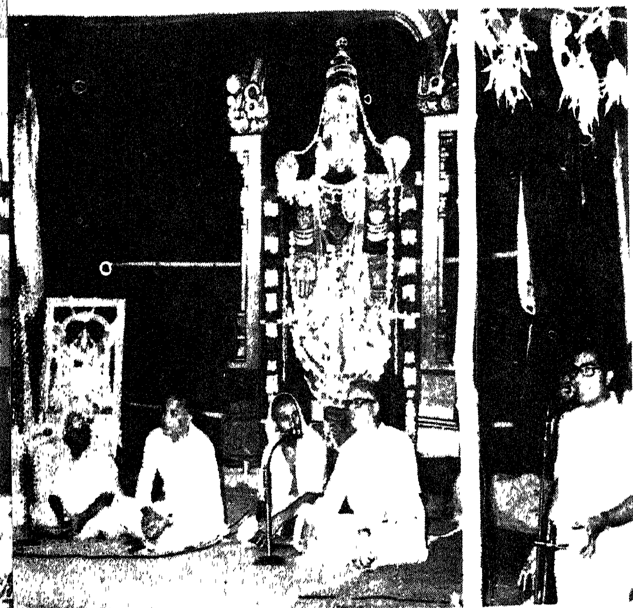
జూన్ 198[illegible]

వెల: రు. 1/-

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాసపత్రిక

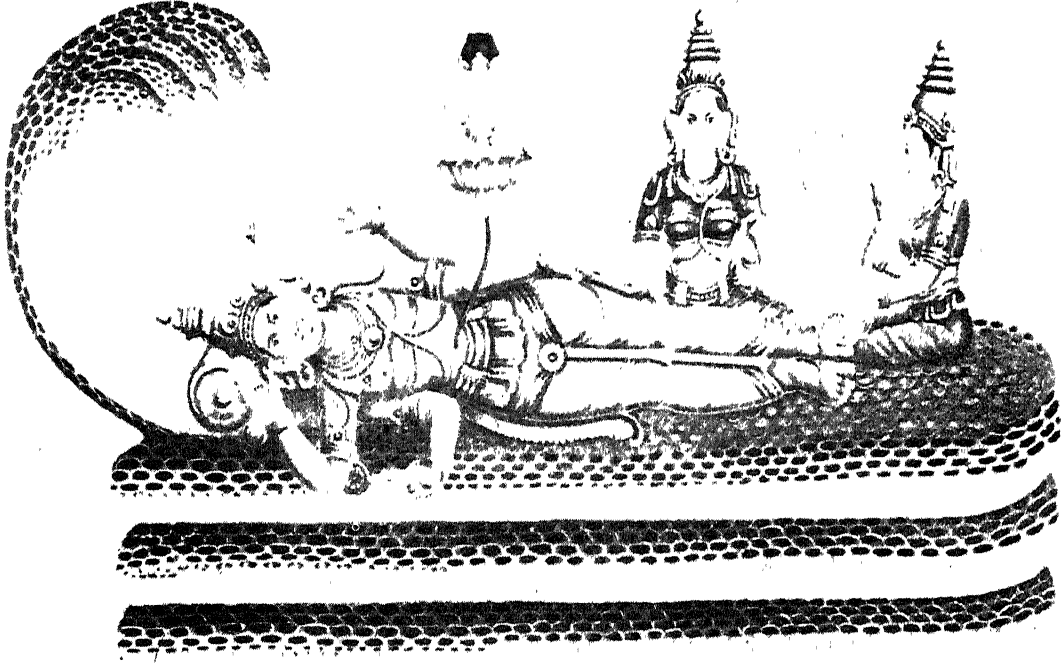

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల
స్వర్ణోత్సవాలు
27 నుండి 28 వరకు











కొలువున్నాఁ డదివో గోవిందరాజు
కొలఁదిలేని సొమ్ముల గోవిందరాజు

గారవానఁ బాదములు కాంతలపైఁ బారఁజాఁచి
కూరిములు వెదచల్లి గోవిందరాజు
ధీరత సంకుఁజక్రాల తెల్లని కన్నులతోడ
కోరిన వరములిచ్చీ గోవిందరాజు

దట్టపుంగరాల వేళ్ల దాపలిచెయి వారఁజాఁచి
గుట్టుతో నూరకున్నాఁడు గోవిందరాజు
వొట్టుకొనె వలకేలు వున్నతి శిరసుకింద
కొట్టఁగొన నవ్వులతో గోవిందరాజు

చిప్పిలుతా నొత్తగిలె శేషునిపడగె నీడ
గొప్ప కిరీటముతోడ గోవిందరాజు
అప్పుడే బొడ్డునఁగనె నజుని శ్రీ వేంకటాద్రి
కుప్పె కటారము తోడ గోవిందరాజు.

—అన్నమాచార్య శృంగారకీర్తన.

(జూన్ 4 నుండి 12 వరకు జరిగే తిరుపతి శ్రీ గోవిందరాజస్వామి
బ్రహ్మోత్సవ సందర్భంగా)

మీమాట

ముఖచిత్రం

ఏప్రిల్ సంచిక ఆలస్యమైనా, ముఖ చిత్రం ఆనందాన్నిచ్చింది. తాళవ్య క్తిత్వం, పరీక్ష వ్యాసాలు చాలాబాగ మంచివిషయ మును పాఠకులకు అందించినందులకు కృతజ్ఞులము.

చామర్తి సత్యనారాయణ — మోర్త.

వేంకటేశోదాహరణ

ఏప్రిల్ నెలలో ప్రచురింపబడ్డ శ్రీ శింగన మల్ల రాధాకృష్ణయ్యగారి "శ్రీ వేంకటేశో దాహరణము" చదువు భాగ్యము కలిగినందు లకు మిక్కిలి సంతసించుచున్నాను. ఇదొక్కటేకాదు, ఈ సంచికంతా ఎంత చది వినా తనివితీరదనుట అతిశయోక్తి ఎంత మాత్రం కాదు.

మండ వెంకటరమణమూర్తి — ముద్దాడ
డి. చెన్న కేశవస్వామి — విజయనగరము

బాలప్రబోధం

ఏప్రిల్ సంచికలోని "పరీక్ష" కథ చాల బాగున్నది. బాలప్రబోధం శీర్షికన ఇట్టి కథలు అందిస్తున్నందుకు చాలసంతోషం.

వి. హరికిషన్ — కరీంనగర్
పి. మురళి — జగిత్యాల
బి. అశోక్ — కరీంనగర్

మహాభారతం

'సప్తగిరి' సంచికలో మీరు ప్రచు రిస్తున్న భగవద్గీత వ్యాఖ్యానము చాల బాగున్నది. అలాగే "విష్ణుసహస్రనామ" వ్యాఖ్యానము, "మహాభారతము" సీరి యల్‌గా ప్రచురిస్తారని ప్రార్థన.

క్రైస్తవ మత ప్రచారమువలె తి. తి. దేవస్థానమువారు రేడియోద్వారా హిందూ మతప్రచారం చేస్తేబాగుంటుంది.

కేతవరపు శ్రీరామకృష్ణ — విశాఖ

జాప్యమెందుకు

ఆధ్యాత్మిక చింతన పెంచే పత్రికల్లో "సప్తగిరి" అతిముఖ్యమైంది. దాన్ని సకాలంలో విడుదల చెయ్యాలి. పెద్ద యంత్రాంగము గల టి. టి. డి. 'సప్తగిరి' జాప్యాన్ని తప్పక నివారించ గలదని ప్రార్థన.

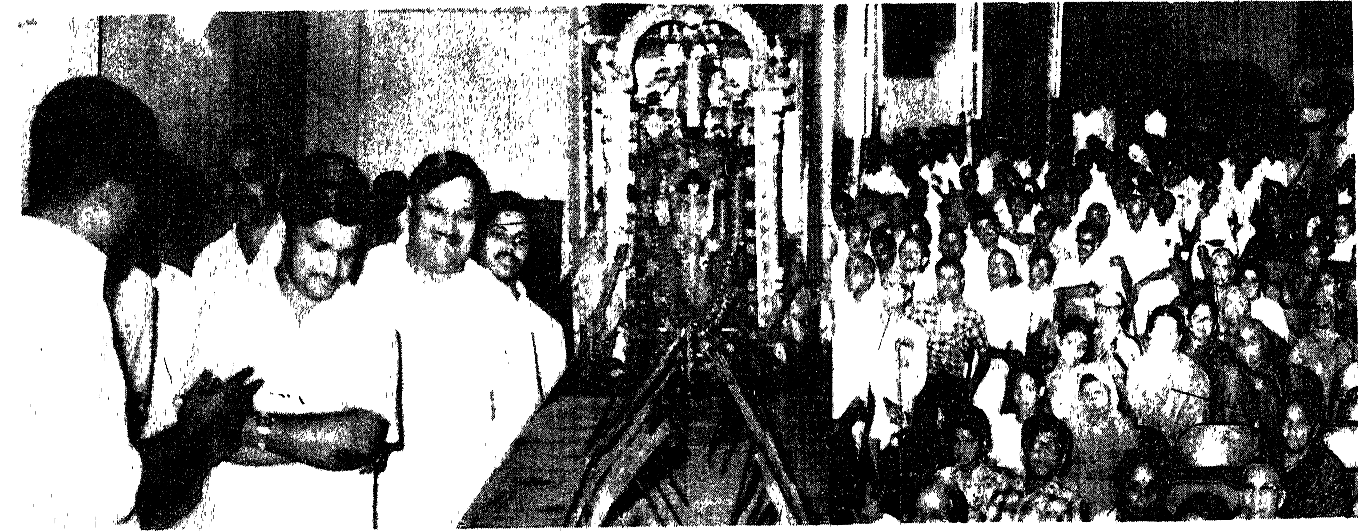
కొంపల్లి వీరభద్రరావు — ఈతముక్కల

* అనివార్య కారణాలవల్ల జరిగిన ఆలస్యానికి చింతిస్తున్నాం. సం॥

దాససాహిత్య ప్రాజెక్టు ప్రదర్శన, బెంగుళూరు



ఈ జూన్ 10 నుండి 14 వ తేదీ వరకు బెంగుళూరు చామరాజుపేటలో తి. తి. దే. దాసప్రాజెక్టు, తిరుపతివారి అధ్వర్యంలో ప్రదర్శన ఏర్పాటు చెయ్యడం జరిగింది. ఈ సందర్భంలో కర్ణాటకరాష్ట్ర సమాచార శాఖామంత్రి శ్రీ రఘుపతి "కేశవాది రూప ములు" అను పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించగా, శ్రీ వి. ఎస్. ఆచార్యగారు కర్ణాటక హరి దాసులు అను గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరించారు. తదుపరి శ్రీ జి. వి. అయ్యర్, శ్రీ కె. అప్పణ్ణాచార్య, శ్రీ బి. గోవిందాచార్య ప్రభృ తులు ప్రసంగించారు.





తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాస పత్రిక...

గౌరవసంపాదకులు:
శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి,
ఐ. ఏ. ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

*

ప్రచురణకర్త - సంపాదకుడు:
కాట్రపాటి సుబ్బారావు,
ఎమ్. ఎ.

*

ముద్రాపకుడు:
ఎమ్. విజయకుమార్ రెడ్డి

*

విడిప్రతి - రు. 1-00
సం॥ చందా - రు. 12-00

ప్రతులకు:
వెల్ ఫేర్ ఆఫీసర్,
టి. టి. డి., తిరుపతి.

క్రొత్తశీర్షిక రాగలహరి (24 వ పుటలో)

ఈ సంచికలో....

జూన్ 1984
సంపుటి 15 సంచిక 1

ముఖచిత్రం: శ్రీ గోవిందరాజస్వామి బ్రహ్మోత్సవం, తిరుపతి.

2 వ కవరుపేజి: విజయవాడలో దేవస్థాన స్వర్ణోత్సవ విశేషాలు. 3 వ కవరుపేజి: గణపవరంలో దేవస్థాన స్వర్ణోత్సవ విశేషాలు.

4 వ కవరుపేజి: శ్రీ పద్మావతీఅమ్మవారి తెప్పోత్సవం, తిరుచానూరు.

సంపాదకీయం

ఈ సంచికతో సప్తగిరి కొత్త సంవత్సరంలో అడుగుపెడుతున్నది. దేవస్థానం బులిటెన్‌గా 1949 లో ప్రారంభమై, 1962లో దేవస్థానం పత్రికగా రూపుదాల్చి, 1970 లో నాల్గుభాషలలో సప్తగిరిగా ప్రారంభమైన నాటినుండి ఈనాటికి సప్తగిరి జీవితంలో 14 వసంతాలు గడిచి 15 వ సంవత్సరంలో అడుగుపెట్టింది. 1975 లో ఐదు భాషలలో సప్తగిరి వెలువడటం, పత్రికద్వారా బహుభాషా ప్రదేశాలలో, ఆర్షధర్మ ప్రచారం కోసం దేవస్థానం చేస్తున్న ప్రయత్నాలకు ప్రతీక అని చెప్పవచ్చు.

ఇదేవిధంగా పత్రిక ఆకృతిలో 1949 నుండి 1975 వరకు జరిగిన మార్పులు, తక్కువపుటలలో ఎక్కువ విషయాలను అందించాలనే ఆరాటానికి అద్దం పట్టాయి.

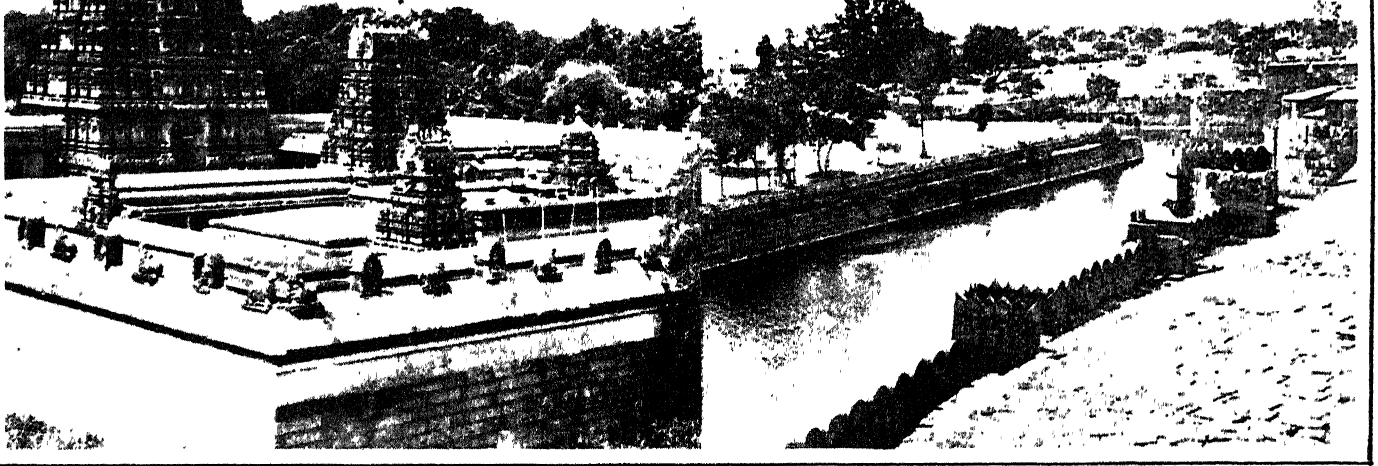
పత్రిక, ప్రారంభమైన నాటినుండి, ఏ రూపంలో, ఏ పేరుతో ఉన్నా శ్రీనివాస వైభవాన్ని, దేవస్థాన సమాచార ప్రసారం, ఆర్ష ధర్మ ప్రబోధనల విషయంలో నిరంతరం సేవ చేస్తూనే వున్నది. ఇదిగాక శేషాచలాధీశ్వరుని దర్శించవచ్చే అశేష భక్తజనులకు వివిధ సౌకర్యాల విషయంలో కలిగే అసౌకర్యాలను ఆ యా పరిధుల వారి దృష్టికి తీసుకువచ్చి వాటి నివారణకు తోడ్పడ గలిగానన్న సంతృప్తిని, మెప్పును సంపాదించుకొన్నది. సప్తగిరిని శ్రద్ధగా గమనిస్తున్న వారందరికీ యీ విషయం అనుభవంలోదే.

కాని నేటి జీవనవిధానం పరిశీలిస్తే సప్తగిరి లాంటి ధార్మిక పత్రికలు చేసిందానికన్న చేయవలసిందే ఎక్కువ వున్నదని పిస్తుంది. మానవుడు సాధిస్తున్న వైజ్ఞానిక విజయగర్వాంధకారం ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన భాస్కరుణ్ణి ఆక్రమించు కోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నది. మనిషి మనీషి కావటానికి బదులు, ఒక్కొక్క మెట్టు దిగుతూ, దానవతకు దగ్గరౌతున్నాడు. దీనిని నిరోధించాలంటే తాత్త్విక చింతన, మానవతాదృక్పథం మాత్రమే శరణ్యాలు. అవి బహుజన సుఖజీవనానికి పునాదులు కావాలంటే అతి తక్కువధరలో అందుబాటయ్యే ప్రచారసాధనం పత్రికలు మాత్రమే. తరతరాల మహామనీషుల తపఃఫలాలను, యథాయోగ్యంగా ఏకకాలంలో పంచి బహుజన ప్రయోజన కారులుగా మార్చగల శక్తి పత్రికా విధానానికే ఉంది.

అందువల్లనే ఆర్షధర్మ ప్రబోధానికి, మానోన్నజ్జీవనానికి, ఆధ్యాత్మిక పత్రికలు వారధిలాంటివి. సప్తగిరి కూడా ఆ బాటలోనే మరింత దృఢదీక్షతో ముందుకు సాగుతూ ఆత్మీయతకు అందరు పాఠకులను, స్థైర్యధైర్యాలకు సప్తగిరీశుని వేడుకొంటూ మరొక్క మజిలీవైపు సాగుతున్నది.

సహ నావవతు
సహ నౌ భునక్తు
సహ వీర్యం కరవావహై
తేజస్వినావధీత మస్తు
మా విద్విషావహై
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

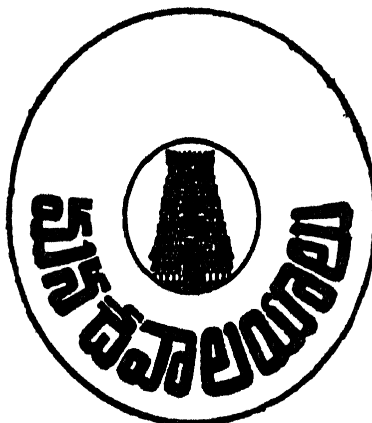
శ్రీ జలకంఠేశ్వరస్వామి ఆలయం



దక్షిణ భారతదేశమందే గాక, మధ్య ఆసియా ఖండమందే ప్రముఖ వైద్యకేంద్రమైన రాయవేలూరు నేటి మద్రాసు రాష్ట్రమందు ఉత్తర ఆర్కాడ్ జిల్లా కేంద్రము. నేడీ పట్టణము తమిళనాడులో ఉన్నను పూర్వము ఆంధ్రదేశ రాజకీయాలలో ఎంతగానో ముడిపడి యున్నది.

వేలూరు పట్టణమందు కడపటి విజయనగరరాజుల కాలమునాటి కోట యున్నది. బహుశా మధ్యయుగము నాటి రాజులు నిర్మించిన కోటలలో ఇది కట్టకడపటి దేమో! ఈ అందమైనకోటను విజయనగర రాజులైన సదాశివరాయలు మరియు శ్రీరంగరాయల (1572-85) సర్దారుడైన వేలూరి బొమ్మనాయకుడు క్రీ. శ 1566-80 ప్రాంతమున నిర్మించినారు. క్రీ. శ. 1604 సం॥ర మందు బొమ్మనాయకుని కుమారుడులింగమనాయకుడు ప్రభువులపై తిరుగుబాటు చేయగా, వేంకటపతిరాయలు అతనిని ఓడించి క్రీ. శ. 1606లో చంద్రగిరి ప్రధాన రాజధానిగా, వేలూరు రెండవ రాజధానిగా చేసుకొన్నాడు. విజయనగరరాజుల పతనానంతరం ఈ కోట బీజపూర్ సుల్తాన్ ఆదిల్‌షా (కీ. శ. 1946) వశమైంది. ఆపై క్రీ. శ. 1677-78 సం॥లో ఛత్రపతి శివాజీ వశమైంది. మహారాష్ట్రుల పతనానంతర మీ కోట ఆర్కాడు నవాబులు, తర్వాత మైసూరు సుల్తానులు హైదరాలి ఆతడి కుమారుడు టిప్పుసుల్తాన్ అధీనమైనది. ఆంగ్లేయులు 3 వ మైసూరు యుద్ధం తర్వాత టిప్పును ఓడించి కోటను స్వాధీన పరచుకొన్నారు. నాల్గవ మైసూరు యుద్ధంలో టిప్పుసుల్తాన్ మరణించగా ఆతడికుమారులను ఆంగ్లేయులీ కోట యందే బంధించినారు. క్రీ. శ. 1806 జూలై 10 వ తేదీన ఆంగ్లేయులు వేలూరు కోటలోని సైనికులను జుట్టు తీయించుకొని క్రాపుచేయించుకోమని ఆజ్ఞలు జారీచేయగా సైనికులు తిరుగుబాటు చేసినారు. హిందూ దేశంలో ఆంగ్లేయులపై మొట్టమొదటి తిరుగుబాటు ఇదియే.

క్రీ. శ. 1911 వ సం॥ వరకు వేలూరు చిత్తూరు పట్టణము కేంద్రముగా ఉత్తర ఆర్కాడు జిల్లాయందు వుండినది. ఆ సంవత్సరమందు ఈ జిల్లాను చిత్తూరు, ఉత్తర ఆర్కాడు జిల్లాలుగా విభజించి ఉత్తర ఆర్కాడు జిల్లాకు వేలూరును ముఖ్యపట్టణము చేశారు. నేటికి వేలూరు కోట చెక్కు చెదరక నిలచియుండి చూపరుల కండ్లకు విందు చేస్తుంది. ముఖ్యంగా కోట ముంగిట నీటితో నిండి, వెడల్పు, లోతు, కలిగినటువంటి అగడ్త ఉంది. పూర్వమీ అగడ్తలో శత్రువులను ఛేదించుటకై మొసళ్ళను పెంచేవారు. ఈ అగడ్త నానుకొనే కోట మొదటి ప్రహరి, దానికి అవల కొన్ని గజాలదూరంలో బురుజులతో నిండిన రెండవ ప్రహరిగోడ యున్నది. కోట గోడలు నల్లటి బలిష్ఠమైన 'గ్రానైట్' శిలలు పొందికగా చెక్కినట్లు ఒకదానిపై ఒకటి పేర్చి నిర్మించారు. కోటకు తూర్పువైపున ముఖద్వారమున్నది. పూర్వము కోటచుట్టు వున్న అగడ్తకు వేలూరు సమీపములోని 'సూర్యగుంట' అనే చెరువునుండి నీరు సరఫరా చేసేవారు.



ఆలయనిర్మాణం

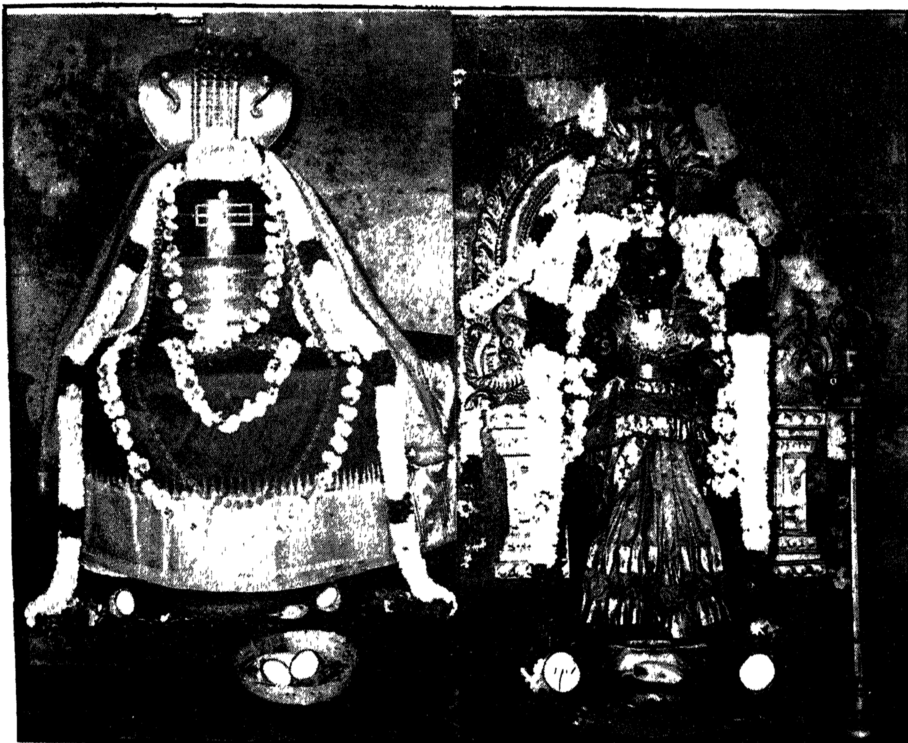
కోట లోపలికి ప్రవేశించగానే ఉత్తర దిశలో చతురస్రాకారముగా నిర్మితమైన జలకంఠేశ్వరస్వామి ఆలయమ్మున్నది. ఆలయ ప్రవేశమునకు ముంగిట కొంత ఎత్తున దాదాపు 10 అ॥ ఎత్తు వున్న ద్వార

పాలక విగ్రహములున్నవి. వీరు నోటిలో రెండు కోరలుగల్గి, సర్వాలంకృతమైన గదాయుధములను చేతబట్టి ఒక కాలును పైకి మడచి గదపై యుంచినారు. వారి పై కుడి చేతియందు త్రిశూలము, ఎడమచేతిలో పాశము, క్రింది రెండుచేతులు అభయవరద ముద్రలోయున్నవి. ఈ విగ్రహముల మధ్యనే ఆలయప్రవేశమునకు 10 అ॥ దిగువగా దారి యున్నది. విచిత్రమేమి టనగా ఆలయము భూమట్టమునకు 15 అ॥ లోతున వున్నది. ఆలయప్రవేశ ద్వారముపై 7 అంతస్తుల రాయగోపురమున్నది. గోపుర అధిష్ఠానముపైన వివిధమైన శిల్పములు, ప్రవేశద్వారము లోవల సాలభంజికలు, పై భాగమున ఒకపైపు సూర్యుని, మరొకపైపు చంద్రుని మ్రింగుట కేతెంచు చున్నట్లున్న సర్పముల శిల్పములు అద్భుతముగా నున్నవి. ఈ రాజగోపురపు ఇరుపైపులా సాగుతూ ఆలయముచుట్టూ ఎత్తైన ప్రహరీ గోడ యున్నది. గోడపై భాగమున అచ్చటచ్చట గూళ్ళయందు, శివ, నటరాజ, వినాయక, శిల్పములతో బాటు ప్రహరీగోడ నాల్గుపైపులా నందిశిల్పము లున్నవి. ఈ ఆలయ నిర్మాణము కోటను నిర్మించిన బొమ్మనాయకుని చేత ప్రారంభింపబడి, ఆతడి కుమారుడు లింగమనాయకుని కాలమందు పూర్తి అయినది.

స్వామిఆలయం

ఆలయంలోని రెండవ ప్రాంగణమధ్య భాగమున తూర్పునకభిముఖంగా ప్రధానదైవమైన జలకంఠేశ్వరస్వామి ఆలయమున్నది. ఇందులో గర్భగృహము, అంతరాళము, ముఖమండపము, మహామండపము లున్నవి. గర్భగృహమందు జలకంఠేశ్వరస్వామి పేరున శివలింగమున్నది. దాదాపు రెండువందల సంవత్సరాలకు పూర్వం, ఈ స్వామి విగ్రహం మహమ్మదీయులచేతులలోపడి నాశనమైపోకుండుటకై ఆలయ పూజారులు లింగమును తీసుకవెళ్ళి పాలారునదిగట్టున 'సత్వాచేరి' అనే గ్రామంలో దాచియుంచారు. అలాగే మిగతవిగ్రహములను ఆలయ ప్రాంగణమందే భూస్థాపితముచేశారు. అవన్నియు నేడు వందల సంఖ్యలో లభ్యమగుచున్నాయి.

ప్రధానాలయంలో గర్భగుడి చతురస్రాకారములోను, అంతరాళము దీర్ఘచతురస్రముగాను, వాటిముందు ముఖమండపము విశాలంగాను ఉన్నవి. ముఖమండపముయొక్క గోడలు నునుపుగానగిషీ చెక్కినట్లు నేటి సిమెంటు గోడలకు తీసి పోము అన్నట్లు ఎంతో నునుపుగా వున్న పెద్ద పెద్ద రాతిదిమ్మెలతో నిర్మించారు. ప్రస్తుత మీ మండపమందే నంది విగ్రహము ను ప్రతిష్ఠించి, స్వామివారి ఉత్సవర్లకు అభిషేకముకూడా జరుపుతున్నారు. ఈ మండపము ఎడమగోడయందు ప్రదక్షిణాపథములోనికి మార్గముకలదు. ప్రదక్షిణాపథముచుట్టూ దేవి ఆలయమందు వలనే చోళస్తంభము లున్నవి. గర్భాలయ గోడల యందు మూడుపైపుల కోష్టములు, శాల, పంజర కూటములున్నవి. ప్రదక్షిణాపథము యొక్కవెలుపలిగోడనానుకొని చిన్న వేదిక యున్నది. నేడు వేదికపై నూతనంగా రాతితో తయారుచేసిన నాయనార్లు, శక్తి గణపతి, దేవీసహితకార్తికేయ, విష్వక్సేనుల లోహపు విగ్రహములు ప్రతిష్ఠంపబడినవి. ముఖమండపములోనుండి బయలుదేరిన ప్రదక్షిణ మహామండపములోనికివెళ్ళుతుంది. ఈ మహామండపము విశాలముగా అనేక స్తంభముల సాయంతో నిర్మింపబడి యున్నది.



శ్రీ జలకంఠేశ్వరస్వామి, అఖిలాండేశ్వరీదేవి

మహామండపముయొక్క ఉత్తరదిశలో చిన్న అర యున్నది. ఈ అరనుండి శ్రీరంగపట్టణమువరకు సొరంగమార్గమున్నదట! కొద్దిమాసముల క్రిందటివరకు ఆలయానికి వెళ్ళిన యాత్రికులు ఒక రాతిని ఈ అరలోనికి విసరెడివారు. ఆ రాయి మెట్లమీద దొర్లుతూ పోయెడి శబ్దముకొన్నినిమిషముల వరకు వినిపించెడిది. ఇలాకొంతకాలము జరిగితే, ఆ దారిపూడిపోయే ప్రమాద మున్నదని ఆదారిపై బల్లనుపరచి, దానిపై నేడుగంభీరమైన లోహపునటరాజ విగ్రహము ను ప్రతిష్ఠించినారు. ఈ మండపము వెలుపల నూతనంగా ప్రతిష్ఠించిన గరుడ స్తంభము, నందివిగ్రహము లున్నవి. ఆలయంలో లభ్యమయ్యెడి శాసనముల వలన, పూర్వ మీ దేవాలయానికి 7 గ్రామ

ములు మాన్యముగా వుండినట్లు, స్వామికి ఆనాడు 'జ్వరకంఠేశ్వరు'డని మరియు 'జ్వరహరేశ్వరు' డని నామమున్నట్లు తెలియును.

స్వాతంత్ర్యము వచ్చిన నాటినుండి రాయవేలూరు ప్రజలు ఆలయ పునరుద్ధరణకు, స్వామి ప్రతిష్ఠాపనకు, ప్రభుత్వమునకు ఎన్నో విన్నపములు చేయగా, అటు ప్రభుత్వము, మరియు పురావస్తుశాఖవారు ఆక్షేపణలు తెలుపుతూ వుండగా, విసుగు చెందిన పట్టణ ప్రజలు వేల సంఖ్యలో వెళ్ళి పాలారు నదిగట్టుపై ప్రవాస జీవితమును గడుపుచున్న స్వామిని జూలై 8, 1983 నాడు ఆతడి స్వనివాసమున చేర్చి వారికి అంగ రంగ వైభవముగా నిత్య పూజలు జరుపుతూ ఆలయానికి పూర్వపు టౌన్నత్యమును చేకూర్చినారు.

ఈ పట్టణంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారు 1885 సం॥ మందు హిందూమత రక్షణార్థమై స్థాపించిన వున్నత పాఠశాల (హిందూహైస్కూల్) యున్నది. దాదాపు 1/3 వంతు తెలుగువారున్న వేలూరు పట్టణమందు తెలుగు బోధనా భాషగా నున్న పాఠశాల ఇదొక్కటే.

మొదటి ప్రాంగణము

రాజగోపురము దాటగానే కొద్ది గజాల దూరంలో చిన్న కోనేరు గలదు. ఇటీవల త్రవ్వకాలలో ఈ కోనేరు బయటపడినది. ఆనాడు మహమ్మదీయుల తాకిడినుండి కాపాడుటకై పూజారులు ఆలయంలోని విగ్రహము లన్నింటిని ఈ కోనేరులో పడవైచి పూడ్చిపెట్టినారు. కోనేరుకు ముందు భాగమున రాతితో మలచిన రెండు పెద్ద నీటితొట్లు, వాటి మధ్యన నందివిగ్రహము వున్నవి. ఆలయం దక్షిణ పార్శ్వమున కళ్యాణమండ పమున్నది. ఈ మండపము రెండు అంతస్తులుగా విభజింపబడి క్రింది భాగమున 24 స్తంభములు పైన 20 స్తంభములను కల్గియున్నది. పై అంతస్తు మధ్య భాగమున వేదిక యున్నది. ఈ కళ్యాణ మండపము సైజులో చిన్నదైనను దక్షిణభారతదేశంలోని కళ్యాణ మండపాలన్నింటిలో మణిపూసవంటిది. ఇందులోని ప్రతి అణువు శిల్పాంకితమే. మండపప్రవేశద్వారమున కిరువైపులవున్న స్తంభములు అపురూపమైనవి. కుడివైపు స్తంభముపై, ఒకరాజు గుఱ్ఱముపై కూర్చుండి కత్తిదూసి వేటాడుచుండగా రాజు వెనుకనున్న భటు డొకడు రాజు పైకెగసెడి పులినోటిలో ఎడమ చేతినిపెట్టి, కుడిచేతిలోని బాకుతో పులికడుపును పొడచుచున్నాడు. పులి శరీరంపై మచ్చలు, నోటిలోని కోరలు దూరమునుండి చూస్తే నిజంగా పులే అనిపిస్తుంది. ఎడమవైపు స్తంభముపై రాజు యుద్ధభూమికి వెళ్ళుచుండగా, రాజభటులు విల్లు,అంబులు, కత్తులు, డాలు ధరించిఆతడి వెంట పరిగెడుతున్నారు. మండపంపై కప్పులో అష్టదళ పద్మములు చుట్టూ నాట్య కత్తెల శిల్పాలు ఓహో! చూడవలసిందే కాని మాటలతో వర్ణించజాలము. ఇందలి స్తంభాలు శిల్పిచేతిలో వెన్నముద్దలవలె కరిగి అపురూపమైన రూపురేఖలు సంతరించుకొన్నాయి. స్థానికులకథనము ప్రకారము ఈ కళ్యాణమండపాన్ని ఆంగ్లేయులు తమ దేశానికి తరలించుకొని వెళ్ళవలయునని తలంచి, ఆ దేశంనుండి పడవను రప్పించు చుండగా ఆ పడవ సముద్రంలో మునిగి పోవుటచే ఆంగ్లేయులా వుద్దేశాన్ని విరమించుకొన్నారట!

కళ్యాణ మండపాన్ని ఆనుకొని ఆలయం చుట్టూ 12 అ॥ వెడల్పున విజయనగర పద్ధతిలో మలచిన ఒక స్తంభమందు వుప స్తంభమున్న స్తంభముల సాయంతో వరండా (మండపము) నిర్మితమైనది. ఈ వరండాయొక్క మూలలందు కళ్యాణ మండపమును పోలినటువంటి మూడు చిన్న మండపము లున్నవి. ఉత్తరపు వైపున వున్న ఒక మండపమందు క్రింద సింహపు ప్రతిమ దాని తలపై గుండ్రటి స్తూపమును పోలినటువంటి రెండు వైవిధ్యముకల్గిన స్తంభము లున్నవి. తూర్పు వైపున వున్న మండపము నేడు యాగశాలగా యున్నది. వరండా యందు అచ్చటచ్చట, ఆలయ త్రవ్వకాలలో లభ్యమైన అనేక శిల్పము లున్నవి.

రెండవ ప్రాంగణము

రాజ గోపురమున కెదుట కొన్ని గజాల దూరంలో ప్రధానాలయ ప్రాంగణము లోనికి 4 అంతస్తుల గోపురముతో అలంకరించబడిన ద్వారమున్నది. ద్వారముదాటగనే మొదటి ప్రాంగణములో వున్నట్లే గోపురము నానుకొని ఆలయం చుట్టూ ప్రహరీగోడ యున్నది. ఈ ప్రహరీగోడ చుట్టూ స్తంభముల సాయంతో నిర్మించబడ్డ వరండాయున్నది. ఈ వరండా (మండపం) యందు పడమటివైపు చిన్న చిన్న గుళ్ళు ఉన్నవి. వాటిలో మొదటి దానియందు మహాగణపతి, రెండవదాని యందు దేవీ సహిత కార్తికేయ, మూడవ గుడియందు వేంకటేశ్వర విగ్రహములు ప్రతిష్ఠింపబడి యున్నవి. ఈ దేవేరులను దాటగనే ఆలయం వుత్తర దిక్కున దేవి 'అఖిలాండేశ్వరి'ఆలయ మున్నది. ఆలయ మందు గర్భగుడి, పైన ద్రవిడ పద్ధతిలో నిర్మించిన గుండ్రని శిఖరము, ముంగిట ముఖమండపము మాత్రమే యున్నవి. ముఖమండపంలో చోళ శిల్ప సాంప్రదాయమునకు చెందిన గుండ్రని స్తంభము లున్నవి. గర్భగృహమందు 4అ॥ఎత్తున కన్నుల పండుగచేసెడి అఖిలాండేశ్వరీ దేవి దివ్యమంగళకరమైన విగ్రహ మున్నది. దేవి ఆలయమున కెదురుగా భూమిమట్టము వరకూ నీరు కలిగిన బావి యున్నది. బావిపై 4' ఎత్తున గోడ యుండి పైన జల్లెడ లాంటి ఇనుప మూత వుంచినారు బావిలోని నీటి పై భాగమున 2 అ॥ పొడవు 1½ అ॥ వెడల్పు కల్గిన రాతి నమర్చినారు. భక్తులు తమ కోరికలను మనస్సులో తలచుకొని ఒక నాణెమును బావిలోని రాతిపైకి విసరితే ఆ నాణెము రాతిపై నిలచినచో వారి కోర్కెలు నెరవేరుతాయట, లేనిచో లేదు. ఈ బావిని 'అభీష్టవరసిద్ధి' బావి అని వ్యవహరిస్తారు. ఇందలి నీటితోనే స్వామికి అభిషేకము చేస్తారు. •

— శ్రీ పి. కృష్ణమూర్తి

వేసవి ధార్మిక పాఠశాల

శిక్షణ శిబిరంలో ప్రారంభోపన్యాసం
చేస్తున్న డా॥ ఎమ్. డి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం.



శిక్షణ శిబిరం ముగింపురోజున ప్రసం
గిస్తున్న దేవస్థాన సంయుక్త కార్యనిర్వహ
ణాధికారి శ్రీ డి. సుబ్బరాయలు.



శిక్షణ పొందిన విద్యార్థులకు దేవస్థాన
ప్రచురణల బహుమతి ప్రదానం.



భక్తాగ్రణి పావని

"రామభక్తుడైన హనుమంతుడు ఆర్యుల రాజైన రాముని చేతికి దొరకిన, చిత్తమునకు బానిసయైన అనార్యదాసుడు" అను వికృతవిమర్శ చేయువారు కొందరు కలరు. కాని రామాయణమున ఆర్య - అనార్య శబ్దములు కేవలం వ్యక్తిగుణవాచకములే కాని వంశసంస్కృతులను సూచించునవి కావు. ఒకటే వైదిక సంస్కృతి వర్ణనను ఈ ఇతిహాస మనదగిన కావ్యమున మనము కనవచ్చును. వాస్తవముగా శ్రీరామ - ఆంజనేయులు ఒక 'విడదీయరానిజంట' గా పరిగణింపబడి, అకళంకభక్తికి ఆదర్శమూర్తిగా మారుతిని అఖిలభారతమునందును, హైందవసంస్కృతి ప్రభావ పరివేషము వ్యాపించిన తదితర దేశములందును పూజించుట జరుగుచున్నది. శ్రీరామచంద్రునికి ప్రాప్తమైన దేవత్వము అతని పరివారమున కేవలము హనుమంతునికి మాత్రము ప్రాప్తమగుట ఒక విశేషమనియే చెప్పవలెను. ఆంజనేయుని రుద్రుని అవతారమని అందురు.

శ్రీరామచంద్ర హనుమంతుల ప్రత్యక్ష సంబంధము కిష్కింధాకాండము నుండి కానవగును. అది ఉత్తరోత్తరం అధిక మైత్రీ మధురమై అభివృద్ధి చెందును. భారత దేశమున దేవత్వమును సంపాదించిన హనుమపట్ల రాముని హృదయమువ నుండిన భావమేమి? అగస్త్యునితో శ్రీరాముడు మారుతిని గురించి చేసిన ఈ వర్ణనవల్ల దానిని తెలియవచ్చును. "శౌర్యము, దక్షత, బలము, ధైర్యము, ప్రాజ్ఞత, రాజనీతిజ్ఞత, పరాక్రమము, ప్రభావము- హనుమంతుని శరీరమందే నెలకొనిఉన్నట్లగుపించును. కాలుడు, మహేంద్రుడు, విష్ణువు, కుబేరుడు- మొదలగు వారు కూడ సమరమున సలుపనటువంటి సాహసకార్యములను సైతము హనుమ ప్రదర్శించినాడు. ఇతని భుజబలమువల్లనే లంక, సీత, లక్ష్మణుడు, జయము, రాజ్యము, బంధువులు నాకు లభించిరి."

పావని తనకు చేసిన సాయమునకు ప్రతిఫలముగా ఏమైనను ఇచ్చి కృతజ్ఞత తెలుపవలెనను ఊహ శ్రీరాముని మనస్సున అంకురించినంతనే, అతడు తన భక్తుని కౌగిలించుకొని చెప్పుమాటల వలన రాముని మనోభావము వ్యక్తమగును. "నీవు చేసిన ఒక్కొక్క ఉపకారమునకు బదులుగా నా ఒక్కొక్క ప్రాణమును అర్పించినను కూడ ఆ ఉపకారములను తీర్చుటకు వీలుకాదు. ఎందుకన్న, ప్రాణములు కేవలము ఐదే ఉన్నవి; ఉపకారములు మాత్రమనంతములు! నీవు చేసిన ఉపకృతులన్నియు నా తనువునందే జీర్ణమగునుగాక. ప్రత్యుపకారమును చేయవలెనన్న భావనలో-ఎవరికి ఆ రీతిగా ఉపకారము చేయవలెనో, వారు ఆపదలకు గురికావలె నను భావమును అభిప్రేతమగుచున్నది. "నీ విషయమున మాత్రము, ఈ రీతిగా ఊహించుట కూడ నాకు అసాధ్యము."



ఇట్లు చెప్పుచు రాముడు అత్యుత్తమమైన, అమృతాంశునివలె అత్యంత తేజోమయమైన, అమోఘమైన హారమును గాలి చూలి గళమున వైచును.

సీత ఆచూకి తెలిసికొనివచ్చిన హనుమ పట్ల తన కృతజ్ఞతను వ్యక్తపరచుచు రాముడు, "అత్యంత దుష్కరమైన కార్యము నొనరించుటకు నియమింపబడియును, రాజు మీది అతిప్రేమతో ఆ కార్యమును జయప్రదముగా సాధించువానిని పురుషోత్తముడందురు. సమర్థుడును, బుద్ధిమంతుడును అయిన భృత్యుడు రాజు చెప్పిన కార్యమును నిర్వర్తించుచు, దానికి తగినట్లు రాజును ప్రేమింపక పోయినచో, వానిని మధ్యముడందురు. చెప్పిన పనిని సరిగా, జాగ్రత్తగా చేయకుండు వానిని పురుషాధముడందురు. తన గౌరవమును ఏ విధముగను తక్కువపరచుకొనక, సుగ్రీవునికిని సంతోషము కలుగునటువంటి రీతిగా, మారుతి తనకు ఇచ్చిన పనిని విజయవంతముగా చేసెను. సీతను ప్రత్యక్షముగా దర్శించి వచ్చిన హనుమ నాయొక్కయు, రఘువంశముయొక్కయు, లక్ష్మణుని యొక్కయు పరిరక్షణచేసినాడు. ఇప్పటికే దీనమైయున్న నా చిత్తమునకు మారుతి యొక్క యోగ్యత కనురూపముగ ఆతనిని ప్రేమింప నేనేమియు చేయలేనను విషయము మరింత దుఃఖమును కలిగించుచున్నది. నా సమస్త ప్రగాఢ భావములను ప్రకటింపగల నా ఆలింగనమును మాత్రమే నే నాతని కిత్తును" అని చెప్పును.

పావనిపట్ల రామునకున్న భావములే జనకసుతకును మనసున ఉండెను. పట్టాభిషేకానంతరము ప్రసన్నుడైన రాముడు సీతకు ఒక ఉజ్జ్వలమగు ఉత్తమ హారము నొసంగెను. అపుడు దానిని హనుమంతుని కీయవలెనను వాంఛ ఆమెలో అంకురించును. ఈ సన్నివేశమును వాల్మీకి మార్మికముగ ఇట్లు చెప్పును:

"సీత తన కంఠముననున్న హారమును తీసి మాటిమాటికీ వానరయోధుల వైపును, రామచంద్రుని వైపును చూచుచునే ఉండెను. ఆమె మనోభావముల నెఱిగిన రాముడు, 'హే, సుభగే, ఎవరిపట్ల నీవు ప్రసన్నురాలైనావో, అతనికి హారమునవశ్యముగా ఇమ్ము' అని చెప్పెను. ఎవని యందు తేజము, ధైర్యము, యశము, దక్షత, సామర్థ్యము, వినయము, బుద్ధి, పరాక్రమము- సదా ఉన్నవో, ఆ హనుమకే సీత హారము నొసగెను. ఆ హారము చేత మారుతి తేజ మినుమడించెను."

వరప్రసాదము :

ఆంజనేయుడు అంజనాదేవి కుమారుడు- వాయుదేవుని ప్రసాదము లేదా అవతారము అని రామాయణమున చెప్పబడినది. పుట్టిన వెంటనే హనుమంతుడు సూర్యబింబమునే ఫలమనుకొని, దానిని గ్రహించు ప్రయత్నము చేసెను. ఆ సమయమున రాహువు సూర్యుని కబళించుచుండెను. అపుడు ఒక దానికి బదులుగా రెండు పండ్లు దొరికినవని తలచి, సంతోషమున హనుమంతుడు రాహువుమీదకూడ తన దృష్టిని ప్రసరించెను. ఇది తెలిసి భయపడిన రాహువు ఇంద్రుని సాయము వేడెను. ఇంద్రుడు హనుమ మీద వజ్రాయుధమును ప్రయోగించి, వానిని క్రిందపడవేసెను. ఇంద్రుని ఈ వజ్రాయుధపు దెబ్బకు కూడ నాశమొందక ఆంజనేయుడు కేవలము మూర్ఛనొందెను. ఇందువలన ఉద్విగ్నుడైన వాయుదేవుడు ఆంజనేయు నెత్తుకొని ఒక గుహలోనికి నడచెను. చివరకు సకల దేవతలును ఇంద్రుని ఆ కార్యమునకు వాయుదేవుని క్షమాభిక్ష యాచించిరి. వాయుదేవుని ప్రసన్నుని చేయుటకు మారుతికి అందరును వరములను ప్రసాదించిరి.

"నా వజ్రాయుధముచేత ఇతని హనువు (దవడ) దెబ్బతినినందువలన జను లితనిని హనుమంతు డందురు. నా వజ్రాయుధ మితనిని ఎప్పుడును నాశ మొనరింపజాలదు" అని ఇంద్రుడు పలికెను. సూర్యుడు తన తేజములోని శతాంశమును, సర్వశాస్త్రము అధ్యయనము చేయగల బుద్ధిని ప్రసాదించి, ఇతడు శాస్త్రజ్ఞులలో అతిశ్రేష్ఠుడును, అత్యుత్తమ వాగ్మియును అగునంచు దీవించెను. జలముయొక్కయు, తన పాశముయొక్కయు భయమితని కుండదని వరుణుడు వచించెను. సదా రోగరహితుడైయుండి, యుద్ధశ్రమ చేత ఖిన్నుడు కాకుండనుండుగాక అని యముడు వక్కాణించెను. తన గదాభీతి ఇతని కుండదని కుబేరుడు వాక్రుచ్చెను. అఖిలాస్త్రముల చేతను ఇత డవధ్యుడగుగాక అని శివుడాశీర్వదించెను. తన సమస్త శస్త్రాస్త్రముల చేతను ఇతడు చంపబడజాలడని విశ్వకర్మ చెప్పెను. బ్రహ్మదండభీతిలేని ఇతడు శత్రుహృదయ కంపనకారి, మిత్రజనాభయదాత, సకలయుద్ధవిజేత అగుగాక అని కడపట బ్రహ్మ ఘోషించెను. కామరూపమును ధరించగల, సమస్త ప్రదేశము లందును అడ్డమాకలేక సంచరించగల, సర్వవేళలయందును జయశీలుడై యుండగల- మూడు వరములను బ్రహ్మదేవు డతనికి ప్రసాదించెను.

ఈ విధముగా ప్రబలవరములను సంపాదించిన హనుమంతుడు తన బాల్యగుణగణముల కనుగుణముగా ఋష్యాశ్రమము లందు నిత్యమును తంటాలు చేయనారంభించెను. ఇందువలన విసిగిపోయిన ఋషులు, "ఇతడు తన్ను దుర్బలుడని ఎఱుగునుగాక; ఇతరులు ప్రశంసించిన తప్ప ఇతనికి తన శక్తిని గుఱించిన ఎఱుక కలుగకుండుగాక" అని శాపము నొసంగిరి!

గుణరాశి :

ఉత్తరకాండమున మహర్షి వాల్మీకి హనుమంతుని గుణగణములను వర్ణించును: "పరాక్రమము, ఉత్సాహము, అతిబలము, సౌశీల్యము, మాధుర్యము, రాజనీతిజ్ఞత, గాంభీర్యము, చాతుర్యము, ధైర్యము- వీనిలో హనుమను మీఱువారెవరున్నారు? ప్రత్యక్ష భగవంతుడగు సూర్యుని వద్ద అతడు వ్యాకరణమును, శాస్త్రములను అధ్యయన మొనరించెను. తపశ్చర్యలో అతడు బృహస్పతితో పోటీపడగలడు. ఇతడు తొమ్మిది వ్యాకరణములలో పండితుడు. సాగరునివలె క్షుబ్ధుడై, అగ్నివలె అత్యుగ్రుడై ఇతడు సమరాంగణమున శత్రుసంహారమును చేయుటకు మొదలుపెట్టినపుడు, అంతకునికివలె ఇతని ఎదుట ఎవరును నిలువజాలరు" అని చెప్పినాడు.

అద్భుతవాగ్మి

ఆంజనేయుడు ఉత్తమస్థాయికి చెందిన అద్భుత వాగ్మి. ఋష్యమూక పర్వతసానువులలో ప్రప్రథముగా శ్రీరామచంద్ర ఆంజనేయుల పరస్పర సందర్శనము జరిగినది. ఈ ప్రథమ సమాగమమందే శ్రీరామునిమీద హనుమంతుని ప్రభావము ఎంతగా పడినదనుటను రాముడు లక్ష్మణునికి ఈ విషయమై చెప్పిన మాటల వలన తెలిసికొనవచ్చును. "ఋగ్యజుస్సామవేదములలో స్నాతుడు కాని వా డీ రీతిగా మాటాడలేడు. ఇతడు వ్యాకరణమున ప్రగాఢపాండిత్యము కలిగినవానివలె ఉన్నాడు. ఇంత దీర్ఘకాలము మాట్లాడినను ఇతడు ఒక అపశబ్దమునుకూడ ఉపయోగించలేదు. ఇతని ముఖ నేత్ర ఫాల భ్రువులలో ఏ వికారమును కలుగలేదు. అసందిగ్ధములై, సంక్షిప్తములై, అవిలంబితములై, స్వాభావికములై యున్న ఇతని వాక్యములు సర్వమును, మధ్యమస్వరమున ఉచ్చరింపబడుచున్నవి. ఇతడు సంస్కారక్రమమున సుసంపన్నములైన, హృదయంగమములైన వాక్కుల పలుకును. హృదయ కంఠముఖములనుండి వెలువడు ఇతని ప్రతిశబ్దమును ఎవరి హృదయమునైనను గెలుచుకొన గలుగు నట్లున్నది. ఇతని మనోహరవాణి కరమున కరాసిని ధరించి నిలుచున్న అరాతి రాతి గుండెను సైతము కరగించగలదు!"

హనుమంతుని స్థానవిశేషము

హనుమంతుడు బాల్యము నుండియు సుగ్రీవుని మిత్రుడుగ నుండెను. చిన్నతనము నుండియే ఆ నిలమునకు అనలముతో నుండు సంబంధమువలె - హనుమత్సుగ్రీవుల మధ్య మైత్రి యుండెను. అందులో ఎప్పుడును భేదమునకు కాని, వాదమునకు కాని తావుండలేదు. సుగ్రీవుని అతికష్టకాలమునందును హనుమ అతనిని విడక అతని జతలోనే విజనవాసము ననుభవించెను. సుగ్రీవుడు సింహాసనాసీనుడైన పిదప హనుమ అతని ప్రధాని అయ్యెను. చివరవరకును ఆ మంత్రి పదవి స్థిరముగ నుండెను. రామచంద్రునితో సంబంధమేర్పడిన అనంతరము మారుతి నిరంతరముగా అతనియొద్దనే ఉండెను అనిచెప్పుట

కలదు. కాని రామాయణమున ఈ భావము స్ఫురించు వాక్యములు లేవు. కార్యకరణమున అతనితో రామున కవసరమున్నపుడు పవనసుతుడు శ్రీరామునితో ఉండినప్పటికి, వానర రాజ్యప్రభువైన సుగ్రీవుని ఆజ్ఞానుసారముగ అచట నుండుచుండెననుట గమనించుట అగత్యము. రాముని పట్టాభిషేకము తరువాత సుగ్రీవునితో కూడి కిష్కింధకు పోయిన మారుతి, రామచంద్రుడు సరయూ ప్రవేశము చేయు సందర్భమున వెనుదిరిగి వచ్చెను.

ప్రధాన పదవిని నిర్వహించుచున్నపుడు హనుమ వానర రాజ్యమున స్వచారిత్రము వలన విశేషమగు స్థానమును సంపాదించి యుండెను. పవనసుతుని ఈ స్థాన గౌరవము ఎంతటి ఉన్నతస్థాయి కెక్కి ఉండినదన్న ప్రసంగసందర్భమున సుగ్రీవునితో కూడ అతడు కేవలము వినోదమునకై "తుదకు నీవును కపివే అయితివి" అని నుడువునట్టి చనవును కలిగి ఉండెను. వాలి సంహారము పిదప మహారాజ్ఞి తారను సాంత్వనపరచు అతిసుకుమార కార్యమును అతి సమర్థవంతముగా నిర్వహించుటను గమనించిన, హనుమంతుని ఔన్నత్యము అవగాహన అగును. యువరాజు అంగదుని మనస్సున తన తండ్రిని చంపిన సుగ్రీవుని వట్ల ప్రతీకారవాంఛ కలిగి ఒక ప్రత్యేక స్వతంత్ర రాజ్యమును స్థాపించు ఊహ కలిగినంతనే, యుక్తియుక్తముగ వాదము ప్రతిపాదించిన హనుమంతుడు వానర రాజ్యము రెండు ముక్కలుగా అగుటను తప్పించి కీర్తికి పాత్రుడయ్యెను. అతని మాటను అందరును గౌరవించు చుండిరి. అతని పరాక్రమముపట్ల అందరికిని విశ్వాసముండెను. లక్ష్మణుని క్రోధాగ్నిలో దగ్ధము కానున్న వానర రాజ్యము ఆంజనేయుని దూరదృష్టి దక్షతల వలన రక్షింపబడెను. రాజ్యభోగముల మోహమున మునిగి సీతాన్వేషణ కర్తవ్యమును విస్మరించి, కాలహరణము చేయుచున్న సుగ్రీవునికి హనుమంతుడే జాగరూకుడుగ నుండెవలెనను సూచననిచ్చి కార్యప్రవృత్తునిగ చేసెనమట కిష్కింధాకాండమున చెప్పబడినది.

దూరదృష్టి గల హితైషి

రామచంద్రునికి మారుతి సలహాలు, పరామర్శలు మిక్కిలి అవసరముగ నుండెను. అతని ధీవిశేషముపట్ల రామునికి అపారమైన విశ్వాసముండెను. విభీషణునికి ఆశ్రయమిచ్చు ప్రశ్న తలయెత్తినపుడు ఇది స్పష్టముగా తెలియవచ్చెను. ఈ విషయమై సుగ్రీవునితో పాటు సకలవానర ప్రముఖులును రామచంద్రుని అభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకులుగా నుండిరి. కాని తన అభిప్రాయమును వెల్లడిచేయక ఇతరుల అభిప్రాయమును, వాని వెనుకగల వారి కారణములను, వాదములను చక్కగా ఆకళించుకొన్న అనంతరము రాముడు తుదకు మారుతి వైపు చూపుసారించి, అతని అభిప్రాయమును తెలుపుమనెను. అపుడు పావని, "గూఢచారులచేత విభీషణుని పరీక్షించుట అతని గుఱించి విషయము సంగ్రహించుట అపాయకరమైనదని సూచించెను. విభీషణుని ముఖప్రసన్నత, అతనిమృదుస్వరము అతని సౌమ్యాకారము అతడు నిష్కపటుడని చెప్పక చెప్పుచున్నవని చెప్పి, కేవలము రావణు దౌష్ట్యమునకు విసుగుచెంది, మీ అజేయ పరాక్రమమునందు నమ్మకముంచి, అతడు ఇచటికి వచ్చియుండుటవలన మీరు వెంటనే అతని కాశ్రయమీయవలెను అని ప్రతిపాదించెను. తుదకు మారుతి అభిప్రాయమే రామునికి సర్వశ్రేష్ఠమని తోచెను. తదనుసారముగ నిస్సంశయ మనస్కుడై విభీషణున కత డాశ్రయ మిచ్చెను.

శ్రీరాముని విశ్వాసము

సీతాన్వేషణ సమయమున కూడ రామునికి అందరికన్న ఎక్కువగా హనుమ కర్తవ్యనిష్ఠయందే మిక్కిలి నమ్మకముండెను. వానరరాజు సుగ్రీవుడు కూడ సీతాన్వేషణ సంబంధముగా ప్రయత్న మొనరించుచున్న అందరు వానరుల కన్న హనుమంతునిపట్ల తనకున్న అధిక విశ్వాసమును వెల్లడించియుండెను.

స్వనామాంకితాంగుళీయకమును రాముడు హనుమ కిచ్చి, "ఈ ఉంగరమును నీవు సీతకిచ్చిన, ఆమెకు నీమీద నమ్మకము పుట్టును. ఉద్విగ్నురాలు కాకుండ ఆమె నీతో సంభాషించును. నీ పరిశ్రమము, నీ సత్యధీరపరాక్రమము, నీయందు సుగ్రీవునకు గల ప్రగాఢ విశ్వాసము- ఇవి నా అభిప్రాయమున భావికార్యసిద్ధి ప్రసాద చిహ్నములే అయి ఉన్నవి" అని చెప్పుటను చూచిన హనుమంతుని కార్యదీక్షపట్ల రాముని కెంతటి విశ్వాసముండెననుట స్పష్టమగును.

రామునికి తనయెడగల విశ్వాసమావంతయును తగ్గనట్లు మారుతి మహత్కార్యమును సాధించి, ఆ విశ్వాసపాత్రతను ప్రదర్శించెను. సుందరకాండమున మారుతి గుణవిశేషముల వర్ణన కలదు. భక్తప్రియుడగు శ్రీరామునికి అది అతిసుందర మనిపించెనట. అందువలననే దానిని 'సుందర కాండము' అని పేర్కొందురు. సముద్రము దాటి లంకకు పోవునపుడు మార్గమధ్యమున బుద్ధివివేకము, ప్రలోభము, భీతి – వీనిని గురించిన మూడు పరీక్షలలో హనుమ ఉత్తీర్ణుడై యుండుట సుందరకాండాంతర్గత వర్ణనల వలన వెల్లడియగును.

పరీక్షాత్రయము

దారిలో నాగమాత సురస హనుమ నడ్డగించి, "నీవు నా భక్ష్యమైతివి" అని బెదరించును. అతడామెలో స్పర్ధాభావమును రెచ్చగొట్టి, నానావిధములగు స్పర్ధలతో ఆమెను బడలిక చెందించును. కడకు అంగుష్ఠమాత్ర రూపమును ధరించి, ఆమె వక్త్రబిలము ప్రవేశించి, వెలికి వచ్చి, ఆమె కసహ్యవేదన కలుగునట్లుచేసి, పరాభవించును. లంకాప్రయాణమున హనుమకు మైనాకపర్వతము మీద విశ్రాంతి పొందుటకు పిలుపు వచ్చును. కాని కార్యనిష్ఠుడైన అతడు ఈ ప్రలోభమునకు విముఖుడై, ఆహ్వానమును ధన్యవాదములతో సవినయముగా తిరస్కరించి, ముందుకు సాగును. తుదకు సింహికను వధించి, లంకానగర దేవతనుకూడ జయించిన హనుమ తన సాహస కృత్యములయొక్కయు, నిర్భీతియొక్కయు మహత్త్వమును ప్రకటించును. ఏకాకియైన పావని ఆ రాత్రియందే రాక్షసుల రాజధానిని ప్రవేశించును. రహస్యముగా రావణుని యావదంతఃపురమును గాలించి, సీత ఆచూకి తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించెను. ఎచ్చటను జానకి అతని కంట పడలేదు.

ఇటువంటి నిరాశామయ వాతావరణమున కూడ అన్వేషణకార్యమును కొనసాగించుచు, అశోకవనమునకు వచ్చినవేళ అతడు శింశుపావృక్షపు నీడలో కూర్చున్న శోకమూర్తి యగు సీతను కనుగొనెను.

ఆంజనేయుడు సీతను వెదకుచు అశోకవనమున కరుదెంచినపుడు, అటకు సీతను హింసించుటకై రావణుడు వచ్చియుండెను. ఇందువలన సీత ఏ స్థితిలో ఉన్నదన్న వాస్తవచిత్రము అతనిముందు ప్రత్యక్షమైనట్లయ్యెను. రావణు డచటినుండి వెడలిన తరువాత మైథిలి ఉరిపోసికొని మరణించుటకు ప్రయత్నించెను. అపుడు పవన తనయుని మనస్సున ఒక్కుమ్మడిగా ఆలోచనా తరంగములులేచి ఈ ఆపదను ఎట్లు తప్పించుట అన్న చింత కలిగెను. నిజము చెప్పవలెనన్న – సీత లంకలో ఉండుటను కనుగొన్నంతనే అతనికి అప్పగించిన పని ముగిసియుండెను. కాని చెప్పి నంత మాత్రమే చేయునటువంటి సంకుచితకార్య క్షేత్ర స్వరూపము నత డెప్పుడును గౌరవించినవాడు కాడు. సీతను కనుగొనుటతో పాటు అమెను బ్రదికించు కర్తవ్యమును, దానికన్న ముందుగా పోయి ఆమె సందేశమును గ్రహించి శ్రీరామునికి చేరవేయు కర్తవ్యమును తనవే అయి యున్నవని అతనికి తెలియును. సీతయే అప్పుడు నశించినచో, మిగిలినదంతయును నశించినట్లే! కాని ఆమెను ఆ స్థితిలో ఓదార్చుటయైనను ఎట్లు?

హనుమ సమస్య

ఇట్టి విచిత్ర సన్నివేశమున హనుమ అంతరంగమున లేచిన ఆలోచనావీచికలను వాల్మీకి ఈ రీతిగా చిత్రించును. —"ఒక వేళ నేనిపుడే సీతకు ధైర్యవచనములను వచింపకపోయినచో, ఇచటికి నేను వచ్చుటయ దండుగ యగును. ఆమె ఎంతటి దుఃఖితురాలైనదన్న తన్ను రక్షించువారు ఎవరునులేరని ఊహించి ఈరేయి తెల్లవారులోపుననే తన ప్రాణమును త్యజించును. నే నిట్లే వెనుదిరిగి వెడలిన, శ్రీరాముడు, "సీత ఏమిచెప్పెను" అని ప్రశ్నించినపుడు ఏమని చెప్పగలను? నేను సీతతో మాటాడకనే నేరుగా ఇచటికి వచ్చితిని అని చెప్పిన దుఃఖతప్తుడైన రామునికి, అతని మనస్సునకు సమాధానమును కలిగించు ఉత్తరము నిచ్చినట్లగునా? ఈమెతో నేను మంచి భాషలో మాటాడినచో, ఈమె నేను రావణుడే అయి ఉండవచ్చునని ఊహించి, కష్టములు చిక్కితినని పెడబొబ్బలు పెట్టవచ్చును. వానిని విన్నంతనే రాక్షసులు ఆయుధములను ధరించి పరుగెత్తివత్తురు. అపుడు వారిని పారద్రోలుటకై నేను భయంకర రూపమును ధరింపవలసి వచ్చును. అపుడు నేను వారిని చంపిన ఈ సంగ్రామమున ప్రఖ్యాతయోధులు ప్రాణములు విడుతురు. యుద్ధమువలన యావద్వాతావరణమును సంశయగ్రస్తమగును. అనంతరము నేను రాముడున్న చోటికి పోవచ్చును లేదా పోవుటకు వీలులేక ఇచటనే ఉండవచ్చును. ఇపుడేమి చేయుట? మాటాడకుండిన ఒక చిక్కు, మాటాడిన ఇంకొక చిక్కు, ముందు నూయి, వెనుక గోయి! సీత కుద్వేగము కలుగకూడదు. కాని మెల్లగా ఆమెలో కుతూహలమును మేలుకొలిపి, నేను చెప్పవలసినదంతయును చెప్పి ముగించు వరకు మౌనముగ ఆమె వినునట్లు చేయుటకు ఇపుడేమి చేయవలెను?

అసాధ్యయుక్తి

ఈ విధముగా హనుమ మనసునందు ఒకటి తరువాత ఒకటి ఆలోచనల, ప్రశ్నల పరంపరలు లేచినవి. తుదకతడు పన్నిన యుక్తిమూలమున పరేంగిత పరిజ్ఞానము గల, అతనియొక్క అపార బుద్ధిశక్తియొక్క అద్భుతరూపము మన మనస్సుకు గోచరించును. రావణునికి తెలియని దశరథమహారాజుయొక్క వర్ణనము మెల్లగా ప్రారంభించి, చెట్టువెనుక నిలువబడియే మృదు మధురస్వరమున సీతకు రామకథ చెప్పెను. అత్యంత నిరాశామయస్థితి యందున్న సీతకు అనపేక్షితముగా అతిమధురస్వరమున

> రాజాదశరథోనామరథకుంజరవాజిమాన్,
> పుణ్యశీలో మహాకీర్తి, ఇక్ష్వాకూణాం
> మహాయశాః ॥ (సుం. కాం.)

అను శబ్దములు చెవుల పడినంతనే ఆమె కుతూహల విపంచిక తంత్రి తనంత తానే మ్రోగ మొదలిడెను. ఒడలంతయును చెవిచేసికొని, కేవల మయోధ్యాంతఃపురమునందున్న వారికి మాత్రమే- అంతియేకాక, అచటిప్రముఖవ్యక్తులతో ప్రగాఢ సంబంధమున్న వారికి మాత్రమే- తెలిసిన ఈ విషయమును ఇచ్చట ఎవరు చెప్పుచున్నారని అతికుతూహలమున ఆమె ఆలింప నారంభించెను! హనుమంతుని మనోరథము సిద్ధించెను! సీతాదేవి కుతూహలమనోవృత్తి యొక్క పరిపూర్ణలాభమును పొంది, తాను చెప్పదలచుకొన్న సమస్తవృత్తాంతమును హనుమంతుడు సీతామాతకు చెప్పెను. రాముని ఉంగరము నామె కొసగెను. ఆమె హృదయమున తన యెడల నమ్మకమును కలిగించెను.

రాక్షసుల తేజోవధ

ఇంతటితో తన పని ముగిసిన దని హనుమంతు డనుకొనలేదు. అశోకవనమును ధ్వంసము చేసెను. రావణుని బెదిరించి, అతనియందు పెనుభీతిని జనింపచేసి, అతనిని సాహసహీనునిగ చేసెను. లంకాదహన మొనరించి రాక్షసులలో సమర మొనర్చు ఆలోచనలే సమసిపోవునట్లు చేసెను. తమ వినాశము తప్పదను భయావహ భావమును కలిగించి, రాక్షసకుల తేజోభంగమహాకార్యమును సాధించిన తరువాతనే హనుమంతుడు శ్రీరాముడున్న చోటికి తిరిగి వెడలెను. పావనియొక్క ఈ కార్యము వలననే రక్కసులలో సాహసము మరల శిరమెత్తుటకు చైతన్యము లేనిదయ్యెను.

ఇట్లు బుద్ధిమతాం వరిష్ఠుడును, కార్యనిష్ఠుడును, సాహసోపేతుడును, ప్రమాణభూతుడును అగు ఆంజనేయుడు ఆజన్మబ్రహ్మచారి; అతిపవిత్రమూర్తి. ఇటువంటి అత్యున్నత, అత్యుదాత్త, అతిశ్రేష్ఠవ్యక్తి యెడల రామునికి ప్రేమవిశ్వాసము లపరిమితముగా ఉండుట అత్యంత స్వాభావికము.

రామచంద్రుడు, హనుమంతుడు తనకు చేసిన ఉపకారములను తనకు తానే అతి వినయముతో స్మరించు కొనుచుండెను. అయినను అతని పట్ల హనుమకు అంతరంగమున భక్తి అప్రతిమముగా నుండెను. రాముని వరమిమ్మని వేడుచు హనుమంతుడు,

(36వ పేజీలో)

పదమూడవ అధ్యాయం

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ విభాగయోగం

అర్జున ఉవాచ:

ప్రకృతిం పురుషం చైవ క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞ మేవ చ।
ఏతద్వేదితు మిచ్ఛామి జ్ఞానం జ్ఞేయం చ కేశవ॥

అర్జునుడు: కేశవా! ప్రకృతి, పురుషుడు, క్షేత్రం, క్షేత్రజ్ఞుడు, జ్ఞానం, జ్ఞేయం వీటన్నిటి గురించీ తెలుసుకోవాలని నా అభిలాష.

శ్రీ భగవానువాచ:

ఇదం శరీరం కౌంతేయ క్షేత్రమిత్యభిధీయతే।
ఏతద్యో వేత్తి తం ప్రాహుః క్షేత్రజ్ఞ ఇతి తద్విదః॥

శ్రీ భగవానుడు: కౌంతేయా! ఈ శరీరమే క్షేత్రమనీ, దీనిని తెలిసికొంటున్నవాడే క్షేత్రజ్ఞుడని తత్త్వం తెలిసినవాళ్ళు చెబుతారు.

ఋషులు ఎన్నో విధాలుగా ఈ క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞుల తత్వాన్ని చాటి చెప్పారు. వేరువేరుగా వేదాలూ, సహేతుకంగా, సందేహరహితంగా, సవివరంగా బ్రహ్మసూత్రాలూ ఈ స్వరూపాన్ని నిరూపించాయి.

మహాభూతాన్యహంకారో బుద్ధిరవ్యక్తమేవ చ।
ఇన్ద్రియాణి దశైకం చ పంచ చేంద్రియగోచరాః॥
ఇచ్ఛా ద్వేషః సుఖం దుఃఖం సంఘాతశ్చేతనా ధృతిః।
ఏతత్ క్షేత్రం సమాసేన సవికార ముదాహృతమ్॥

పంచభూతాలు, అహంకారం, బుద్ధి, మూలప్రకృతి, పది ఇంద్రియాలు. మనస్సు, ఐదు ఇంద్రియ విషయాలు, కోరిక, ద్వేషం, సుఖం, దుఃఖం, దేహేంద్రియాల సమూహం, తెలివి, ధైర్యం - వికారాలతోపాటు వీటి సముదాయాన్ని సంగ్రహంగా క్షేత్రమని చెబుతారు.

అమానిత్వ మదంభిత్వం అహింసా క్షాంతి రార్జవమ్।
ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్య మాత్మవినిగ్రహః॥



శ్రీమద్భగవద్గీత

(సీరియల్)

వ్యాఖ్యాత:

శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేషు భారత।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయో ర్జ్ఞానం యత్తద్ జ్ఞానం మతం మమ॥

అర్జునా! క్షేత్రాలన్నిటిలోనూ వున్న క్షేత్రజ్ఞుణ్ణి నేనే అని తెలుసుకో. క్షేత్రానికి క్షేత్రజ్ఞుడికి సంబంధించిన జ్ఞానమే సరైన జ్ఞానమని నా వుద్దేశం.

తత్ క్షేత్రం యచ్చ యాదృక్చ యద్వికారి యతశ్చ యత్।
స చ యో యత్ప్రభావశ్చ తత్సమాసేన మే శ్రుణు॥

ఆ క్షేత్రం ఆకారవికారాలు, పుట్టుపూర్వోత్తరాల గురించీ క్షేత్రజ్ఞుడి స్వరూప స్వభావ ప్రభావాలను క్లుప్తంగా చెబుతాను విను.

ఋషిభి ర్బహుధా గీతం ఛన్దోభిర్వివిధైః పృథక్।
బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ హేతుమద్భిర్వినిశ్చితైః॥

ఇంద్రియార్థేషు వైరాగ్యం అనహంకార ఏవ చ।
జన్మ మృత్యు జరా వ్యాధి దుఃఖ దోషానుదర్శనమ్।
అసక్తి రనభిష్వంగః పుత్రదారగృహాదిషు॥
నిత్యం చ సమచిత్తత్వం ఇష్టానిష్టోపపత్తిషు।
మయి చానన్యయోగేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ।
వివిక్త దేశసేవిత్వం అరతిర్జనసంసది॥
అధ్యాత్మజ్ఞాన నిత్యత్వం తత్త్వజ్ఞానార్థ దర్శనమ్।
ఏతద్ జ్ఞానమితి ప్రోక్తం అజ్ఞానం యదతోఽన్యథా॥

తనని తాను పొగడుకోక పోవడం, కపటంలేకపోవడం, అహింస, సహనం, సరళత్వం, సద్గురుసేవ, శరీరాన్నీ మనసునూ పరిశుద్ధంగా వుంచుకోవడం, స్థిరత్వం, ఆత్మనిగ్రహం, ఇంద్రియ విషయాలపట్ల విరక్తికలిగి వుండడం, అహంకారం లేకపోవడం, పుట్టుక, చావు, ముసలితనం, రోగం అనే వాటి

వల్ల కలిగే దుఃఖాన్ని గమనించడం, దేనిమీదా ఆసక్తి లేక పోవడం, ఆలుబిడ్డలూ, ఇళ్లూ వాకిళ్ళపట్ల వ్యామోహం లేక పోవడం, శుభాశుభాలలో సమభావం కలిగివుండడం, నా మీద అనన్యమూ, అచంచలమూ, అయిన భక్తి కలిగివుండడం, ఏకాంత ప్రదేశాన్ని ఆశ్రయించడం, జనసమూహం మీద ఇష్టం లేకపోవడం, ఆత్మధ్యానంలో నిరంతరం నిమగ్నమై వుండడం. తత్త్వజ్ఞానంవల్ల కలిగే ప్రయోజనాన్ని గ్రహించ డం – ఇదంతా జ్ఞానమని చెప్పబడింది. దీనికి విరుద్ధమయింది జ్ఞానమే.

జ్ఞేయం యత్తత్ప్రవక్ష్యామి యద్ జ్ఞాత్వాఽమృతమశ్నుతే।
అనాదిమత్పరంబ్రహ్మ న సత్తన్నాసదుచ్యతే॥

ఏది తెలుసుకోదగ్గదో, దేనిని తెలుసుకుంటే మానవుడు మోక్షం పొందుతాడో, అనాదిఅయిన ఆ పరబ్రహ్మాన్ని గురించి చెబుతాను. దానిని సత్తనికాని, అసత్తనికాని వివరించడానికి వీలులేదు.

సర్వతః పాణిపాదం తత్ సర్వతోఽక్షి శిరోముఖమ్।
సర్వతశ్శ్రుతిమల్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి॥

అది అంతటా చేతులూ, కాళ్లూ, తలలూ, ముఖాలూ, చెవులూ కలిగి సమస్త జగత్తుని ఆవరించి వున్నది.

సర్వేంద్రియ గుణాభాసం సర్వేన్ద్రియ వివర్జితమ్।
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృ చ॥

ఆ బ్రహ్మం అన్ని ఇంద్రియాల గుణాలనూ ప్రకాశింప చేస్తున్నా సర్వేంద్రియాలూ లేనిది; దేనినీ అంటకపోయినా అన్నిటికీ ఆధారం; గుణాలు లేనిదైనా గుణాలను అనుభ విస్తుంది.

బహిరంతశ్చ భూతానాం అచరం చర మేవ చ।
సూక్ష్మత్వా త్తదవిజ్ఞేయం దూరస్థం చాంతికే చ తత్॥

అది సర్వభూతాల వెలుపల, లోపలకూడా వున్నది: కద లదు, కదులుతుంది. అతిసూక్ష్మస్వరూపం కావడంవల్ల తెలుసు కోవడానికి శక్యంకాదు. అది ఎంతో దూరంలోనూ బాగా దగ్గరలోనూ వున్నది.

అవిభక్తం చ భూతేషు విభక్తమివ చ స్థితమ్।
భూతభర్తృ చ తజ్జ్ఞేయం గ్రసిష్ణు ప్రభవిష్ణు చ॥

ఆ బ్రహ్మం ఆకారమంతా ఒకటే అయినప్పటికీ సర్వ ప్రాణులలోనూ ఆకారభేదం కలిగిన దానిలాగా కనపడుతుంది. అది భూతాలన్నిటినీ పోషిస్తుంది, భుజిస్తుంది, సృజిస్తుంది.

జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిః తమసః పరముచ్యతే।
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విష్ఠితమ్॥

అది జ్యోతులన్నిటినీ ప్రకాశింపచేస్తుంది. అజ్ఞానాంధ కారానికి అతీతమూ, జ్ఞానస్వరూపమూ, జ్ఞానంతో తెలుసుకో దగ్గదీ అయి అందరి హృదయాలలో అధిష్ఠించి వున్నది.

ఇతి క్షేత్రం తథా జ్ఞానం జ్ఞేయం చోక్తం సమాసతః।
మద్భక్త ఏతద్విజ్ఞాయ మద్భావాయోపపద్యతే॥

ఇలా క్షేత్రం, జ్ఞానం, జ్ఞేయం గురించి క్లుప్తంగా చెప్ప డం జరిగింది. నా భక్తుడు ఈ తత్త్వాన్ని తెలుసుకొని మోక్షం పొందడానికి అర్హుడవుతున్నాడు.

ప్రకృతిం పురుషం చైవ విద్ధ్యనాదీ ఉభావపి।
వికారాంశ్చ గుణాంశ్చైవ విద్ధి ప్రకృతిసంభవాన్॥

ప్రకృతి, పురుషుడు – ఈ ఉభయులకీ అంతులేదని తెలుసుకో. వికారాలూ, గుణాలూ ప్రకృతినుంచి పుడుతున్నా యని గ్రహించు.

కార్యకారణకర్తృత్వే హేతుః ప్రకృతిరుచ్యతే।
పురుషస్సుఖదుఃఖానాం భోక్తృత్వే హేతురుచ్యతే॥

శరీరం, ఇంద్రియాల ఉత్పత్తికి ప్రకృతే హేతువని, సుఖదుఃఖాలను అనుభవించేది పురుషుడనీ చెబుతారు.

పురుషః ప్రకృతిస్థో హి భుంక్తే ప్రకృతిజాన్గుణాన్।
కారణం గుణసంగోఽస్య సదసద్యోని జన్మసు॥

ప్రకృతిలో ఉండే పురుషుడు ప్రకృతివల్ల కలిగే గుణా లను అనుభవిస్తాడు. ఆ గుణాలపట్ల కల ఆసక్తినిబట్టి పురుషుడు ఉచ్చనీచజన్మలు పొందుతాడు.

ఉపద్రష్టాఽనుమంతా చ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః।
పరమాత్మేతి చాప్యుక్తో దేహేఽస్మిన్ పురుషః పరః॥

ఈ శరీరంలో అంటీ అంటనట్లుగా వుండే పరమ పురుషుడ్ని, సాక్షి, అనుమతించేవాడు, ధరించేవాడు, అనుభవించే వాడు, మహేశ్వరుడు, పరమాత్మ అని చెబుతారు.

య ఏవం వేత్తి పురుషం ప్రకృతిం చ గుణైస్సహ।
సర్వథా వర్తమానోఽపి న స భూయోఽభిజాయతే॥

ఇలా పురుషుణ్ణి గురించీ, గుణాలతో వున్న ప్రకృతిని గురించీ తెలుసుకున్నవాడు ఎలా జీవించినాపునర్జన్మపొందడు.

ధ్యానేనాఽఽత్మని పశ్యంతి కేచిదాత్మానమాత్మనా।
అన్యే సాంఖ్యేన యోగేన కర్మయోగేన చాపరే॥

ధ్యానయోగం ద్వారా కొంతమంది, జ్ఞానయోగంవల్ల మరికొంతమంది, కర్మయోగంతో ఇంకొంతమంది పరమాత్మను తమలో దర్శిస్తున్నారు.

(35 వ పేజీలో)

వేదశాస్త్రములు

"వేదో ధర్మ మూలమ్" అనగా సకల ధర్మములకు వేదమే మూలమైనది. మన భారతదేశ సంస్కృతిని తెలియ చేయునది వేద వాఙ్మయమే. మనదేశ సంస్కృతితో ఏ యితర దేశ సంస్కృతియు సమానము కాజాలదు. కారణమేమనగా వేదములు అపౌరుషేయము లగుటయే ముఖ్య కారణము.

"వేదము" అని అనగానే దానికంగము లగుశాస్త్రములను తప్పక గ్రహింప వలసినదే. వేదము అంగి-శాస్త్రములుఅంగములు. అంగములు కలది కావున అంగి యను పేరు కల్గినది. లోకమున వట్టి మొండెమునకు ప్రాధాన్యముండదు. ఉపయోగించెడు కరచరణాద్యవయవము లున్నప్పుడే శరీరమునకు శోభ, ఉపయోగము. చేతులు, కాళ్లు మొదలగు నవయవములు అక్కర లేదనుకొనెడి మానవుడుండడు కదా! కావున వేదమని యనగానే అవినాభావ సంబంధము గల శాస్త్రములను కూడ తప్పక గ్రహింప వలసినదే. ఇందు సందేహించుటమౌఢ్యము.

ఇట్టి వేదమునకు 1. శిక్ష 2. వ్యాకరణము 3. ఛందస్సు 4. నిరుక్తము 5. జ్యోతిషము 6. కల్పము అని ఆరు శాస్త్రములు అంగములుగా చెప్పబడినవి. ఒక్కవేదము నభ్యసించవలెనన్ననూ సుమారు 10 సంవత్సరముల కాలము పట్టును. ఇట్టి వేదమునకు అర్థము తెలిసికొనవలెనన్న వ్యాకరణ శాస్త్రము, పూర్వోత్తరమీమాంసా శాస్త్రములు, అటుమీద విద్యారణ్యభాష్యమును చదివిన వారే సంపూర్ణ వేదమునకు సంపూర్ణముగా అర్థము చెప్ప గల్గి యుందురు. గాన వేదాధ్యయనము చేసిన ప్రతి పండితుడు, అర్థము చెప్పవలెనన్న సాధ్యము కాదు.

యదధీత మవిజ్ఞాతం
నిగదే నైవ శబ్ద్యతే ।
అనగ్నా వివ శుష్కైంధో
న తజ్జ్వలతి కర్హిచిత్ ॥

అనగా వంటచెరకు ఎంత శ్రేష్ఠమైన దైనను అగ్ని సంపర్కము లేనిచో మండని విధముగా ఎంతటి సుశబ్దమైనను అర్థము తెలియనిచో అది శబ్దాడంబరమే యని భావించి వేదము నభ్యసించుట మానరాదు. ఎందుచేతననగా "స్వాధ్యాయోఽధ్యేతవ్యః" వేదాధ్యయనము చేయ వలెను. "శ్రుతం తపః", వేదాధ్యయనము చేయుటయే తపస్సు అని శ్రుతి చాటుచున్నది.

ఇట్టి వేదమునకు అర్థమును కూడా తెలిసి కొనుట బంగారమునకు పరిమళము అబ్బినట్లుండును. అది వేద పండితుల కెల్లరకును సాధ్యము కాదని మనవి చేసితిని.

ఇక శాస్త్ర ప్రయోజన మేమనగా వేదములలో చెప్పబడిన విషయము శాస్త్ర పరిజ్ఞానము చేతనే తెలిసికొనుటకు వీలుపడును. వేదమందలి లౌకిక సంస్కృత పదముల కర్థము, వేద మందలి ఈ పదములో ఏది నామవాచకమో, ఏది అవ్యయమో, ఏది క్రియా పదమో అను విషయము శాస్త్ర పండితులకు మాత్రమే తెలియును కాని శాస్త్రవాసనలేని వేదపండితులకు తెలియదు. ఆ శాస్త్రములలో కూడ

ప్రథమం ఛందసామంగమా
హుర్వ్యాకరణం బుధాః ॥

అనగా వేదములలో వ్యాకరణమునకే ప్రథమ స్థానమని భావము. కావున వ్యాకరణ శాస్త్ర పండితులకు తదితర శాస్త్ర పండితులకు, వేద వాఙ్మయ మందలి భాషా భాగ, పరిజ్ఞానము, సాహిత్య పరిజ్ఞానముచే వేదమందలి లౌకిక సంస్కృత పదముల కర్థజ్ఞానము కల్గును. కావున మూలజ్ఞాతల కంటె పదార్థ విభాగజ్ఞాతలు తక్కువ వారు కాదు కదా!

ఇక నేటి కాలమున అన్నవరము, రాజమండ్రి, కాకినాడ మొదలగు ఊళ్లలో వేద శాస్త్ర పండిత సభలలో ఏ సభలోనైనను శాస్త్ర పండితులను ఘనపాఠులతో సమానముగా పరిగణించి సత్కరించుటకు బదులుగా క్రమ పాఠులతో సమానముగా పరిగణించి తక్కువగా సత్కరించుట ప్రతి సభలోను జరుగు చున్నది. ఇది చాలా శోచనీయమగు విషయము. ఘనపాఠి శబ్దములో ఘనశబ్ద ముండుటచే ఘనముగా వారిని సత్కరించి నట్లే శాస్త్ర పండితులను కూడ సత్కరింపవలెనని చెప్పి సత్కరింప చేసెడి వారికిని సత్కరించెడి వారికిని ఎంతో ఆవశ్యకత ఉన్నది. ఈ సందర్భమున "ఘన" యనగా వివరింతుము.

1. మూలమగు వేదమును సగ్ంహిత యని అందురు.

2. మూలమందలి పదములను విభాగించుటకు పదమని పేరు.

3. వరుసగ రెండు పదములను చెప్పి రెండవ పదమును మరల చెప్పి మూడవ పదమును, మూడవ పదమును మరల చెప్పి నాల్గవ పదమును ఇట్లే ఋక్కు పూర్తి చేయుట క్రమమని అందురు.

4. జట 5. ఘనలనగా పైన దెల్పిన క్రమ మందలి పదములను అల్లుట. ఆ యల్లిక ఎట్లనగా—

జటా లక్షణం

పదద్వయంక్రమాదుక్త్వా
ద్వితీయం ప్రథమం పునః
పునశ్చ క్రమవద్భూయా
త్సంధితశ్చ జటా స్మృతా ॥

అనగా మొదట రెండు పదములను వరుసగ చెప్పి రెండవపదమును మొదటిపదమును మరియొకసారి ఉచ్చరించి సంధి విశేషములున్నచో వ్యాకరణయుక్తముగ సంధి చేయుచు యథాపకార క్రమవద్ధతిని చెప్పుటకు జట యని పేరు.

ఉదాహరణ ;—

హగ్ంసః శుచిషత్ మూలపదములు- వీని యర్థము పరమాత్మ ఆదిత్య స్వరూపుడు, జ్యోతిర్మండలస్వరూపు డని యర్థము.

పై పదములకు జట ;—

హగ్ంసశ్శుచిషచ్ఛుచిషద్ధగ్ంసో

హగ్ంసశ్శుచిషత్- ఇది జటయల్లిక

ఘనలక్షణం ;—

జటాముచ్చార్యవిధివత్తృతీయం ప్రథమం పునః

విలోమేనానులోమేన సంధితస్స ఘనస్స్మృతః ॥

అనగా ముందుజటాక్రమములోచెప్పి 3 వ పదమును రెండుమార్లుచెప్పి తలక్రిందుగా మొదటిపదమువరకు ఉచ్చరించిమరలమా మూలక్రమములో సంధిచేయుచు 3 వ పదమువరకు చెప్పుటకు ఘన యని పేరు.

ఉదా:—

హగ్ంసశ్శుచిషచ్ఛుషద్ధగ్ంసోహగ్ంస శ్శుచిష

ద్వసుర్వసుశ్శుచిషద్ధగ్ంసోహగ్ంసశ్శు చిషద్వసుః

ఇట్లు మూలమంత్రమందలి పదములను విచిత్రగతిని తారుమారుచేయుటకే ఘన యనిపేరు. ఘనమందలి క్రమమునను సరించి అర్థముచెప్పినచోహాస్యాస్పదముగ నుండును. కావున ఘనకు అర్థములేదని తేలినది. వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాది వాఙ్మయములలో అర్థములేని ప్రక్రియగలది ఘనయే. ఇట్లు అర్థరహితమైన ఘనకు ఘన సత్కారము చేయునప్పుడు అర్థవంతమగు శాస్త్రములకు ఘనసత్కారముచేయకుండుట అధిక్షేపముకాదా ? కావునశాస్త్రపండితులకు ఘనపాఠులతో సమానసత్కారము తప్పక జరుగవలసియున్నది. కేవలశాస్త్రసహాయముతో సంపూర్ణవేదమునకు అర్థబోధకులై వేదార్థసమ్రాట్ బిరుదాంకితులగు శ్రీ మదుప్పులూరి గణపతిశాస్త్రిగారు శ్రీ మద్దెమళ్ళ సూర్యప్రకాశ శాస్త్రిగారు మొదలగు మహనీయులు శాస్త్రపండితులకు జరుగుచున్నట్టి ఈ అన్యాయమును అరికట్టుటకు తప్పక పూనుకొనవలసియున్నది. అయితే అర్థరహితమైన ఘనకు ప్రయోజనములేదని భావించి ఘనపాఠులను ఘనముగ సత్కరించుట మానరాదు. ఏలయనగావేదమందలి పదములనుఒకసారి ఉచ్చరించనంతమాత్రముననే మహాఫలము గల్గును. అట్టి పదములను అనేకమార్లు ఉచ్చరించినచో లభించునట్టి ఫలము చెప్పనలవికాదు. కావున ఘనపాఠులకు విశేషముగ ఆముష్మిక ఫలమును ఘనవినెడివారికి శ్రావ్యతను చేకూర్చుటకై "ఘన" యనుప్రక్రియ ఏర్పరుపబడినది.

ఇక శాస్త్రములలోకూడ ఇట్టి శ్రావ్యతను, శబ్దవైచిత్ర్యము చేకూర్చునట్టి ప్రక్రియా విశేషముకలదు.

అంగములలో ప్రథమస్థాన మాక్రమించిన వ్యాకరణశాస్త్రములో తిఙన్తప్రకరణమందలి యఙ్లుక్ ధాతువులను (క్రియలను) 10 లకారములలోను (10 కాలములలోను) శ్రావ్యముగాచెప్పినచో ఘనవలె శ్రావ్యతను కూర్చుటలో సందేహింప నవసరములేదు. యఙ్లుక్ధాతువులు- డుకృఞ్ కరణే, వృఞ్ వరణే గృహూ గ్రహణే మొదలగు క్రియల, లట్ లిట్, లుట్, లృట్, లోట్, లఙ్, లిఙ్, ఆశీర్లిఙ్, లుఙ్, లృఙ్ లలోని రూపభేదములు వినువారి కుల్లాసము కలిగింపకమానవు. ఇక అలంకార శాస్త్రమందలి శబ్ద వైచిత్ర్యముగల శ్లోకప్రక్రియ కూడ వినువారికి శ్రుతిపేయముగ నుండును. కావున సారాంశమేమనగా ఘనపాఠులతో శాస్త్రపండితులను సమానముగా సత్కరింపవలసియున్నది. *

— చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రి

శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయం, శ్రీనివాసమంగాపురం.

శ్రీనివాసమంగాపురంలోని శ్రీ కల్యాణ వేంకటేశ్వరాలయంలో జరుగు నిత్య కల్యాణోత్సవం, అభిషేకం, నిత్యఅర్చన వివరాలను యాత్రికుల సౌకర్యార్థం ప్రచురిస్తున్నాము.

నిత్యకల్యాణోత్సవం :

నిత్యకల్యాణోత్సవసేవ ప్రతిరోజూ ఉదయం 10-30 నుంచి 12-00 గంటలవరకూ జరుగుతుంది. ఈ సేవకు 150 రూ॥లు చెల్లించాలి. పదిమంది వ్యక్తులను ఈ సేవలో పాల్గొంటానికి అనుమతిస్తారు. గృహస్థుకు వస్త్రబహుమానం వుంటుంది

అభిషేకం :

ప్రతి శుక్రవారం అభిషేక సేవ జరుగుతుంది. (ఉదయం 7-30 నుంచి 9 గంటలవరకు) అభిషేకం చేయించేవారు 100 రూ॥లు చెల్లించాలి. ఇద్దరు వ్యక్తుల్ని ఈ సేవలో పాల్గొనటానికి అనుమతిస్తారు.

నిత్యఅర్చన :

నిత్యఅర్చనసేవ సంవత్సర కాలమూ ప్రతిరోజూ వుంటుంది. ఈ సేవ చేయించదలచినవారు 42రూ॥లు చెల్లించాలి

భామాకలాపంలో భరత శాస్త్రం

కళావని

భామాకలాప సృష్టి ప్రతిష్ఠా మహిమాన్వితుడు శ్రీ సిద్ధేంద్రయోగి. సిద్ధేంద్ర యోగి కూచిపూడి కులపతులలో అగ్రపీఠం అధిష్ఠించిన వ్యక్తి. అసలు కూచిపూడివారికి నాట్యకళను ప్రసాదించినదీ సిద్ధేంద్రయోగి యని కొంద రందురు. కాని సిద్ధేంద్రునకు పూర్వమే కూచిపూడిలో నాట్యసరస్వతి తిష్ఠ వేసింది. కూచిపూడివారికి సిద్ధేంద్రయోగితో నాట్యం రాలేదు. కాని కలాపవిద్య అనగా "భామాకలాపం" వచ్చింది. శ్రీ సిద్ధేంద్రుని భామాకలాపం ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయానికి మౌళిక, కూచిపూడి నాట్య సరస్వతి కొక మణిమాలిక.

ఇక సిద్ధేంద్రుని ఉనికి గురించి, జీవిత చరిత్ర గురించి ఎందరో విద్యాధికులు ఎన్నెన్నో ఊహించారు. కాని ఇదమిత్థమని నిర్ణయించుట కాధారములు అలభ్యమగుట మనదురదృష్టం. అయితే సిద్ధేంద్ర యోగి కూచిపూడి వాస్తవ్యుడని మాత్రం నొక్కి చెప్పవచ్చును.

ప్రకృత విషయం 'భామాకలాపం-భరతశాస్త్రం' గురించినది. 'భామాకలాపం' కన్న భరతముని ప్రోక్తమైన భరతశాస్త్రం ప్రాచీనమైనదని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. అయితే భామాకలాపంలో భరతశాస్త్రం ఎంతవరకూ ఉన్నదనే విషయం గురించి ముచ్చటించటం యీ వ్యాసోద్దేశం. మహాకవి కాళిదాసు అభిజ్ఞాన శాకుంతలానికి సంస్కృత రూపక లక్షణాలు చాలావరకు పట్టినట్లు, సిద్ధేంద్రయోగి భామాకలాపానికి చాలా వరకు భరతశాస్త్రం పట్టింది. భరతుని నాట్యశాస్త్రమే భరత శాస్త్రం. నాట్యశాస్త్రంలో నృత్త, నృత్య, గీత వాద్యాదులతోపాటు ఛందోవ్యాకరణ అలంకారాది సాహిత్య విషయాలూ ప్రవచించాడు భరతుడు. భామాకలాపం ఆపాత మధురమైన సంగీతం, ఆలోచనామృతమైన సాహిత్యం, నయనానందకరమైన నాట్యముల కలయిక. అందుకే అది యొక త్రివేణీ సంగమం. అందు వలననే "భామాకలాపం వడగట్టిన అలంకార భరతశాస్త్రమని శ్రీ విశ్వనాథవారు తమ ఏకవీరలో వక్కాణించగా ఆచార్య శ్రీ యస్వీ జోగారావు గారు "ఈ భామాకలాపము శృంగార రసపేశల సుధాకలశ" మని తమ ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్రలో సంభావించారు.

భామాకలాప ఇతివృత్తం చాలా స్వల్పం. ఒకనాడు శ్రీ కృష్ణుడు సత్యభామని భామా! నీవే అందగత్తెవా? లేక నేనే అందగాడనా? అని ప్రశ్నింప, సహజ సౌందర్య గర్విత యైన సత్య పరమాత్ముని ప్రశ్నలోని పరమార్థ మెరుగక నేనే అందగత్తెనని సమాధాన మిస్తుంది. అంత శ్రీ కృష్ణుడు అలుకతో సత్యాసదనం వీడి పోతాడు.

ఇక సత్య కృష్ణు నన్వేషించుటకు తన చెలియైన మాధవి సాయం అర్థిస్తుంది. కడకు మాధవి కొక లేఖ యిచ్చి ఆమె అడిగిన ముక్కు ముంగెర నిచ్చి పరమాత్ముని కడకు పంపుతుంది. సత్యాకృష్ణుల పునస్సంధాన కర్త యీ మాధవి. ఇదీ ఇతివృత్తం.

భామాకలాపం-రసం-విప్రలంభ శృంగారం

"విభావానుభావ వ్యభిచారి సంయోగాద్రసనిష్పత్తిః" అని భరతుని రస సిద్ధాంతం. ఈ విభావానుభావ వ్యభిచారి భావాలకు కాణాచి భామాకలాపం. ఇక ఈ కలాపంలో అంగిరసం శృంగారం. సర్వ ప్రాణికోటికి అనుభవైక వేద్యమైంది. రస రాజమైంది, సురుచిరమైంది, శృంగారం. ఇది రెండు రకాలు. ఒకటి సంభోగ శృంగారం. రెండు విప్రలంభ శృంగారం. ప్రస్తుత భామాకలాపంలో విప్రలంభ శృంగారలహరి అనేక విధాల స్రవిస్తుంది.



భామాకలాపంలో భామకు శ్రీకృష్ణునితో ఎడబాటు సంభవించిన దాదిగా విప్రలంభ శృంగారం ఆరంభమౌతుంది. ఇక భామ విరహంలో శృంగార నాయికగ అనేక వాలకాలు వేస్తుంది. శ్రీకృష్ణుని అన్వేషి స్తుంది. ఈ విరహాన్ని అదనుగ మదనుడు సత్యను బాధించటం, భామ మన్మథబాధను సైవక మన్మథదూషణ, చంద్రదూషణ, కడకు నాయకుని వంశదూషణ గూడ చేస్తుంది. ఈ విరహోద్వేగంలో సత్యభామ అష్టవిధ శృంగార నాయికలలో స్వాధీన పతిక, విరహోత్కంఠిత, ఖండిత, కలహాం తరిత, ప్రోషితభర్తృక, అభిసారికల వాల కాలు వేసింది. దశావస్థల ననుభవించింది. సంచారీభావ పరంపరలకు లోనైంది.

పైన తెల్పినవానిలో భామాకలాపంలో భామ-

మదనా మ....ద....నా యనుచు
మదనగోపాలా మరవదేలర సామీ
మారుని శరములబారి కోర్వగలేక
॥ మదన ॥

అని ఆనందభైరవి రాగం ఆదితాళంలో మన్మథబాధ ననుభవిస్తుంది. ఈ మన్మథ శరాఘాతానికి తాళలేక-

"పతాటీ రౌతు తీకునన్ మితారియైన
క్రొన్ననల్
కతారిగా నమర్చి బల్ గటాయిత్రంబుగా
జనుల్
తుటాల్తుదాలు సేయ బూనె త్రోవబాసి
రాగనే
యిటో యెటోయెటోగదమ్మ, యేమి
సేతు, మారుడే........
మెరుంగువాడి తూపులన్ కురంగలోచ
నాళిపై
తురంగమెక్కి బంతులుల్ మెరుంగు
చోకులన్ పెతల్
దొరంగ చేయుచున్ బళిం మరంగు
అందు లంతకంతకున్
శరంబుతోట వచ్చెనంత పాపజాతి
మారుడే!"

అని మన్మథ దూషణ చేస్తుంది. అంతేగాక,

రాచవారికి బుట్టి రమణుల నేచేవు
అందమా యిది నీకు చందమామ!
రాత్రించరా నిన్ను రా జనంగను సిగ్గు
సందులో దొంగ వో చందమామ!
పరవడి దినముల పాము నిన్నంటగా
సగమాయ నీ రూపు చందమామ!
గురుని యిల్లాలితో గూడినా వను తొంటి
నింద నీకును జాలు చందమామ!

అమరసంఘంబు నీ కళ లారగించ
నెగ్గు సిగ్గును లేని నీ కేమి చింత
కమలవైరివి నీ కళల్ గరగిపోను
చలము మామీద నేలనో చందమామ!



అని చంద్రుని, మన్మథుని అబల సత్య దూషిస్తే వా రూరకుందురా? వా రామెను మూర్ఛను బడద్రోసిరి.

సత్యభామ వేసిన
శృంగార నాయిక వాలకాలు

స్వాధీన పతిక:

నాయకునిచే నెల్లప్పుడూ సంతోషపరుప బడెడిది.

దర్వు - భైరవిరాగం - మిశ్రచాపు.
భామనే సత్యభామనే-
వయ్యారి ముద్దుల సత్య ॥ భామనే ॥
భామనే పదియారువేల-
కోమలు లందరిలోన
రామరో గోపాల మూర్తికి-
ప్రేమదానైన ॥ సత్య ॥
అట్టహాసము చేసి సురుల-
నట్టె గెలిచి పారిజాతపు
చెట్టుదెచ్చి నాదు పెరటను-
గట్టిగ నాటించుకొన్న ॥ భామనే ॥

వారిజాక్షి ద్వారకా-
నివాసుని కౌగిలిలోన
కూరిమి బెనగొని-
రతులదేలిన యొయ్యారి సత్య॥భామనే॥

ఇందు సత్యభామ ద్వారకా నివాసుని విశిష్టప్రేమ పాత్రురాలై అతనిచే ఎల్లప్పుడు ఏదో ఒక విధముగా సంతోషపరుపబడు చున్నది. అంతే కాదు పారిజాతవనమున విహరిస్తోంది. అందుచే 'స్వాధీనపతిక' యైనది.

విరహోత్కంఠిత:

నిరపరాధియగు ప్రియుడు రాక జాగు చేయగా నా విలంబము నోర్వలేక నెదురు చూచు నాయిక. నిరపరాధియయిన శ్రీకృష్ణుడెంత కాలమునకు రాక జాగుచేయ

"నే తాళలేనే ఓ యమ్మలారా
తాళలేనే భామలారా
ఇందరిలోను యీ సొమ్ము లేలే
నా నాథు డేడే వేగింపలేనే"

అనుచు సత్య విరహోత్కంఠితయైనది.

ఖండిత:

సంకేత సమయము నతిక్రమించి అన్యోపభోగపు గురుతులతో ప్రాతఃకాల మందు వచ్చెడి నాయకుని గలది.

శ్రీకృష్ణుడు సత్యను సమీపింప ఆమె మాధవితో "ఈతని ముఖము పాలిపోయిన దేమే! కనులెర్రగా నున్న వేమే! అధర మటులున్న దేమే!"

అనుచు అన్యోపభోగపు గురుతులను కాంచి సఖి మాధవి నడుగుచుఖండితయైనది.

కలహాంతరిత:

సఖుల ఎదుట చరణ పతితుడగు నాయ కుని నిరాకరించి పిదప పరితాపపడునది.
దర్వు: 'భామనా సత్యభామనా'

కక్షగట్టిన లక్షణకు తాకట్టుగాని గూర్చి కసితో
లేమ లెల్లరు చూడ జడతో వేమరు నిను కొట్టకున్న ॥భామనా॥

అని తనను సమీపించిన శ్రీకృష్ణుని నిరాకరించే పరితాపము నొంది మాధవి సమక్షమున "బంగరు పూవుల నిన్ను పూజ సేయుదునా" అని కలహాంతరితయైనది సత్య.

ప్రోషితభర్తృక:

నాయకుడు దేశాంతరమున కేగియున్నపుడు ఖేదపడునది.

సత్యసదనము వీడినాడు శ్రీకృష్ణుడు. సత్యభామ శ్రీకృష్ణుడు ద్వారక కేగెనని ఖేదపడుచు ప్రోషితభర్తృకయై నిదుర కాచినది.

అభిసారిక:

మదనానుసంతప్తయై తన స్థలమునకు నాయకుని వచ్చునట్లు చేయునదిగాని, తనే నాయకుని స్థలమునకు బోవుచున్నది గాని, అభిసారిక.

దరువు: ముఖారి - ఆది.

"ఎందు బోతివి? ఎందు బోతివి? రారా నందనందనా!" అనుచు సత్య మదన సంతప్తయై నాయకుని వెదకుచు నాతని స్థలమునకు బోవుచు అభిసారిక యైనది. ఈ విధముగ సత్యభామ అనేక విప్రలంభ శృంగార నాయిక వాలకాలు వేసినది.

ఇక దశావస్థలైన చక్షుఃప్రీతి, చింత ఇత్యాది పది అవస్థలను పొందినది. అంతే కాదు సంచారీ భావములైన నిర్వేదము, గ్లాని, అసూయ, మదము, అపకృష్టము, మోహము, స్మృతి, చపలత, జడత, గర్వము, విషాదము, ఔత్సుక్యము, ఇత్యాదులను అనుభవించినది.

నిర్వేదము:

తత్త్వజ్ఞానము, పేదరికము, సంకటము, వియోగము, దుఃఖము మొదలైన వానిచే కలుగు ఫలాభావమతి నిర్వేదము అనబడును. ఉ:- "నీవే అందగత్తెవా? లేక నేనే అందగాడనా!" అని కృష్ణుడు సత్య నడుగగా ఆడబుద్ధి అపరబుద్ధి గనుక నేనే అందగత్తె ననగా, స్వామి అలిగి దిగ్గున లేచిపోవును. నాయకుని వియోగముచే నాయికకు నిర్వేదము ప్రాప్తించినది.

భామాకలాపం - సంగీతం:

ఇక భామాకలాపమున నాట, మోహన, సౌరాష్ట్ర, ఆరభి, ఆనందభైరవి, ముఖారి, ఖమాస్, శంకరాభరణము, మధ్యమావతి, తోడి, కాంభోజి, భైరవి, పంతువరాళి, హంసధ్వని, కేదారము, దేవగాంధారి, ఇత్యాది సుప్రసిద్ధ, కర్ణాటక రాగము లుపయుక్తములైనవి.

భామాకలాపము దృశ్యప్రబంధమగుటచే భావము ప్రౌఢమైనను ఉపయుక్తమైన భాష చక్కని సరళశైలియందున్నది. కొన్నితావులందు ప్రౌఢముగనుగలదు. సత్యభామ మాధవిచే శ్రీకృష్ణునికి వ్రాసి పంపిన లేఖ యిట్లుండును -

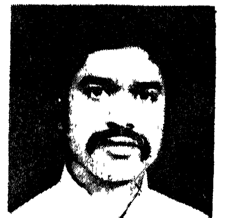
"శ్రీమద్రత్నాకరపుత్రిక ముఖారవింద మరందపాన వినివేశిత మిళిందాయమాన నందనందన ముచికుంద వరద మందరోద్ధర పరిహసిత రాకాసుధాకర సుందర వదనారవిందులగు శ్రీ రాజగోపాల స్వామివారి చరణారవిందంబులకు సత్యభామ నిటలతట ఘటిత కరకమలయై అనేక సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి చేయంగల విన్నపములు. "ముజ్జనకుండగు సత్రాజిత్తు నన్ను మీకిచ్చి వివాహం బొనరించిన ప్రభృతి వజ్ర, వైడూర్య, నీల, గోమేధిక, పుష్యరాగ స్థగిత పద్మరాగ, మరకత సకల వికల్పిత నానావిధ చిత్ర విచిత్ర, జాంబూనద రత్న నిర్మితంబగు హంసతూలికాతల్పంబున దివ్యమంగళ విగ్రహాకారులై గాఢాలింగనం బొనర్చి...." ఈ విధముగ ప్రౌఢాతిప్రౌఢముగ సాగింది. ప్రౌఢయైనసత్య లేఖ గదా!

ఇట్లు భామాకలాపంలో భరతశాస్త్రం ఎక్కడ చూస్తే అక్కడ దర్శన మిస్తుంది. కాబట్టి అది పడగట్టిన అలంకార భరత శాస్త్రంగా కన్పట్టుతుంది. రసరాజమగు శృంగార సురుచిరత్వంలో అలంకారశాస్త్ర మర్యాదలతో సర్వాంగ సుందరంగా తీర్చి దిద్దుపూనికలో సిద్ధేంద్రయోగి సిద్ధసంకల్పుడైనట్లు భామాకలాపం ఋజువు చేస్తుంది.

సిద్ధేంద్రయోగి తన భామకే శుభ ముహూర్తాన రూపుసంతరింపచేసి, కాలికి గజ్జె కట్టెనోగాని ఆ చరణకింకిణులు నాటి నుండి నేటివరకు సద్యోహృద్యమై సహృదయ నైవేద్యమై పండిత పామర జన రంజకమై అటు కోటలోనివారిని, ఇటు పేట లోనివారిని చైతన్య చకచ్చకితుల నొనర్చుచూ సామాజిక హృదయారవిందాలకు విందొనగూర్చుచునేయున్నవి. •

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

హిందూ ధర్మ రక్షణ



శ్రీ పి. యాదగిరి
దేవస్థాన బోర్డు సభ్యులు.

మన ప్రాచీన వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాస ములలో ఎక్కడ "హిందూ" అనే పదానికి సరియైన అర్థం లభించనప్పటికి, మన చరిత్రవల్ల మాత్రం, సింధు నదీ ప్రాంత ములో నివసించడమే గాకుండ, 'సింధూ' నాగరికతను అలవరచుకోవడం వల్ల వారి నందరిని 'హిందువులు' అని పిలిచినారని తెలుస్తున్నది. కాశ్మీరు నుండి కన్యాకుమారి వరకు, ఆసేతుహిమాచలం వ్యాపించిన సువిశాలమైన మన భారతదేశంలో వివిధ కులములు, వివిధ మతములు ఉన్నాయి. అయితే ప్రధానంగా దేశంలో హిందూ, ముస్లిం, క్రైస్తవ మతములు మాత్రమే ప్రజలచే ఆదరింపబడుచున్నవి.

దేశీయ విదేశీయ అభిమానముతో ఇతర మతములు ప్రబలవ్యాప్తి చెందుతుండగా, ప్రజలచే ఆదరింపబడుచుండగా 'హిందూ' మతం మాత్రం ఎక్కడ వేసిన గొంగడి అక్కడే అన్నట్టుగా ఉంది. అటువంటి పరిస్థితిలో హిందూమత ప్రచారానికి, హిందూమత రక్షణకు సకలచర్యలు తీసుకోవాలని తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానములు నిర్ణయించడమే గాకుండ 'హిందూ ధర్మ రక్షణ సంస్థ' అనే ప్రత్యేక సంస్థను ప్రారంభించింది.

దేశములోని గ్రామీణ-పట్టణ ప్రాంత ములలో టి. టి. డి. కి అనుబంధంగా "హిందూ ధర్మ రక్షణ సంస్థ" శాఖలను ప్రారంభించి హిందూ ధర్మం ప్రచారం చేయాలని, హిందూ ధర్మాన్ని రక్షించుకోవాలని, అందుకు ఉత్సాహవంతులైన ప్రజలను ముందుకువచ్చి సంస్థను స్థాపించమని టి.టి.డి. కోరింది. టి.టి.డి.మాసపత్రిక 'సప్తగిరి' ద్వారా హిందూమత ప్రచారాన్ని చేయడమే గాకుండ, వాల్‌పోస్టర్లు, స్టిక్కర్లు మొదలగు వివిధ ప్రచార సాధనముల ద్వారా హిందూ మత వ్యాప్తికి అవిరళ కృషి చేస్తోంది. ప్రాచీన పండితులచే వివిధ ప్రాంతములలో ఉపన్యాసములు ఇప్పించడంద్వారా, చర్చా వేదికలు, సభలు, సమావేశములు నిర్వహించడం ద్వారా మన ప్రాచీన హిందూమత వైశిష్ట్యాన్ని ప్రజలకు తెలుపుతూంది. "శ్రీ వేంకటేశ్వర భజన సంఘం" మొదలగు సంఘములను స్థాపించి ప్రజలకు టి. టి. డి. ప్రచార సామగ్రిని, కావలసిన సాహిత్యాన్ని అందిస్తూ హిందూ మత వ్యాప్తికి ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

హిందూ ధర్మరక్షణకు మరియు ప్రచారమునకు విశేషంగా కృషిచేస్తున్న శ్రీ శంకరాచార్య (శృంగేరిపీఠం, కంచికామకోటి పీఠం, పూరీపీఠం, కాశీపీఠం) గారలకు తమ పూర్తి సహకారాన్ని అందించడమే గాకుండ, 'హిందూమతం' గురించి వారి సలహాలను, అభిప్రాయాలనుకూడ టి. టి.డి. తెలుసుకుంటున్నది. తమిళనాడు - కేరళ రాష్ట్రములలోని కొన్ని ప్రాంతముల ప్రజలు ముఖ్యంగా హరిజనులు ప్రలోభమునకు లొంగిగాని, బలవంతముగా గాని ఇతర మతం స్వీకరిస్తుండగ, తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఆప్రాంతములకు సుశిక్షితులైన కొందరు కార్యకర్తలను పంపించి, అక్కడ ఒక శిబిరాన్ని నిర్వహించింది.

అక్కడి ప్రజలకు హిందూమతం-దాని గొప్పతనం గురించి సినిమాలద్వారా, ఛాయాచిత్రముల, స్లైడ్స్ ద్వారా చూపించడమే గాకుండ సభలు, సమావేశములు నిర్వహించింది. హిందూమతస్థులైన ప్రజలు ముఖ్యంగా హరిజనులు ఏ ప్రలోభ ములకు లొంగి ఇతర మతములను స్వీకరించకుండా సకల చర్యలు తీసుకొని, అనేక విశిష్టకార్యక్రమాలు నిర్వహించింది. ఈ విధంగా "హిందూమత" రక్షణలో టి. టి. డి. ఒక ప్రముఖ పాత్రవహించింది.

'కృష్ణా' నది పుష్కరముల సమయంలో విజయవాడ లోను, 'గోదావరి' నది పుష్కరముల సమయంలో రాజమండ్రి లోను "హిందూమత ప్రచారం-రక్షణ" అనే పేరుతో ఒక ప్రత్యేక ప్రదర్శనశాలను, సమాచార కేంద్రాన్ని నిర్వహించింది. దీనివల్ల అసంఖ్యాక ప్రజలకు తమ "హిందూమతం" గురించి తెలుసుకొనే అవకాశం లభించింది. ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండే విధంగా సరసమైన ధరలలో, సరళమైన భాషలో ఎన్నో పుస్తకములను టి. టి. డి. విడుదల చేస్తున్నది.

"పుష్కరం అంటే ఏమిటి?" 'భగవద్గీత ఉపయోగాలు,' మొదలగు గ్రంథములనే గాకుండ దేవుడి పూజ చేసుకునే పూజావిధానం గల పుస్తకములను ప్రజలకు అందించడమే గాకుండ, భాగవతం, భారతం, రామాయణం లాంటి ప్రసిద్ధ గ్రంథాలను తెలుగులోనికి అనువదించి, వచనరూపంలో స్వల్ప వెలతో అందిస్తున్నది. 'బాలభారతి' పేరుతో పిల్లలకు ఉపయోగపడే పుస్తకములను కూడ అందిస్తున్నది.

వేసవిలో ఉపాధ్యాయులకు ప్రత్యేకంగా హిందూధర్మ రక్షణ - ప్రచార విషయంలో శిక్షణ ఇవ్వడం ద్వారా టి. టి. డి. తన లక్ష్యాన్ని సాధించుకున్నప్పటికీ ఇతర మతముల ప్రచారముతో పోల్చిచూచినప్పుడు మాత్రం టి. టి. డి. హిందూ ధర్మ రక్షణ ప్రచారవిషయములో చేయవలసింది ఇంకా

ఎంతో ఉంది అనిపిస్తుంది. అందుకు టి. టి. డి. ఈ క్రింద పేర్కొన్న విధంగా కృషిచేయాలని భావిస్తున్నాను.

1. గ్రామీణ- పట్టణప్రాంత ప్రజలందరికి "హిందూమతం" గురించి, దానిగొప్పతనాన్ని గురించి తెలిపే పుస్తకములను ఉచితంగా పంపిణీచేయాలి.

2. ఇతర మతములలోని కొందరు 'హిందూ' మతం స్వీకరించి, హిందూ మత వ్యాప్తికి కృషిచేశారు. వారి చరిత్రలను ప్రజలందరికి తెలియబరచాలి.

3. ప్రాణాయామం చేయడంవల్ల కలిగే లాభములను, ఏకాగ్రతతో కొద్ది సమయం చేసుకునే జపం- పూజాదులవల్ల కలిగే ప్రయోజనములు ఫోటోలద్వారా, స్లైడ్స్ ద్వారా, వీడియోలద్వారా తెలియపరచాలి.

4. మన ప్రాచీనులు ఈ నియమాలు కట్టుబాట్లు ఎందుకు చేయమని చెప్పారు? వాటివల్ల మనం ఏం పొందగలుగుతున్నామో తెలపాలి.

5. అమెరికా మొదలగు దేశములలోని ప్రజలు "హిందూ" మతం స్వీకరించి, "హరే రామ హరే కృష్ణ" అనే భజన సంఘములు స్థాపించి, "హిందూ" మత ప్రచారం కొరకు చేస్తున్న కృషిని, మన దేశప్రజల్లో చైతన్యం కలిగించేలా సినిమాలా చూపించాలి.

6. "ధర్మాన్ని కాపాడండి- అది మిమ్మల్ని కాపాడుతుంది", "ఓం" అను ఈ స్టిక్కర్లను ప్రజలందరికి ఉచితంగా అందించే ఏర్పాట్లుచేసి. హిందూమత-ప్రచారానికి, రక్షణకు బలమైన పునాదులు వేసుకోవాలి.

7. అన్ని ప్రాంతములలో కార్యక్రమములను నిర్వహించడానికిగాను టి. టి. డి. 'హిందూధర్మరక్షణ సంస్థలో' సుశిక్షితులైన కార్యకర్తలను నియమించాలి.

8. హిందూధర్మరక్షణ సంస్థ, అనుబంధ సంస్థలకు స్వయంగా కొన్ని కార్యక్రమాలు నిర్వహించేందుకుగాను, టి. టి. డి. కొంత డబ్బు గ్రాంటుగా అందించి, 'హిందూ లైబ్రరీ' నిర్వహణకు కావలసిన పుస్తకములను ఉచితంగా అందించాలి. ఆనాడు టి. టి. డి. కృషి సఫలమవుతుందని చెప్పవచ్చు. *

మహాపురుషుల మాతృభక్తి

తల్లి ఋణాన్ని తీర్చుకోడానికి యీ ప్రపంచంలో ఎవరికి సాధ్యమవుతుంది? తండ్రికి కోపంవస్తే కొట్టడానికి తయారవు తాడు. కాని తల్లిమాత్రం యశోదామూర్తి. ఎవరెన్ని చాడీలు చెప్పినా ఆమె నమ్మదు. మనలను కొట్టదు: తిట్టదు. ఇరుగింటి, పొరుగింటి అమ్మలు ఎన్ని చెప్పినా, మనం ఆమె వెనకాల వెళ్ళి దాక్కుంటే ఆమె వారి మాటలను చెవిని బెట్టదు. ఒకసారి ఆమె ఒడిలో చేరి కంటతడి బెడితే, మనమీద యితరులు చెప్పిన నేరాలన్నీ సహించి వూరు కుంటుంది. మాతృప్రేమ అగాధం; నిర్వ్యా జం. ఫీజు లేకుండా పనిచేసే ప్లీడరు లాగా ఆమె మనసమస్యలన్నిటిని పరిష్కరిస్తుంది. ఆమె ఎదుట మనం ఎప్పుడూ నిర్దోషులమే. అమాయకపు పిల్లలమే. ఆమె నిస్స్వార్థసేవ మన జన్మకు ముందే ప్రారంభమై మన జీవిత పర్యంతం అలాగే నిలిచి వుంటుంది.

ఈ కారణంవల్లనే ఆదిశంకరులలాంటి విరక్త సన్యాసి, అలెగ్జాండరు లాంటి ప్రముఖ సేనాని, నెపోలియన్ లాంటి యుద్ధవీరుడు, గాంధీలాంటి కర్మయోగి తమజీవిత పర్యం తం తమమాతృమూర్తులకు అంజలిఘటిస్తూ వచ్చారు.

ఆదిశంకరులు అద్వైత వేదాంతి, విరాగి, సన్యాసి. తల్లి అంతిమ గడియల్లో ఆయన ఉత్తరభారతంలోని బదరికాశ్రమంలో తపో నిష్ఠలో ఉండిపోయారు. తల్లికి అంతిమ గడియలు సమీపించాయని తెలియగానే, ఆకాశగమనంతో ఆయన తల్లి చెంతకు చేరాడు. చివరిఘడియల్లో ఆమెకు సపర్యలు చేసి శాంతిని ప్రసాదించి, మరణానంతరం ఆమెకు స్వయంగా దహన సంస్కారాదులు కూడా జరిపాడు. సన్యాసి అయివుండికూడా ఆశ్రమవిధులు కొంతకాలం పాటించక ఆయన తల్లికి సపచశాడు. ఒకసారి జబ్బు చేసి స్నానం చేయడానికి ఆమె నదికి వెళ్ళ లేకపోయింది. శంకరులు ఆమెను ఓదార్చి యిలా పలికాడు — 'తల్లీ! ఎందుకు చింతి స్తావు? నది దగ్గరకు నీవు స్నానానికి వెళ్ళ లేకపోతే నదినే యింటిదగ్గరకు రప్పిస్తాను'. వెంటనే నది దగ్గర నుండి యింటివరకు కాలువత్రవ్వి, ఆయన మాతృమూర్తికి సేవ చేశాడు.

ఆదిశంకరులకు బాల్యంలోనే సన్యాసం తీసుకుందామనే కోరిక కలిగిందికాని తల్లి వెంటనే అంగీకరించలేదు. శంకరులు నిరాశ చెందారు. నదిలో స్నానంచేస్తుంటే మొసలి ఆయన్ను పట్టుకొని నీటిలోకి లాక్కొని వెళ్ళింది. దాని పట్టు విడిపించుకోటానికి



శంకరునికి సాధ్యం కాలేదు. తల్లి బిగ్గరగా విలపిస్తూ, గుండెలు బాదుకుంటూ నదీతీరా నికి చేరింది. తల్లీ! నేను సన్యాసం తీసు కోడానికి నీవు అనుమతిస్తే, నాకు యీ మొసలి బాధ తప్పుతుంది అని శంకరులు బిగ్గరగా అరవసాగాడు. తల్లికి ఏమీ ఉపా యం తోచలేదు. వెంటనే తల్లి అలాగే అని అనుమతిచ్చింది. మొసలి శంకరుణ్ణి వదలి వెళ్ళిపోయింది. మాతృభక్తి పరాయణు డయిన శంకరుడు తల్లికి అభయమిచ్చి వెళ్ళాడు. నీ అంతిమ ఘడియల్లో నన్ను స్మరించగానే, నేనువచ్చి నీకు సేవచేసి నీకు దహన సంస్కారాది ఉత్తరక్రియలు జరిపి వెళ్తాను అని వాగ్దానం చేసి వెళ్ళాడు. ఆప్రకారం ఆదిశంకరులు తన ప్రతిజ్ఞ నెర వేర్చి మాతృఋణాన్ని తీర్చుకున్నాడు.



గాంధీజీ కూడా ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన మాతృభక్తుడు. విదేశాలకు వెళ్ళేటపుడు ఆయన తల్లికి యిలా వాగ్దానం చేసి వెళ్లాడు.

'నేను విదేశాల్లో మాంసాన్ని ముట్టను; మదిర సేవించను.' కాని లండను చేరిన తర్వాత అక్కడి వాతావరణానికి తన ప్రతిజ్ఞనెర వేర్చు కోవడం చాలా కష్టమని ఆయనకు తోచింది. ఆ మహానగరంలో శాకాహార భోజనాలయాల కోసం వెదకడం ఉప్పునీటి సముద్రంలో మంచినీటి కోసం వెదకడమే ననిపించింది. కాని తల్లికి యిచ్చిన వాగ్దానం ఎలాగయినా నిలుపుకోవాలి.

శరీరం గడ్డకట్టుకపోయే చలిని కూడా భరించి, మాంసం తినకుండా మత్తు పానీయాలు సేవించకుండా తల్లి కట్టి యిచ్చిన పిండి, పేలాలు, కూరగాయల తోనే ఆయన కాలం గడిపాడు. శాకాహారం కోసం ఆయన రాత్రింబగళ్లు లండను నగర మంతా తిరిగేవాడు. ఎంతో శ్రమించిన తర్వాత, ఆయనకు ఒక చిన్న హోటలు కనబడింది. మునిగే నౌకకు గడ్డి పరక చిక్కినట్లయింది. కాని మద్యనిషేధం మరొక కఠిన సమస్యగా తయారైంది. ఇంగ్లండు లాంటి చలిదేశంలో ఎప్పుడూ చలిగాలులు వీస్తుంటాయి. నీరు కూడ గడ్డ కడుతూ వుంటుంది. చల్లనీరు వంటిమీద పడగానే శరీరం కొయ్యబారిపోతుంది. ఆ పరిస్థితుల్లో తాగడం ఆరోగ్యానికి మంచిదని, దానివల్ల శరీరం వెచ్చగా ఉండి, చలిబాధ తట్టుకో వచ్చునని మిత్రులు చాలామంది సలహా యిస్తుండేవారు. కాని ఆయన దృష్టిలో తల్లికి యిచ్చిన వాగ్దానాన్ని త్రోసిపుచ్చి మాంసభక్షణం మదిరాసేవనం చేయడమంటే మృత్యువును కొనితెచ్చుకోవడమే. అప్పటికి గాంధీజీ యువకుడే. ఒకటి రెండు సారులు తప్పటడుగులు వేయబోయాడు కూడా. కాని వెంటనే తల్లికి తాను చేసిన వాగ్దానం తలపునకు రాగానే వాటివంక కన్నెత్తి కూడా చూడలేదు. ఎన్ని కష్టాలు ఎదుర్కోవలసి వచ్చినా ఆయన తల్లిమాట జవదాటలేదు.

అలెగ్జాండరు ఇతరుల దృష్టిలో కఠోర హృదయుడుగా, చండశాసనుడుగా కనబడినా తల్లిదగ్గర మెత్తబడి మైనంలా కరిగిపోయేవాడు. విదేశాలపై దండయాత్రలకు వెళ్ళే ముందు ఆయన తన రాజ్య మయిన మెసిడోనియాను విశ్వాసపాత్రుడయిన సేనానికి అప్పగించి వెళ్ళాడు. కాని అలెగ్జాండరు తల్లి ప్రతివిషయంలోనూ తల దూర్చేది. పాలన సాఫీగా సాగనీయకుండా సేనానికి ఎన్నో చిక్కులు కల్పిస్తూ వచ్చింది. వీటికి తట్టుకోలేక ఆ సేనాని అలెగ్జాండరుకు రోజుకొక ఉత్తరం వ్రాస్తుండేవాడు. ఆ ఉత్తరాలను చదువుకొని అలెగ్జాండరు నవ్వుకొనేవాడు. సేనానికి యిలా జవాబు వ్రాసేవాడు.

మిత్రమా! బహుశా నీకు తెలియదేమో? నా మాతృమూర్తి రాల్చే ఒక్క కన్నీటి బిందువే నిందాపూరిత మయిన నీ ఉత్తరాల కట్టనంతా తడిపి వేస్తున్నది.'

ప్రపంచవీరుడు నెపోలియన్ కూడా తల్లిని ఎక్కువగా ప్రేమించి గౌరవించేవాడు. యుద్ధతంత్రంలో మునిగి, రాత్రింబగళ్లు ప్రపంచ విజయంకోసం భీకర పోరాటాలు సాగిస్తున్నా వృద్ధురాలయిన తన మాతృమూర్తి ఆరోగ్యాన్ని గురించి ఆయన బాధ పడేవాడు. ఆరోగ్యం క్షీణించి విషమ ఘడియల్లో ఉన్న తరుణంలో ఆయన తల్లికి యిలా ఉత్తరం వ్రాశాడు – 'ప్రియమైన మాతృమూర్తీ! నీ ఆరోగ్యాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకో. నీకు మరణించడం తటస్థిస్తే నన్ను శాసించేవారు ఎవరూ ఉండరు.' నెపోలియన్ దండయాత్రల్లో యూరపు ఖండమంతా భయభ్రాంత మయింది. ఆయన్ను శాసించాలంటే ఆయన తల్లికి ఒక్కర్తికే అధికారముండేది. 'నేను గా ఉన్నది, ఉంటున్నది నా మాతృమూర్తి చలవవల్లనే' అని నెపోలియన్ తరచు చెబుతుండేవాడు —

మాతృభక్తికి సంబంధించిన యిలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నో మనకు గోచరిస్తాయి. భగవాన్ రమణమహర్షి తన తల్లి అళగమ్మాళ్‌కు మోక్షం ప్రసాదించిన ఉదంతం మనకు ఆయన జీవిత చరిత్రలో గోచరిస్తుంది. ఛత్రపతి శివాజీకూడా తనను మాతృమూర్తి ప్రసాదించిన వరంగా భావించుకొనేవాడు. ఆయన దృష్టిలో తల్లి అంటే భవానీ స్వరూపమే. జహంగీరు తన తల్లి జోధ్‌బాయి శవం చితిపై కాలిపోతుంటే ఆ దృశ్యాన్ని చూచి సహించలేక దుఃఖాన్ని భరించలేక అందులో దూకి చావడానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు. తల్లి తన్ను బాల్యంలో విసర్జించినదని ఎంత కోపమున్నా మాతృభక్తి పరాయణుడయిన కర్ణుడు — ఒక్క అర్జునుని తప్ప మిగతా పాండవులు తనచేతికి చిక్కినా చంపనని — తల్లి కుంతికి అభయమిచ్చి, వాగ్దానం నిలుపుకొన్నాడు. అధార్మికుడు విశ్వాసఘాతుకుడు అనే నిందలకు గురికాగలననే భయంతో ఆయన మాతృవచనాలను సైతం లెక్కజేయక కౌరవపక్షంలోనే ఉండిపోయాడు. తల్లి, తనయుల సమాగమాన్ని, అప్పటి కర్ణుని మనోవేదనను ఎంతో హృద్యంగా, కరుణాభరితంగా మహాకవి దినకర్ హిందీ సాహిత్యంలో యిలా వర్ణించాడు —

హోచుకా ధర్మకే ఊపర్ న్యోఛావర్ హూఁ।
మై చఢా హూఁ నైవేద్య దేవతాపర హూఁ॥
ఇన్ సేవడ లూహూఁ పాంవ్ జనని! హఠ త్యాగో।
హోకర్ కఠోర్ ముఝుసే, ముఝుకో మత్ మాంగో॥

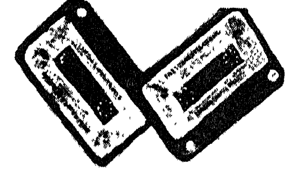
'తల్లీ! నేను ధర్మానికి కట్టుబడిపోయాను. దేవతలకు సమర్పించబడే నైవేద్యాన్ని నేను. అంచేత నీ పాదాలకు ప్రణమిల్లి నిన్ను అర్థిస్తున్నాను. నీ పంతాన్ని వదులుకో. కఠినాత్మురాలవై యీ తరుణంలో పాండవపక్షంలో చేరమని నీవు నన్ను కోరవద్దు.

ఈ మహాపురుషుల మాతృభక్తి వీరి జీవితాల్లో సంపాదించిన ఎంతో విలువయిన సంపద. ఈ సంపదవల్లనే వీరు ఎంతో భక్తి సంపాదించారు. మాతృభక్తి మహిమ అనంతం; వర్ణనాతీతం.

— డా॥ యల్లంరాజు
చెంచు సుబ్బారావు



రాగల పాళి



ప్రియం వేంకటేశం

[ప్రాప్తిస్థానము: మానవతా ఆర్ట్స్, మనోజ్ఞా ఫిల్మ్స్, 17-1-207/22 Istfloor I.S sadan Complex, సంతోష్‌నగర్, హైదరాబాద్ – 500659.

వెల: రూ. 30 లు (స్థానిక పన్నులతో సహా)]

సంగీత చరిత్ర ప్రారంభమైన నాటి నుండీ తెలిసిన విషయం భారతదేశంలో దైవతాన్ని ఆశ్రయించని సంగీతమూ, సంగీతబద్ధ సాహిత్యమూ అతిస్వల్పం.

తెలుగుభాషకు దివ్యపదమును సమర్పించి ఆ భాషకే ఒక భవ్యపదమును కల్పించి, పదకవితా పితామహుడనిపించుకొని, రాశిలో వాసిలో ఆద్యుడూ, అద్వితీయుడూ అయిన అన్నమయ్య అన్ని వేల పాటలలోనూ రాగతాళాలు కృష్ణుడూ, వేంకటేశుడు; స్వరభావాలు దైవచింతన, సద్ధర్మ బోధన.

ఆ తరువాతి వారందరూ, మల్లాదినుంచి మామూలు రచయిత వరకూ, ఆ ఒరవడిలో నడచినవారే.

ఈ కలియుగంలో కలియుగ దైవమని పేరుగాంచిన వేంకటేశ్వరుడిని సంగీత, నృత్య, చైత్ర కళలాశ్రయించడం సమంజసమే.

"ప్రియం వేంకటేశం" ఒక చిత్రమో కాదో తెలియదుకాని ఆ పేరిట విడుదలైన కేసెట్‌లో భక్తిభావ బంధురమైన మధుర సంగీతమే కలియుగ కల్యాణకారునికల్యాణ కథ చెప్పుతూ గంటసేపు సాగుతుంది. కథనం మహర్షులయాగంతో ప్రారంభమై పద్మావతీ పరిణయంతో, మంగళాశాసనంతో ముగుస్తుంది.

దీనికి కారకులు రచయిత ఎం. ఆర్. రాజాజీ. సంగీతకర్త డా॥ భరద్వాజ. గాత్రదాతలు స్వయంప్రభ, సుధాభరద్వాజ, గోపి, షహీద్‌బాబు, అమరేంద్ర.

కేసెట్ యిన్‌లే కార్డూ, కేసెట్‌పై అతికించిన లేబిల్ ముక్కలూ కళాభాస్కర్ చక్కగా రూపొందించారనే చెప్పాలి, పద్మావతి దోసిట ముత్యాల తలంబ్రాలు మునివ్రేళ్ళ మీదుగా జారక వెనుకకు రాలుతున్నట్లున్నా!

నిశిత పరీక్షకు సంగీత సాహిత్యాలెలా నిలుస్తున్నవీ అంటే ఒక మాటలో చెప్పడం కష్టం. 'వైకుంఠవాసుడే' అన్న పాట వలజి రాగంలో, 'అంతవిభుని' అన్నది శహనలో, పద్మావతీ వనవిహారగీతం అమీర్కల్యాణిలో ఆహ్లాదకరంగా వున్నా మరికొన్ని పట్టుల వరసలలో సందర్భశుద్ధి లేదు. ముఖ్యంగా 'నీకు భూలోకంలో పూజలుండవుగాక' అని బ్రహ్మ శపించబడి నపుడూ, వల్మీకముపై నిత్యం క్షీరాన్ని వర్షిస్తూ వచ్చిన గోవు గొడ్డలితో కొట్టబడినపుడూ పాటా, పాడటమూ హాయిగా వుండటం అనుచితం.

రచనలో కొత్త రంగులకన్న పాత హంగులే పర్వాలేదనిపిస్తాయి. 'కనుపించునదే సప్తశైలములు, వినిపించునదే వేదగానములు' అన్న చోట 'కనిపించునవే, వినిపించునవే' అని బహువచనానికి తగినట్లు వుంటే మరికొంత అందగించేది.

పాడిన వారు చక్కగా పాడిన మాట నిజం. కాని బృందగానంగా సాగిన కొన్ని చోట్ల కొంతస్పష్టత లోపించడమూ నిజమే. ఇది వినా రికార్డింగ్ బాగానే వుంది. వాద్య గోష్ఠి అమరికలో యెదురు చూడని కుదుపులు లేక సాఫీగా సాధారణంగా వుంది. కేసెట్ సాంకేతిక పటిష్ఠత అంతంతమాత్రం.

మంచిప్రయత్నం. గంటసేపు సత్కాలక్షేపం. ఈ కల్యాణసాహిత్యం చిన్ని పొత్తముగా వెలువరచి యీ కేసెట్‌తోపాటు యిస్తే యింకొంచెం వుపయోగం! అంతా కలిసికట్టుగా ఎల్. పి. రికార్డుగా వస్తే భద్రయోగం!!

—శ్రీ వే. ఆ. కృ. రంగారావు

శ్రీమామిళ్ళపల్లి నృసింహ సుప్రభాతమ్

[స్తోత్ర- మంగళాశాసన- ప్రపత్తిసహితమ్)
రచయిత: అభినవ కాళిదాస బిరుదాంకితః
తెల్కపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి

వెల రు. 2-50

ప్రతులకు:— దేవస్థానం ధర్మకర్తృమండలి.
మామిళ్లపల్లి (తెల్కపల్లి-509385)]

సంస్కృతము మృతభాషయని, ఈ మధ్యకాలమున కొందరు సారహీనవాదములు చేయుచున్నను, ఎడనెడ కొందరు పండితకవులు గీర్వాణభాషలో గ్రంథములు విరచించి, వీతద్వాఙ్మయమును పెంపొందించుచు, దాని అజరామరత్వమును కలిగించుచునేయున్నారు. ఆ కోవలో సంస్కృత భాషలో కమనీయముగా, భక్తిరసస్ఫోరకముగా గానముచేయబడిన స్తోత్రరత్నమే "శ్రీమామిళ్ళపల్లి నృసింహసుప్రభాతమ్."

శ్రీశాస్త్రిగారి శ్లోకరచన గంగాప్రవాహ సదృశము. శైలీవిన్యాసమున వీరి బిరుద మన్వర్థమే.

"ఓంకార ధర్మమయమందిర రత్నదీప!
వేదాంతవారినిధి మధ్యకృతావగాహ!
విష్వాగమోక్తవిధి సంచిత నిత్యపూజ!
మామిళ్లపల్లి నృహరే! తవ సుప్రభాతమ్॥"

వీరి శ్లోకరచనా సారళ్యమున కీ శ్లోకము ఉదహరింపబడినది. గ్రంథములోని ప్రతి శ్లోకమును, ఇంత మృదుపద శోభితముగనే సాగినది.

ఆదికావ్యమగు రామాయణము నందే ఈ సుప్రభాత స్తోత్రరచనకు బీజము నాటబడినది. రాము డవతారమూర్తి. యజ్ఞసంరక్షణార్థమై కౌశికుడు, తనవెంట రాముని కొనిపోవుచున్నాడు. మార్గమధ్యమున నొకరేయి శయనించిరి. వెలుగురేకలు తొంగిచూచినవి. రాముని ప్రబోధించుటకై విశ్వామిత్రుడు

"కౌసల్యాసుప్రజారామ
పూర్వాసంధ్యా ప్రవర్తతే।
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల
కర్తవ్యం దైవమాహ్నికమ్॥

అని పఠించెను. తదుపరి సుప్రభాతములకన్నిటికి, ఈ శ్లోకమే యొరవడియైనది. రాముడు నరశార్దూలుడు- ఈయన నరకేసరి- అభిన్నత్వమే యిందు ప్రతిపాదితము.

భగవంతుడు నిద్రించునా? మానవునకువలె దైవమునకు క్షుత్తృడాశా నిద్రాది దేహలక్షణములున్నవా? మనము లేపకపోయినచో మేల్కనలేనివాడు దైవమెట్లగును? సుప్రభాతము పేరిట పడకటింటి శృంగారమునకు రెక్కలదుకుచున్నారను విమర్శలు ఒకవంక ఎక్కువగా ఉద్భవించుచున్నను, మరొకవంక తామరతంపరగా భక్తిరస పూరిత సుప్రభాత స్తోత్రము లభివృద్ధి చెందుచునేయున్నవి. భక్తిరసమొక జీవనది. దాని నాపగలవాడు లేడను సత్యమెంత తొందరగా నర్థము చేసికొన్నచో, పైజెప్పిన వ్యర్థవాదుల కంత మంచిది.

గ్రంథసమీక్ష

ఒకవేళ పశుపక్ష్యాదులు దైవమును పూజింపవలసివచ్చినచో తమ, తమ రూపములనే దైవమున కాపాదించునను మహనీయుల సూక్తిని స్మరింపుడు. మానవుడు తన లక్షణములలో శ్రేష్ఠమైన వానిని దైవమున కాపాదించి అర్చించుట సహజము. "సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ" ఇత్యాది ఉపనిషద్వాక్యాను సారము సత్యస్వరూపము- జ్ఞానస్వరూపమే దైవము. అట్టి దైవమునకు మనుజు లొసంగిన ఆకృతులే దేవాలయము లందలి అర్చామూర్తులు. కావున ఆ మూర్తులకడ ఆలపించు సుప్రభాతాదులు మానవజాతికే మేలుకొలుపులు. ఇవియే నిద్రాణమైన జాతిని చైతన్యవంతముగా చేయునవి. ఇవి మన సంస్కృతి- సంప్రదాయములను వేనోళ్ళ ప్రకటించును. ఇవి మన ఆధ్యాత్మిక తత్త్వప్రతీకలు.

శ్రీశాస్త్రిగారు అల్పాక్షరములలో అనల్పార్థ రచన కావింపగలదక్షులు.

"శ్రీశంకరాద్య గురువర్యచితాగ్నిలిప్త
వర్ష్మామృతాయిత త్వదీయ నుతి ప్రతుష్ట"

అనురెండు పాదములలో, శంకరాచార్యుల వారు, "లక్ష్మీనృసింహ మమ దేహి కరావలంబం" అను మకుటముతో స్తోత్రరచన కావించుటకుగల హేతువు (తత్కథ) నెల్ల సూచ్యము గావించినారు.

"శ్రీవర్ధమాన పురపాలన చోళభీమ
గోకర్ణభూపతి కృతావిరతార్చ! విష్ణో!
"శ్రీమన్విభో సురభివంశజ నర్సరాయ
భూపప్రదత్తధరణీఫల లబ్ధభోగ"

అను శ్లోకములలో శ్రీమామిళ్ళపల్లినృసింహస్వామి దేవాలయముతో సంబంధముగల రాజుల విశేషములను సూచించి, చారిత్రకాంశములకు సుప్రభాతమున ప్రాధాన్యము నొసంగుట స్తవనీయము.

ప్రపత్తియందు వీరు కావించిన దశావతార వర్ణనము, ప్రబంధ ధోరణిని తలపించుచున్నది.

వీరు శ్రీ దక్షిణామూర్తిదేవదివ్యకరుణా కటాక్షసంజాత సరసకవితావిలాసులు. అట్టివారు—

"ఆపన్నిమగ్న జగతః పరిరక్షణాయ
త్వామేవయాన్తి శరణం విధిశంకరాద్యాః"

అని రచించుట, వీరికిగల అద్వైతసిద్ధిని పట్టియిచ్చుచున్నది.

"దుష్టేషు పావక శిఖాయిత దృష్టిపాతం
శిష్టేషు చందనరసాయిత సత్కటాక్షం"

నెరపు శ్రీ నృసింహుడు ఈ కవిగారిపై చల్లని కరుణాకటాక్షములను ప్రసరించి, వీరి కలము నుండి, ఇకముం దుత్తమ సంస్కృత సాహిత్యగ్రంథములు వెలువరింపజేయుగాక.

— మొవ్వ వృషాద్రిపతి

కూచిపూడి భాగవతులు.

[రచయిత:- 'విద్వాన్ చింతలపాటి లక్ష్మీనరసింహ శాస్త్రి రిటైర్డు గ్రేడ్ I తెలుగుపండితులు
ప్రాప్తిస్థానం- విద్వాన్ చింతలపాటి పూర్ణచంద్రరావు గ్రేడ్ I తెలుగుపండితుడు, పరిషత్ హైస్కూలు, పెదన గల్లు పోష్టు, మొవ్వతాలూకా. కృష్ణాజిల్లా.
వెల:- తెలియదు]

ఇది కూచిపూడి భాగవతులు వారి నాట్యము, సిద్ధేంద్రదకళాక్షేత్రముల గూర్చి దాదాపు సమగ్రమైన రచన. డాక్టరేటునకు సమర్పించు పరిశోధన వ్యాసరచనా పద్ధతిని రచింపబడినది. రచయిత కూచిపూడిలో కావ్య పాఠములు చదువుకొనుటవలన కూచిపూడి భాగవతులతో ఏర్పడిన పరిచయము, ఇట్టి వ్యాసమును వ్రాయవలెనను కోరికతో ఓపికగా చేసినకృషి ఈ చక్కనిరచన చేయుటకు దోహదమైనవని తోచుచున్నది.

పరిశోధనవ్యాసమును రచించువారు తాముగ్రహించిన విషయమును ఏ గ్రంథ మునుండియో తెలుపుటకు ఆ పుటలోని అథోజ్ఞాపికలో గ్రంథము పేరును, పుటల సంఖ్యను తెలుపుచుందురు. కానీ ఈ రచయిత ఆ విషయమునకు సంబంధించిన పూర్తి పాఠమునే తన రచనకు జోడించిరి. ఉదాహరణమునకు కూచిపూడి భాగవతులు ప్రజాశ్రేయమునే దృష్టినుంచుకొని నాటి సామంతప్రభువులలో ప్రబలిన అన్యాయాలను, అక్రమాలను, అత్యాచారాలను, ప్రజానీకానికి, ప్రభుత్వానికి తమ ప్రదర్శనల ద్వారా తెలియజేసెడివా రను విషయమును దెలిపి, ఆ యభిప్రాయమును నిర్ధారించు మాచుపల్లి కైఫీయత్తుపూర్తి పాఠమును పుస్తకమున చేర్చారు. భాగవతులమధ్య నేర్పడిన తగవును వారుచేసుకొన్న రాజీని తెలిపి నాడు కూచిపూడి భాగవతులు వ్రాసు కొన్న పూర్తి పాఠమును తమ రచనకు జోడించారు.

ఇట్టి పరిశోధనావ్యాసమును రచించు వారిలో కొందరు, చర్చనీయాంశమును గూర్చి పలువురి యభిప్రాయములను పొందుపరచి తమ యభిప్రాయమును తెలుపకయే ముందుకు సాగిపోతూవుంటారు. కాని ఈ రచయిత పలువురి అభిప్రాయముల నెత్తిచూపుటతో నూరకొనక తన అభిప్రాయ మును నిర్ధారించి చూపిరి. ఇదియే సరియైన పద్ధతి. ఇదికూచిపూడికిగల పేర్లను చెప్పుటలో కన నగును.

కృష్ణానదికి దక్షిణతీరమునగల ప్రసిద్ధ 'నాడు' లలో "వెలనాడు" ఒకటి. వెలనాడు ఆరువేలగ్రామపరిమితి యని యొక శాస నము, "త్రిశతోత్తరషట్సహస్రావని" యనగా ఆరువేలమూడువందల గ్రామపరి మితిగలదని మరియొక శాసనము తెలుపు చున్నది. బాపట్లతాలూకాలోని 'మోదుకూరు', 'నిడుబ్రోలు' తెనాలితాలూకాలోని 'పెను కుద్రు, దావులూరు, రేపల్లె తాలూకాలోని ఎలవర్రు, దివితాలూకాలోని 'పెదదేవపురం' ఈ వెలనాడులో చేరినవేనట. ఈ వెలనాటి వైదిక బ్రాహ్మణులు శిష్టాచారసంపన్నులు, మంత్రశాస్త్రప్రవీణులు, నిత్యానుష్ఠాన నిరతులు, కర్మిష్ఠులు నట. అట్టివెలనాటి వైదికులే ఈ కూచిపూడి భాగవతులు. కాని వీరు శిష్టులచే అపాంక్తేయులుగా చేయబడు నటవృత్తిని, నాట్యశాస్త్రాధ్యయనమును అభ్యాసమును తమ విధిగా భావించి అనుస రించారు. ధనసంపాదనకై పగటివేషములు ధరించుటతో ప్రారంభించి కేళికాదినృత్య ములు చేయుచు సిద్ధేంద్రయోగివలన భాగ వతులు అయినట్లు రచయిత కారణమును జూపినారు.

కానీ నేటి ప్రసిద్ధ కూచిపూడి నాట్య విద్వాంసులు తమ పూర్వులు పగటివేష ములు ధరించి రనుటను అంగీకరించుట లేదు. మాచుపల్లి కైఫీయత్తునుబట్టి కూచి పూడి భాగవతులు క్రీ॥శ 1505 నాటికే కేళికను ప్రదర్శించుచు దేశసంచారముచేయుచుండి నట్లు తెలియుచున్నది. రచయిత సిద్ధేంద్ర యోగి 16-17 వ శతాబ్దివాడని సకారణముగా ఈ గ్రంథమున నిర్ధారించి యున్నారు. కాబట్టి అట్టి శిష్టాచారపరులు నాట్యవృత్తిని చేపట్టుటకు కారణమైన నాటిపరిస్థితులు, వారి మొదటి గురువులగూర్చి పరిశోధించకున్న ఈ రచన సమగ్రముకానేరదు కాన శ్రీ శాస్త్రి గారు పరిశోధించి మలి ప్రచురణమునచేర్చె దరని యెంచెదను.

ఈ గ్రంథమున తెలుగుదేశమున ఏ రాజ వంశములచే నాట్యము ఎట్లు పోషింపబడి నది, నాట్యకళాప్రాచీనత, ఉత్పత్తి, నాట్య భేదములు, దేవదాసీల పుట్టుక, వారు చేయు చుండిన నాట్యములు, భారతదేశమునగల వివిధనాట్యపద్ధతులు, భామాకలాప, గొల్ల కలాపము లను రచనల అంతరార్థములు, పగటివేషములు, వానిలోని భేదములు, వానిని ధరించుచుండిన సిద్ధహస్తులు,తెలుగు వాగ్గేయకారకులు మొదలగు ఎన్నో విషయ ములు వివరింపబడియున్నవి. అంతేగాక సిద్ధేంద్రయోగినిగూర్చిన వివిధగాథలు, క్షేత్రయ్య, శివనారాయణతీర్థులగూర్చి, తెలుగువారు రచించిన అభినయదర్పణము, నృత్తరత్నావళులగూర్చి తెలుపబడినది.

కూచిపూడి నాట్యసంప్రదాయము శాస్త్ర బద్ధమైనదని నిర్ధారించు పలువురు ప్రము ఖుల వ్యాసములు, కూచిపూడి నాట్యసంప్ర దాయము ననుసరించుచున్న ప్రదర్శకుల వంశములగూర్చి, వారి అభినయకౌశలము గూర్చి వారి మంత్రశాస్త్రప్రజ్ఞా విశిష్టతల గూర్చి విశదపరచుటేగాక సిద్ధేంద్రదకళాక్షేత్ర పుచరిత్రమును, దాని యావిర్భావమునకై జరిగినకృషిని, కూచిపూడి యగ్రహార చరిత్రను సాధికారికంగా విశదపరిచారు గ్రంథములో.

పుస్తకమున చాలాకొద్ది అచ్చు తప్పులే ఉన్నను, అవి సంవత్సరములకు సంబం ధించిన వగుట తప్పొప్పుల పట్టికను కోరు తున్నవి.

ఇట్టిపరిశోధన గ్రంథమును రచించిన శ్రీ శాస్త్రిగారు అభినందనీయులు; అభివంద నీయులు. తెలుగువారినాట్యమునుగూర్చి తెలిసికొనవలచిన వారెల్లరు చదువదగినదే కాదు దాచుకోదగిన గ్రంథమిది.

— బి. యల్. యన్. ఆచార్య

అనుభూతి తరంగాలు

అది సెలయేరు.... ఆ ఏటి గలగలల్లో నీ నామం ధ్వనిస్తుంది-మధురమధురంగా.... ఆ పొంగే పొంగులో నీ దయాసముద్రాలు నిండిఉంటాయి - నిజంగా .... స్వచ్ఛమైన నీటి నురుగు.... నీ పెదాలపై సదా చెరగని చిరునవ్వల్లే ....
ఎంతబాగుంటుంది ప్రభూ........

అజ్ఞానాన్ని తరిమేస్తున్న వాడిలాసూర్యుడు.. ఎర్రమందారాల్లా ఆ భగవానుడి కిరణాలు.... అవి అలల్ని ముద్దెట్టుకుంటుంటే నువ్వు నన్ను దగ్గరకు తీసుకున్నట్టుంటుంది.

నేను నిన్నే చూస్తుంటాను.... ప్రకృతిలోని ప్రతి అణువునీ నీలా భావించి పూజించి తరిస్తుంటాను.

ఆకాశపు అవలి తీరంలో ఉన్నావో - సముద్రపు ఆఖరి బొట్టుమీద వెలిశావో....పాతాళాన్ని పాలిస్తున్నావో.... ప్రపంచపు ఏ అంచుమీద కూర్చున్నావో నని ఒకప్పుడు నీకోసం తడుముకునే వాణ్ణి ....

ఆ అంధత్వం అంతరించాకా-నువ్వు నాలోనే ఉన్నావని-ఉండి వెలుగు తున్నావని-ఆ వెలుగంతా నాదే నని తెలుసుకున్నాను. నా తప్పు నేను ఒప్పుకున్నాను.

నా నరాలతో నేశాను. ఇది నీ కుటీరం. కుటీరం నిండా రకరకాల భంగిమల్లో నా తృప్తి కోసం నే గీసుకున్న నీచిత్రాలు........ బంగారపు పళ్ళేరాల్లో పంచభక్ష్యపరమాన్నాలు వడ్డించి కొసరికొసరి తినిపించగలిగిన భాగ్యవంతుణ్ణి కాదు ప్రభూ——ఒకపేదపువ్వుని— బట్టకు పేదవాణ్ణయినా భక్తికి పేదవాణ్ణి కాదులే.

నా హృదయాన్ని కాలువాగానేసి నీ గుండెల మీద కప్పుతాను. అమృత హస్తంతో నువ్విచ్చే ఆశీస్సు కోసం, నా అహోరాత్రాల తపనను అర్థం చేసుకో ప్రభూ....

ప్రపంచం నన్ను వెక్కిరిస్తోంది. వెలివేస్తుంది. 'ఒరేపిచ్చీ' అని తరిమి తరిమి బాధిస్తోంది. ఆలుబిడ్డలు బయటికి తోసి తలుపేశారు. వాళ్ళిచ్చిన కత్తుల్ని కరకరా నమలతే దని స్నేహితులూ కినుక వహించారు. బంధుజనులట .... బంధాల్ని త్రాడుగా పేని ఎక్కడ పడితే అక్కడ ఉరి తీస్తా మంటున్నారు. ఎన్నాళ్ళు నా కీ చెరసాల........??

రాధకి తెలుస్తుంది మాధవుడి లోతెంతో — మాధవుడికే తెలుస్తుంది రాధాదేవి ప్రేమ రహస్యం.

నన్నొక రాధను చెయ్యి ప్రభూ........... చేసి నీ వేణువుతో నన్ను ఆదేశించు........ ఏ ఆట కావాలో- ఏ పాట పాడాలో- ఎలా నీలో లీనం కావాలో-

నే నేమై పోవాలో........

నీకోసం నేదంచిన అటుకులు నేనే తినేశాను. నువ్వు చేసే ఆలస్యంతో అన్నీ కరిగిపోతున్నాయి. నువ్వు వచ్చే సమయానికి నన్నంటూ మిగుల్చుతావా ? కోపం రానీకయ్యా ! వస్తే నీ పాదాలమీద నాతలవగిలిపోతుంది.

ఎన్నిసార్లు పాడుకున్నా మనసుకి పట్టని పాటలాగా,

ఎన్నిసార్లు ఆడినా యాంత్రికమైన ఓ దొంగాటలా........

ఓ వెర్రి అడుగులా.... ఓ పిచ్చి పరుగులా.... సాగిపోయే ఈ ప్రపంచం నానుంచి ఎప్పుడూ విడిపోతూనే ఉంటుంది. పోనీ........ అదో అశాశ్వతమైనఆటబొమ్మ. అదంతే-

నీ జ్ఞానంవల్ల మండుటెండల్లో సైతం మంచుపువ్వుల్ని ఏరుకుంటున్నాను. అర్ధరాత్రి చీకటిలో సైతం కాంతిరేఖను కనుక్కుంటున్నాను. నేను నీవైపు ఎదుగుతున్నాను.

నీలో ఉన్న నాకూ - నాలో ఉన్న నీకూ భేదా లేవీ లేవని

నా మనసుకి తెలిసే ఉంది. ఎన్ని తెలిసినా మానలేని కొన్ని బలహీనతల్ని-క్షమించవా నా తండ్రీ............

యువవాణి

ఒక తల్లివై నన్నొక పాపను చేసి ఆడించు నిన్ను అమ్మా అని పిలిచి నీ ఒడిలో ఒదిగిపోతాను. నీ మాతృత్వంలో కరిగిపోయి వెయ్యిజన్మల అనుభూతిని సొంతంచేసుకుంటాను.

ప్రతి ఉదయంలోనూ తొంగిచూస్తుంటాను. సూర్యుడితోపాటు నువ్వూ ఉదయించా వేమో నని........ ప్రతిచంద్రుణ్ణీ పలకరిస్తాను .... నావెన్నెల రేడువైన నీ ఆగమనాన్ని గురించి....

గమ్యం చేరే దాకా నా పడవ సాగుతూనే ఉంటుంది. నీ విశ్వాసమే దానికి చుక్కాని. నీ పిలుపునన్ను తాకే దాకా నీ రూపంనన్ను ఆక్రమించే దాకా ఇక్కడే ఈ కుటీరం లోపల ఒక సీతాకోకచిలుకలా తిరుగుతూనే ఉంటాను.

*

అంతర్జాతీయ ప్రార్థనలు

"సర్వే హి సుఖినః సంతు
సర్వే సంతు నిరామయాః,
సర్వే భద్రాణి పశ్యంతు
మా కశ్చిత్ దుఃఖ భాగ్భవేత్ ॥"

అందరు సుఖంగా ఉందురు గాక. ఎవ్వరూ రోగగ్రస్తులు కాకుండా, అందరు ఆయురారోగ్యాలతో వర్ధిల్లాలి. అందరు భద్రత కలిగియుందురు గాక. ఎవ్వడూ దుఃఖ భాజనుడు కాకుండుగాత!"- ఇది భారతీయుల నిత్యప్రార్థన. సంతత మంగళాశాసనం.

సనాతన భారతీయ సంస్కృతికి-అంతరాత్మగా చెప్పదగిన వాక్యం-

"సర్వే జనాః సుఖినో భవంతు"

"ప్రజలందరు సుఖానుభూతిలో తుల తూగుదురుగాక"- అనే ఆకాంక్ష భారత దేశంలో యుగయుగాంతరాల నుండి నిత్యానుసంధానం అయింది. విశ్వకల్యాణాకాంక్ష ప్రాచీన భారతీయ సంస్కృతికి జీవనాడి. నిత్యప్రార్థన.

నిజమైన ప్రార్థన-స్వార్థపూరితం కాలేదు. "ఓ భగవానుడా! నాకు ప్రతిరోజు ఆహారముగా రొట్టెముక్కలు సమకూర్చు" అనేది ప్రాథమిక ప్రార్థన, కావచ్చు. "శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం" అన్న మాట. అయితే- పిండె యెదిగి పండు అయ్యేటట్లు, సంకుచిత స్వార్థప్రార్థన విశ్వకల్యాణా కాంక్షగా పరిణమిస్తుంది ఆధ్యాత్మిక పురోగతి సిద్ధించినప్పుడు. ఈ దృష్టిలో అశ్వమేధయాగం గాని పుత్రకామేష్టిగాని పరిణత ప్రార్థనలుగావు. భగవద్గీతలోని యజ్ఞ యాగాది నిరసన, ఈ దృష్టితో చూస్తే అవగాహన అవుతుంది.

విశ్వకవి రవీంద్రనాథ ఠాకూరు గీతాంజలిలో సుప్రసిద్ధమైన ప్రార్థన - తనకోసం తన స్వార్థంకోసం చేసింది గాదు. అది, తన దేశాన్ని ఉద్ధరించమని ఆ మహాకవి భగవంతునికే పెట్టుకున్న మొర.

"ఎచట మెదడు సర్వతంత్ర
స్వతంత్రంగా వికసిస్తుందో;
ఎచట మనుజులు నిర్భయంగా తల
యెత్తుకొని తిరుగాడవచ్చునో;
ఎచట విశ్వజనీన విజ్ఞానం ఎల్లవారికి
ఉచితంగా లభిస్తుందో;
ఎచట కుల కుటుంబ వివక్షతలు అనే
అడ్డుగోడలతో ప్రపంచం ముక్క
చెక్కలై మురికికొండలతో
క్రిక్కిరిసి మూల్గదో;
ఎచట వాక్కులు చిత్తశుద్ధితో నిండిన
సత్యహృదయ కుహరం నుండి
వెల్లివిరుస్తాయో;

వెలుగుబాట

డా॥ నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

ఎచట హేతువాద జీవనది - మృత
ప్రాయమైన సంప్రదాయ
సైకత మయమైన ఊషర క్షేత్రాలలో
దారిదప్పి ఇంకి పోలేదో;
ఎచట సంతత కృషి పరిపూర్ణతకోసం
అఙ్జలు సాచుచూ, పురోగమిస్తుందో;

అట్టి - స్వాతంత్ర్య స్వర్గసీమగా -
తండ్రీ- నా దేశాన్ని తీర్చిదిద్దు."

రవీంద్రుని ప్రార్థన విశ్వజనీనమైనది. పాశ్చాత్యచరిత్రలో-విశ్వజనీనమైన ప్రార్థనను సంతరించిన మహానుభావుడు అసిసీ పుర వాస్తవ్యుడైన ఫ్రాన్సిస్ యోగి. సెయింట్ ఫ్రాన్సిసుయోగి ప్రార్థన విశ్వవిఖ్యాతిని ఆర్జించింది.

"ప్రభూ!
నీ దివ్యశాంతి కాంతి ప్రవాహం జాలువారే కాలువగా నన్ను తీర్చిదిద్దు.

ఎచట అన్యోన్య వైషమ్యం ప్రబలుతుందో అచటనే నేను ప్రేమసుధను పంచిపెట్టాలని నా సంకల్పం.

ఎచట అన్యాయం జరిగిందో అచటనే క్షమాసహనం వర్ధిల్లేటట్లు కృషి సల్పాలని నా తహతహ.

ఎచట సంఘర్షణ యేర్పడుతుందో అచటనే సామరస్యం అనుసంధించాలని నా కోరిక.

ఎచట పాపం ప్రబలిపోతుందో అచటనే సత్యం ప్రతిష్ఠించాలని నా ఆరాటం.

ఎచట సంశయ ప్రవృత్తి విస్తరిస్తుందో అచటనే విశ్వాసం అంకురింపజేయాలని నా ఉబలాటం.

ఎచట నిర్వేదం వికటాట్టహాసం చేస్తుందో అచటనే ఆశాజ్యోతిని వెలిగించాలని నా ఆకాంక్ష.

ఎచట నిడలు - చిమ్మచీకట్లు క్రమ్ము కొంటాయో అచటనే వెలుగు వెల్లువ విస్తరింపజేయాలని నా ఆవేదన.

ఎచట దుఃఖం చుట్టుముట్టుతుందో అచటనే సంతోషం సమకూర్చాలని నా ఉద్దేశం.

స్వసౌఖ్యం అపేక్షించకుండా సర్వతోముఖ సాంఘికాభ్యుదయం కోసం నా సర్వస్వం సమర్పించి జీవించేటట్లు; స్వార్థం విస్మరించి ఇతరులయెడ సానుభూతితో సహృదయతతో ప్రవర్తించేటట్లుగా,

నా వ్యక్తిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దు; ప్రభూ!"

కార్డినల్ న్యూమన్ ప్రార్థన - వైదిక ప్రార్థన "తమసో మా జ్యోతిర్గమయ" సూక్తాన్ని తలపింపచేస్తుంది.

"ఓ దివ్య పరంజ్యోతీ! దయచేసి నీవే నాకు మార్గదర్శకత్వం వహించు;
నా అడుగులు తడబడకుండా చూడు;
ఒకేసారి దూరదూరాలకు పరుగెత్తాలనే కోరిక నాకు లేదు.
నెమ్మదిగా నేను ఒక్కొక్క అడుగు ముందుకు వేయగలుగుతే చాలు."

నిజమైన ప్రార్థన, స్వార్థవిరహితమైన విశ్వకల్యాణాకాంక్షయే.

"సర్వే జనా స్సుఖినో భవంతు."

*

ఆపదమొక్కులవాడా!

ఒకసారి మా అత్తగారికి చాలా చికాకు చేసింది. ఒక బాధకి మందిస్తే మరో క్రొత్తబాధ తోడయ్యేది. అసలు అనారోగ్యం ఏమిటో అంతుబట్టక మందులు మార్చి, మార్చి విసిగి పోయారు మావూరి డాక్టర్‌గారు. మా అత్తగారు మంచం దిగలేని పరిస్థితేర్పడడంతో పెద్ద హాస్పిటల్‌కి తీసుకెళ్ళమని డాక్టర్‌గారే సలహా ఇచ్చారు. మా అత్తగారు మాత్రం మరెక్కడకీ వద్దంటూ మొండికేసారు. ఆరోగ్యం బాగుంటే తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామికి నిలువు దోపిడీ ఇస్తానని మ్రొక్కుకున్నారు. అప్పట్నుంచీ మందులూ, ఇంజక్షన్స్‌కూడా తీసుకోలేదు. ఎంతచెప్పినా ఆవిడ పట్టుదల విడవకపోవడంతో మేం చేసేదేం లేక టైము ప్రకారం ఆహారపానీయాల్నిచ్చే వాళ్ళం. అలా పదిరోజులు గడిచేసరికి లేచి తిరగ గలిగారంటే అతిశయోక్తి కాదు. నెల రోజులు పైగా మందులు వాడుతూ మంచం మీదున్నామె, మ్రొక్కుకున్న పదిరోజుల్లో లేచి తిరిగారంటే అదంతా ఆ శ్రీ వేంకటేశ్వర లీలా విలాసమే!

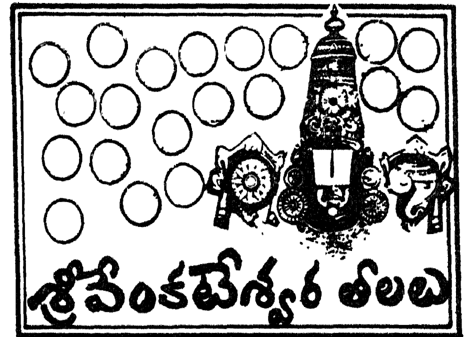
మా అత్తగారు మ్రొక్కుకున్నట్లుగా ఆవిడ వంటిమీదున్న నగల్ని వేంకటేశ్వర స్వామి హుండీలో వేసేసినా, ఆవిడ చెవి దుద్దులు మాత్రం ఉంచేయాలన్న అభిప్రాయం కలిగింది నాకు. ఏమంటే ఆ దుద్దులు ఏభైఏళ్ళనాటివి. వజ్రాలదుద్దుల్లా మెరుస్తున్న ఏడుపొళ్ళ దుద్దులు. పైగా వాటి పనితనం కూడా చాలా బాగుంది. అంతకు ముందే అలాంటి పోజత కొనుక్కోవాలని బంగారం షాపులలో ప్రయత్నిస్తే అసలారకం పొళ్ళు, పనితనం ఉన్నవే కనబడలేదు. పోనీ కంసాలికి చెప్పి చేయించాలనుకుంటే అలాంటి మంచి రాళ్ళు ఇప్పుడు దొరకవంటూ ఆ పనితనం కూడా ఇప్పుడెవ్వరికీ పట్టుపడదంటూ చెప్పేశాడు. అయినా ఆ దుద్దుల మీద ఆశపోలేదు. మరలా యిప్పుడు ఆ దుద్దులు ఇంట్లో లేకుండా హుండీలో వేసెయ్యాలంటే మన సొప్పలేదు. అదే మాటన్నాను శ్రీవారితో అందుకాయన ససేమిరా! వీల్లేదంటూ

"వేంకటేశ్వరస్వామితో వేళాకోళంకాదు. ఎలా మ్రొక్కుకుంటే తు. చ. తప్ప కలా చెయ్యాల్సిందే! లేకపోతే వడ్డీతో సహా వసూలు చేస్తా"డన్నారు. కాని పట్టు విడవని విక్రమార్కుడిలా నా మనసుని మాత్రం ఆ దుద్దుల నుంచి మళ్ళించలేకపోయాను.

"నేనేం వజ్రాలూ, వైడూర్యాల్ని అడగలేదుగా! అయినా! నేనేం అడిగినా మీరౌనన్న దెప్పుడు లెండి. అనుకున్నట్టుగా అన్నీ వేసేస్తున్నాం. ఒక్క దుద్దులేగా! అంతగా అయితే వాటి ధర కట్టి హుండీలో వెయ్యకూడదాయేం?" ఓ ప్రక్క అంతరంగంలో భయం అన్నది కలుగుతూన్నా, వస్తువు మీద అపేక్షపోక అన్నాను. మరింకేం మాట్లాడక మౌనం అంగీకారంగా తెలిపారు శ్రీవారు. ఆ మర్నాడే దుద్దులకి ధర కట్టించాలని ఇద్దరం అనుకున్నాం.

ఈ విషయాలేం తెలియని మా అత్తగారు కొంచెం ఆరోగ్యం చేకూరడంతో ఆదమరచి నిద్రపోయారు. ఉన్నట్టుండి మా అత్తగారు నిద్రపోతూన్న గదిలోంచి అరుపులు వినరావడంతో అదురుతూన్న మనసుల్తో అత్తగారి గదిలో కెళ్ళాం. మంచం మీద కూర్చున్నారు బాసింపట్టు వేసుకుని. ఆమె మొహంలో ఏదో ఆరాటం ప్రస్ఫుటమవుతూంది. అర్థం కాకుండా ఉన్నాయి ఆవిడ అరుపులు. అందులో అస్పష్టంగా వినిపించింది. "పట్టుకో" అన్న పదం ఒక్కటే.

మా ఉనికి కూడా ఆమె గ్రహించలేదు. రెండు చెవుల్నీ గట్టిగా పట్టుకుని, కిటికీ వంక భయంగా చూస్తూ అరుస్తున్నారు. అయోమయంగా ఓ రెండు నిమిషాలలాగే నిలబడ్డాం. తెప్పరిల్లి కూజాలో నీళ్ళు తెచ్చి ఆవిడ ముఖం తుడిచాను. అత్తగార్ని భుజంమీద తడుతూ "ఏమయిందమ్మా! ఎందుకలా అరుస్తున్నావు" అడిగా రాయన. కొంచెం తెప్పరిల్లిన మా



అత్తగారు ఓ క్షణం మా వంక తేరి పార చూసి ఏదో చెప్పాలని తెరచిన నోట మాట రాక, గొంతుక సవరించుకు, మాట్లాడాలని శతవిధాల ప్రయత్నించారు. నోట శబ్దం అన్నది రాలేదు. మొదట మాకు వింతనిపించినా, తరువాత భయం వేసింది. ఏం చెయ్యాలో పాలుపోలేదు. అంతలో మా అత్తగారు నుదుట నామాల్ని, ఎత్తు, లావుల్ని సంజ్ఞలు, అభినయంగా తెలియచేసి, చెవి దుద్దులు పట్టుకు పోయాడన్నట్టు కిటికీ వేపు చేతులు చూపిస్తూ కళ్ళు తుడుచుకున్నారు. అనుమానంగా కిటికీ వంక చూస్తే తలుపులు వేసే ఉన్నాయి. దుద్దులు ఆమె చెవుల్నీ మెరుస్తున్నాయి.

(32వ పేజీలో)

కర్మసిద్ధాంతం-రోగహేతుపరిశీలన

వీరసింహావలోకం అనే గ్రంథంలో కర్మలు వాని ఫలాలు విపులంగా చర్చింప బడ్డాయి. పురాణాలలో రోగకారణాలను వ్యాసమహర్షి చర్చించాడు ముందుగా జ్వరాలను గూర్చి ఆలోచిద్దాం. ఎవరైతే గతజన్మలో లోభులై క్రూరులై పరులను బాధిస్తారో వారి జన్మలో జ్వర పీడితులవు తారు. మంచిపనులకై వెనుకాడేవానికిఉష్ణ జ్వరాలు వస్తాయి అగ్ని ప్రమాదాలకు కారణభూతులైన వారికి గూడ జ్వరాలు వస్తాయి. పై వాటికి

"యే పునః క్రూరకర్మాణః
పాపాః పీతునచేతసః,
తే భవేయు స్సదా శీత
జ్వరవ న్తశ్చ తత్పరాః"

అనే పురాణశ్లోకం ప్రమాణం

అతిసారీ చ భవతి యస్త్రేతాగ్ని వినాశకః.
అనే ప్రమాణం వలన త్రేతాగ్నులను ఆర్పితే అతిసారరోగం వస్తుందని తెలుస్తూంది. చెరువులను పడగొట్టినా ఆ రోగం రావొచ్చు పతివ్రతయైన భార్యను పరిత్యజించిన వానికి గ్రహణీరోగం వస్తుంది.

"సాధ్వీం భార్యాం చ యో మర్త్యః
పరిత్యజతి కామతః,
గ్రహణీరోగసంయుక్తః
సదా భవతి మానవః"

అనే శ్లోకంలో పై భావం ఇమిడియుంది. ధనంతీసుకుని విద్యనుబోధించడం, జవహా మాదులను చేయడం అర్శోరోగానికి(పైల్స్) కారణం. దీనికి గోవధ మరియొక కారణం. అజీర్ణరోగానికి శాస్త్రాలలో ఈ క్రింది కారణాలున్నాయి 1. అన్నాన్ని అపహరించడం 2 నియమరహితుడు, పాపియైనవానినుండి ఆహారం గ్రహించడం, 3 గోమాంసాన్ని తినడం 4 విషాహారం ద్వారాప్రమాదాన్ని కలిగించడం 5 త్రేతాగ్నులను నశింప జేయడం

ఆవులను, ఏనుగులను, గుఱ్ఱాలను హింసించడంవలన క్రిమిరోగాలొస్తాయి పూజ్యులు, గుణవంతులు, దేవతల ద్రవ్యాన్ని అపహరించడంవలన రక్తహీనత కలుగుతుంది. ఆహారాన్ని అపహరించడం వలన కామిలా రోగం వస్తుంది. ఈ విషయం "కామలీ భక్తచోరస్స్యాత్"అనే ప్రమాణంలో ఉంది. వైద్యశాస్త్రం చదివి గర్వంతో మందులను విరుద్ధంగా ప్రయోగించడం వలన రక్తపిత్తరోగం వస్తుంది. వైద్యవిషయంలో ఏవిధమైన దుర్భావం వల్లనైనా ఈ రోగం రావచ్చు

క్షయరోగానికి పురాణాలలో ఈ క్రింది కారణాలు చెప్పబడ్డాయి 1 హత్యచేయడం 2. ఇతరుల వస్తువులను అపహరించడం 3 ఇతరుల భాగ్యానికి అసూయపడడం 4. బాలలను అపహరించడం 5 గర్వంతో శాస్త్రం చదవకుండగనే ప్రాయశ్చిత్తాదులను తెలుపుట వీటివలన క్షయ మాత్రమే కాక రొమ్ములోనొప్పి, స్వరభేదం కూడారావొచ్చు వీటిలో నాల్గవకారణం "క్షయీ స్యాత్ క్షేత్ర హరణాత్" అని పద్మపురాణంలో చెప్ప బడింది. ఐదవకారణానికి ప్రమాణంబహ్మాండ పురాణంలో ఇలాఉంది.

"ధర్మశాస్త్రానభిజ్ఞో యః
ప్రాయశ్చిత్తం దదాతి వై,
రాజయక్ష్మా భవేత్తస్య
రోగపీడాతిదారుణా."

ప్రత్యుపకారం చెయ్యకపోవడం, అపకారంచేయడంవలన కాసరోగం కఫశ్వాస, వాతపైత్యజ్వరాలు వస్తాయి.

"కృతఘ్నో జాయతే మర్త్యః
కఫవాన్ శ్వాసకాసవాన్,
ఉష్ణజ్వరీ చ నిత్యం హి
పిత్తరోగసమన్వితః"

అనే శ్లోకం పై భావాన్ని తెలియజేస్తుంది కురుక్షేత్రాది పుణ్యస్థలాలలో గ్రహణకాలంలో అపాత్రులనుండి దానాలు గ్రహించేవాడు అపాత్రుడై పై రోగాలను పొందుతాడని శాస్త్రంలో ఉంది గురువుతో వాదించడం వలన కంఠం బొంగురుపోతుంది అని వాయుపురాణం చెబుతూంది.

హోమం చెయ్యడానికి సంకల్పించి స్నానం చేసి హోమం చెయ్యకపోవడం, హోమం చెయ్యకనే భుజించడం వలన ఎక్కిళ్ళు వస్తాయి. అశ్రద్ధ, అహంకారాలతో దానం చెయ్యడంవలన రుచిలేకపోవుట, కడుపునొప్పి వస్తాయి కేశాలు, పురుగులతో కూడిన అన్నంపెట్టడం, జంతువులు తాకిన ఆహారం ఇవ్వడంవలన, విశ్వాస ఘాతుకత్వంవలన, ఛర్దిరోగం వస్తుందని శాస్త్రాలలో ఉంది

'పాంథమధ్వపరిశ్రాంతం
బ్రాహ్మణం గామథాపి వా,
న పాయయేజ్జలం యస్తు
స తృష్ణామూర్ఛితో భవేత్'

అనే శ్లోకం, దప్పికగొన్న గోవుకు, మానవులకు నీరివ్వక పోవడంవలన దప్పిక, మూర్ఛ కలుగుతాయని చెబుతూంది

ఉన్మాదానికి కారణాలు ఇవి. 1. దొంగతనం 2 నిషిద్ధవస్తువులను అనుభవించడం 3. ఇతరులను వంచించి వృద్ధులను గురువులను పరిహసించడం 4. శాస్త్రం తెలిసీ తెలియదనడం 5. మంత్రాలను ఎగతాళి చెయ్యడం అగ్నిలో ఉమియడంవలన శరీరతాపము, మంటలూ కలుగుతాయి ప్రభువులను, గురువులను సంహరించడం, హింసించడం వలన అపస్మారం కలుగుతుంది.

వాతం శరీరంలో చేరడంవలన వాత సంబంధరోగాలొస్తాయి. ఈ రోగాలకూ అనేక కారణాలున్నాయి 1. గురువుకు శత్రువుగా మారడం 2 దేవతల, పూజ్యుల ధనాన్ని అపహరించడం 3. స్వామిద్రోహం 4 విష ప్రయోగం చెయ్యడం, అనురాగంలేని స్త్రీని అనుభవించడంవలన ధనుర్వాతం వస్తుంది. బోధాయనమహర్షి సిద్ధాంతం ప్రకారం చోరత్వమే వాతవ్యాధికి కారణం పరస్త్రీ గమనంవలన వాతరక్తం శరీరంలో చేరి బాధిస్తుంది

హోమానంతరం అగ్నులను ఆర్పడం వలన ఆమవాతం లేక ఊరుస్తంభం గానీ వస్తుంది బీదవాడు, వేదాధ్యయనం చేసిన వాడు అయిన ఉత్తముడిని ఆహ్వానించి తిరస్కరించిన వానికి కడుపునొప్పి వస్తుంది సంధ్యావందనాది రహితునకుకూడ ఈ రోగం వస్తుంది తలిదండ్రుల సరసభాషణం విన్న వానికి కర్ణశూల, చెవుడు వస్తాయి హింసా ప్రకృతిగలవానికి శూలరోగం వస్తుందనడంలో 'శూలేన శూలీ భవతి మనుష్యాణాం చ హింసకః' అనేది ప్రమాణం. ఉదావర్త రోగానికి, పాదాలమంటకు దేవాలయాలు, కొలాలు, చెరువులు, బావులను పడగొట్టడమే కారణం.

గురువుతో శత్రుత్వాన్ని సాధించడం వలన వాతగుల్మరోగం వస్తుంది. అగమ్యాగమనంవలన కూడా పై రోగంవస్తుందని పద్మపురాణం చెబుతూంది ఇతరుల మనస్సును బాధించేవానికి హృద్రోగం వస్తుంది గురువుపై అసూయచెందేవానికి, పగలు స్త్రీ సౌఖ్యంపొందేవానికి మూత్ర కృచ్ఛ్రం వస్తుంది. "సురాపో మూత్రకృచ్ఛ్రీ స్యాత్" అనే బోధాయన సిద్ధాంతం ప్రకారం మద్యపానం పై రోగానికి కారణం అని చెప్పవచ్చు

పరస్త్రీని పరాభవించడం అశ్మరీ బాధకు హేతువు కన్యాగమనం వలన వాతం చేరి ప్రమేహరోగం వస్తుందని శాస్త్రవచనం. సోదరీజనసమాగమనంవలన మధుమేహం వస్తుంది "దధిచౌర్యేణ పురుషో జాయతే మేద సాయుతః" అనేప్రమాణం పరిశీలిస్తే పెరుగును దొంగిలించడమే మేదోరోగానికి కారణం. ఉదరరోగం రావడానికి గల కారణాలు ఇవి.-

1. త్రిమూర్తులలో భేదాన్ని చూడడం. 2 న్యాయ నిర్ణేతగానుండి ప్రభువు నుండి ధనం పొంది దుర్వ్యయం చెయ్యడం 3. గురుతుల్యస్త్రీని అనుభవించడం 'ఉదర వ్యాధి యుక్తస్తు, భవేద్గుర్వంగనాగమే' అనే ప్రమాణం పై దానికి వర్తిస్తుంది.

మార్గమధ్యం, ఇసుకనేల, పర్వతము, వెలగచెట్టునీడలలో మలవిసర్జనం చేయడం వలన శ్వయధురోగం (ఉబ్బుట) వస్తుందనడంలో సందేహం లేదు అండాలకు చెందిన అన్ని రోగాలకు కారణాలు ఇవి- 1. సోదరిపుత్రికాతుల్య జనులను మోహించడం 2 తప్పులేకుండానే సేవకుల హస్త పాదాదులను ఛేదించడం 3 యజ్ఞంలో విఘ్నాన్ని కలిగించడం వలన ఆన్త్రవృద్ధి వస్తుంది గురుద్వేషం, హింస గండమాలకు కారణాలు. ఇది మనుసిద్ధాంతం. అభక్ష్య భక్షణం గూడా కారణమే.

విధవాగమనంవల్ల రక్తార్బుద రోగం కలుగుతుంది స్వగోత్రకాంతాభిగమనం వలనశ్లీపదరోగంవస్తుంది 'విద్రధీఫలహర్తా స్యాత్' అనే ప్రమాణాన్ని పరిశీలించడం వలన ఫలాపహరణం విద్రధికి హేతువు. గర్వ క్రోధ స్నేహభయాల వలన ధర్మాన్ని మార్చి చెప్పడంవలన వ్రణాలు కలుగుతాయి

'అతిమానాదతిక్రోధా
దతిస్నేహాత్ భయాదపి,
యో ధర్మ నిశ్చయం జానన్
అన్యథా కురుతే తు యః'
స పూయశోణితవహ
వ్రణీ భవతి మానవః.'

అనేది పై దానికి ప్రమాణం. ధర్మనిర్ణయం చెయ్యడానికి ప్రభువునుండిధనాన్ని పొంది, అధర్మం చెప్పేవానికి భగందర వ్యాధి వస్తుందని శాస్త్రవచనం.

'యో గృహీత్వా ద్విజో మోహాత్
నియుక్తో ధర్మనిశ్చయే,
భగందరో భవేత్తస్య
హ్యధర్మం వదతోముఖాత్'

అనేది భగందరానికి మూలమైన శ్లోకం. మాతృతుల్య స్త్రీ పరాభవంవల్ల జంతువులు కాటువేస్తాయి జంతువులను చంపడంవలన కుష్ఠరోగం వస్తుంది. వస్త్రచౌర్యం వలన బొల్లివస్తుంది. ఈ విషయంలో 'యో నరో హన్తి జంతూన్ కుష్ఠరోగీ భవేత్తు సః' అనే ప్రమాణం ఉంది. 'కుష్ఠి స్తేయీ నరో భవేత్' అనే వాయు పురాణవచనం వలన దొంగతనం కూడా కుష్ఠరోగానికి కారణ మని భావింపవచ్చు ఇతరులసుఖాలపై అసూయ పడడం దురదలకు కారణం స్వర్ణచౌర్యం ద్రుద్రువులకు (దురదగల బొబ్బలు) కారణం. గడ్డిమోపులను తగులబెట్టడం వలన తామర వస్తుంది.

'సర్పైస్తు యః ఖాదయతి స విసర్పీ భవేన్నరః' అనే దానివలన, సర్పాలచే కరిపించడం గజ్జికి కారణమని తెలుస్తుంది. వ్రతదీక్షను చెడగొట్టడం వలన చర్మరోగాలు వస్తాయి. అనారోగ్యంతో ఉన్న గోవు పాలు త్రాగడంవలన స్ఫోటకం వస్తుంది కాకి, గాడిదల మాంసాలు తినడం వలన ప్రక్కలలో స్ఫోటకం వస్తుంది. దేవునికై నిర్ణయింపబడిన వస్త్రాలను అమ్మి ధనం పొందేవానికి వల్మీకరోగం (కాళ్లపై పుట్ట

ఆకారంలోకురుపులురావడం) కలుగుతుంది ఇతరుల నియమాలను చెడగొట్టే వానికి రహస్య ప్రాంతాలలో పుండ్లు వస్తాయి.

మలవిసర్జనానంతరం ప్రక్షాళనలేకుండా భుజించేవానికి మలాశయరోగం వస్తుంది విషం, ఉరి, మొ॥ ప్రయత్నాలవలన ఆత్మహత్య చేసుకున్నవానికి పై జన్మలో తెలియబడని వ్యాధి వస్తుంది ధర్మం స్వీకరించి వదలి వేయడం, లేని దోషాలను చెప్పడం వలన ముఖం నుండి దుర్గంధం వస్తుంది ఇతరుల మాటలను క్రూరంగా ఖండించడం వలన ముఖరోగంవస్తుంది అసత్యభాషణం, పరజిహ్వాచ్ఛేదం, కారణం లేకుండా పక్షపాతాన్ని చూపడంవలన ముఖంలో కురుపు వస్తుంది. అసత్యసాక్ష్యం వలన గూడా ముఖరోగం వస్తుంది.

తల్లిదండ్రుల శృంగారవచనాలను వినడంవలన చెవుడు, క్రమంగా తలలో నాదు కలుగుతాయి దేవతలు, పూజ్యులు గురువుల గూర్చి నిందలను వినడం వలన చెవిపోటు, చీము కలుగుతాయి. మంచి అలవాట్లు లేకపోవడం వలన చెవిలో పురుగులు రావచ్చు ఇతరులలో ఉన్న దోషాలను, లేని దోషాలను ప్రచారం చెయ్యడం వలన ముక్కుకుగల రోగాలు వస్తాయి ముక్కు నుండి దుర్గంధం కూడా వస్తుంది. సత్కర్మల నాచరించే సమయంలో కోళ్ళు, గాడిదలను లోలుపత్వంతోచూసేవానికి ముక్కుపై వ్రణాలు కలుగుతాయి. ఇతరులకు అంధత్వం కలిగించడం, వైద్యుడై రోగాలు పెంచడం, పరస్త్రీలను కామంతో చూడడం వలన నేత్రరోగాలు వస్తాయి దంపతుల శృంగార చేష్టలను చూడడంవలన కండ్లు నుండినీరు, పుసులువస్తాయి. ఉదయించే సూర్యుని అపవిత్ర జలాలలో చూడడం, మధ్యాహ్నకాలంలో సూర్యుని, నక్షత్రాలనుచూడడంవలన కంటిచూపు తగ్గుతుంది

గుళ్లలో దీపాలను ఆర్పడంవలనకంటిలో పొరలు, రేచీకటి వస్తాయి. ఈ విషయంలో 'దీపకం భంజయిత్వా తు తిమిరవ్యాధిమాన్ భవేత్' అనే ప్రమాణం ఉంది గురువులను అడ్డగించడంవలన తలపోటు వస్తుంది. వ్రతాన్ని మధ్యలో విడవడం వలన కూడా పై రోగం వస్తుంది "బ్రహ్మచారీ యదా శ్నీయాత్ భిన్నపాత్రే విశేషతః, ఏకదేశ శిరోరోగీ భవతీత్యాహ నారదః" అనే నారదుని వాక్యం ఇక్కడ ప్రమాణం. బ్రహ్మచర్యం పాటిస్తూ పగిలిన కంచుపాత్రలో భోజనం చెయ్యడం వలన పార్శ్వపు తలనొప్పి వస్తుందని నారదమహర్షి స్ఫుటంగా చెబుతున్నాడు.

బాలుని హింసించడంవలన ప్రదరరోగం వస్తుంది గురువులు మాతర పితరులతో కలహించడం కూడా ఇందుకు కారణమే బ్రహ్మచర్యం లేకపోవడం వలన స్త్రీల రోగాలు వస్తాయి పరపురుషచింతన వల్ల స్తనరోగాలొస్తాయి శ్రాద్ధాలను చెడగొట్టడం, చౌర్యం వలన మృతశిశు జననాలు కలుగుతాయి చేయరాని పనులను చేయడంవలన చిన్నతనంలో అనారోగ్యం కలుగుతుంది విషప్రయోగం, సర్పాలచే బాధ కలిగించడంవలన విషబాధ కలుగుతుందని శాస్త్రం నొక్కి వక్కాణిస్తుంది.

చేసిన మంచిపనులను చెప్పుకోవడం వలన జుట్టుత్వరగా తెల్లబడుతుంది స్త్రీలను అమ్మి జీవించడం, కన్యలను దూషించడం, అధములతోకలసి వ్రతభంగాన్ని పొందడం మొ॥ కర్మల వలన నపుంసకత్వం ప్రాప్తిస్తుంది

ఇలా ప్రాచీనగ్రంథాలలో హేతు హేతుమద్భావాలతో సర్వరోగాలకు కారణాలను ప్రాచీనులు స్పష్టంగా నిర్ణయించారు రోగకారణాలను ఋషులవలన తెలుసుకుని సత్కర్మాచరణంవలన రోగరహితులం, జితేంద్రియులం, శతాయుష్కులం కావడానికి ప్రయత్నించడం మన కర్తవ్యం

— నిష్ఠల సుబ్రహ్మణ్యం

(20 వ పేజీ తరువాయి)

పోనీ మంచం కిందెవరన్నా ఉన్నారేమోనని చూశాం ఎవ్వరూ లేరు.

ఒక్కసారిగా నా ఆలోచనలు చురుగ్గా పనిచేశాయి. అంతేకాదు వళ్ళంతా ముచ్చెమటలూ పోశాయి పిచ్చి పిచ్చిగా చూస్తూ సంజ్ఞలు చేస్తున్న అత్తగార్ని చూస్తు "ఏమండీ! అత్తగారి దుద్దులు ధర కట్టించొద్దు. తిరుపతిలో హుండీలో వేసేద్దాం" అన్నాను వణుకుతూన్న కంఠంతో. ఆ సమయంలో అంతకన్నా అధికంగా మాట్లాడ్డానికూడా గొంతుక పెగల్లేదు. నామూర్ఖత్వపు ఆలోచనకు క్షమించమని స్వామిని వేడుకుంటూ దుద్దులతోసహా వడ్డీగా ఐదురూపాయలువేస్తామనిమనసారా స్వామికి మ్రొక్కుకున్నాను.

మరో పావుగంటకల్లా మగతనుంచి తేరుకున్నట్లుగా అయింది మా అత్తగారి పరిస్థితి. అప్పుడు చెప్పారు! నల్లగా, పొడవుగా, లావుగాఉన్నాడని, నామాలు పెట్టుకు, శరీరం అంతా వింతకాంతితో మెరుస్తున్నాడు. వద్దంటున్నా వినకుండా చెవుల దుద్దులు పట్టుకు కిటికీలోంచి పారిపోతున్నాడని పట్టుకుందామంటే చేతులూ, కాళ్ళు పని చెయ్యిలేదంటూ ఆమె కలవచ్చిందని చెప్పినా, నాకు మాత్రం ఆ సంఘటన యథార్థంగా జరిగిందన్నభావనే కలిగింది ఇప్పటికీ ఆ విషయం తల్చుకుంటే అనిర్వచనీయమైన భయం, భక్తి, పారవశ్యానుభూతులకు లోనవుతుంటాను.

చూశారా! ఆపద మ్రొక్కులవాడి మహిమలు ఎంత మహిమాన్వితాలో! అం తేకాదు అతడి లీలలు అనంతాలు, అనిర్వచనీయాలు ఆపదల్లో ఏడుకొండలవాడా అని ఎలుగెత్తి పిలుస్తే 'ఓయని' పలుకుతూఅభయాన్నిచ్చి ఆదుకుంటాడు. అయితే! ఆపదమ్రొక్కుల్ని అలక్ష్యంచేసినా, అపహాస్యం చేసినాదండించి మరీ వడ్డీతో వసూలు చేస్తాడన్నది నిజం. అందుకే వడ్డికాసుల వాడయ్యాడు అతడికి కావలసింది పరిపూర్ణమైన భక్తిభావం మాత్రమే. మనసారానమ్మి నమస్కరించినా ఆనందంగా అందుకుంటాడు కొబ్బరికాయ అయినా, కొండంత సంపదఅయినా అతడి దృష్టిలో సమానమే. అందుకే అతడు ప్రేమైక స్వరూపుడనేది

— శ్రీమతి

గొంగాళ ప్రభావతిజోగారావు

ప్రపంచం అంతా ప్రవిమల ప్రేమ తత్త్వం మీదనే ఆధారపడివుంది. తల్లితన మాతృప్రేమాఽమృతంతో రంగరించిన తన పాలిచ్చి తన సంతానమును అల్లారు ముద్దుగా లాలించి పాలించి పెంచి పెద్ద చేస్తుంది. ఈ "తల్లి మన స్తత్త్వం" అన్ని జీవులలో అనాదినుండీ అవిచ్ఛిన్నంగా వస్తూన్నదే. మొదటినుండీ ఇట్టి ప్రేమాఽమృతంతో పెరిగిన సంతానంలో "సహజ ప్రేమ" అనేది అంకురించి క్రమంగా అదే "సర్వభూతప్రేమ" గాను ఆ ప్రేమే పరిణామంలో "విశ్వప్రేమ" గాను వికసించి విరాజిల్లుతుంది.

ఇట్టి మాతృప్రేమాఽమృతాఽస్వాదనకు నోచుకోని సంతానంలో "సహజప్రేమ" అనేది సన్నగిలి క్రూరస్వభావాదులు జనించడం ద్వారా అవి వారిజీవితాన్ని అశాంతిమయం చేస్తాయి.

ప్రేమశబ్దార్థం :—

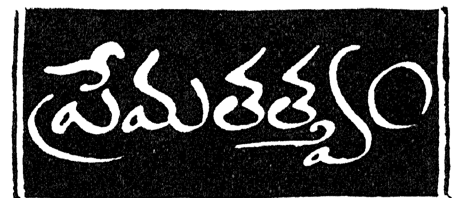
'ప్రీఞ్ తర్పణే' అనే ధాతువు నుండి ప్రేమశబ్దం పుట్టింది. తర్పణం అనగా సంతృప్తి పర్చడం అని అర్థం. అంటే, మానవుల మానసంతోపాటు వారి సర్వేంద్రియాలను సమధిక సంతోషంతో సంతృప్తి పరచేదే "నిజమైన ప్రేమ" అనిపించుకొంటుందని మీది ధాత్వర్థం తెలుపుతూంది.

ప్రేమస్వరూప స్వభావాలు :—

ఈ ప్రేమకు ఫలరూపమైన ప్రేయసీ ప్రియులయొక్క రమ్య 'రతి' వారికి సర్వేంద్రియ సంతర్పణం చేస్తూ తద్ద్వారా అది వారికి బ్రహ్మానందదాయక మౌతుందని అల్లసాని పెద్దన కవీంద్రుడు తన 'మను చరిత్ర'లోని ప్రవరాఖ్యునికి వరూధిని ముఖతః ఇలా చెప్పిస్తాడు.

'ఎందేడెందము కందళించు రహిచే
నేకాగ్రతన్ నిర్వృతిం
జెందున్ కుంభగత ప్రదీపకళికా
శ్రీ దోప నెందెందుఁ బో
కెందెనింద్రియముల్ సుఖంబుగనునా
యింపే పరబ్రహ్మ మా
నందో బ్రహ్మయటన్నఁ బ్రాఁజదువునం
తర్బుద్ధినూహింపుమా॥

మీది పద్యంలోని పలుకులు భౌతికంగా భోగలాలస ఐన ఒక గంధర్వకాంతకు చెందినవే ఐనా, వీనిలో గమనింపదగిన పరమార్థం (Inner meaning) ఎంతో ఉంది. ఎట్లనగా — పరబ్రహ్మ వాచకమైన 'ఎందున్' అనే సర్వనామశబ్దం మీది పద్యపాదత్రయంలో ప్రయోగింపబడడం చేత, సర్వసాధారణమైన లౌకికరతి ఇట, అలౌకిక బ్రహ్మాఽనందంగా పరిణమించింది. కారణం — లోకంలో ప్రేయసీ ప్రియుల సంగమసమయంలో వారి మానసిక వృత్తులు "ఒకే ఒక సుఖప్రాప్తి" అనే ఏకలక్ష్యప్రాప్తికి అభిముఖాలై 'ఏకాగ్రత'తో ఒకే ఆనందకేంద్రంలో సంగమించడం చేత పరబ్రహ్మస్థానం చేరుకొన్న ఆ యింద్రియాలు బ్రహ్మాఽనందాన్ని అందుకొంటాయి. ఈ విశిష్టవిషయాన్ని సూచించడానికే పెద్దన కవి తన పద్యంలో —



"ఆ యింపే పరబ్రహ్మము" అదే. 'ఆనందో బ్రహ్మ' (బ్రహ్మానందం) అన్నాడు. ఈ 'సమాధిస్థితి' అటు పరమయోగులకు, ఇటు ప్రేమయోగులకు సమానమే. కనుకనే ఇందలి 'ఎందేన్' అనే సర్వనామ ప్రయోగం = ఎందేన్ = ఏ రతియందు, అనీ, ఇట్లే ఎందెన్ = ఏ పరబ్రహ్మ ధ్యానమందు, అనీ ఉభయసాధారణంగా సమన్వయించింది.

ఆధ్యాత్మికప్రేమ :—

"ప్రేమ" భౌతికం, ఆధ్యాత్మికం అని 2 రకాలుగా మారుతుంది. ఆత్మకు సంబంధించినదే 'ఆధ్యాత్మికం'. అనగా ఆత్మస్వరూపుడైన పరమేశ్వరునియందు సహజంగా జనించిన భక్తిమయ 'ప్రేమ' యే "ఆధ్యాత్మికప్రేమ" అనిపించుకొంటుందని భావం. ఉదాహరణంగా—శ్రీకృష్ణసాన్నిధ్య ప్రాప్తియే పరమ ధ్యేయంగాగల "గోపికల ప్రేమ" పరిణామంలో 'ఆధ్యాత్మికప్రేమ'గా పరిణమించిన విశిష్ట విషయాన్ని 'భక్త పోతన కవి మనచేతికి ఇలా అందించినాడు.

"— అంత శ్రీకృష్ణపరమాత్మ — అమలినంబైన పులినంబు (ఇసుకతిన్నె) ప్రవేశించె. గోపికలును, జ్ఞానకాండంబున నీశ్వరుంగని శ్రుతులు ప్రమోదంబునన్ కామాఽను బంధంబులు విడిచిన విధంబున శ్రీహరింగని గోపికలు విరహవేదనలు విడిచి పరిపూర్ణమనోరథలైరి" (భాగవతం 10 స్కం పూర్వభా. 1069) ఈ గోపికలప్రేమ మొదట కామమూలకమైనా, ఆ కామం శ్రీకృష్ణ సాయుజ్యప్రాప్తియే పరమలక్ష్యంగా కలది కనుకను, ఉత్తమ ధ్యేయంకల అట్టికామం "మోక్షానికి సంబంధించిన కామమే" అగునని భరతుడు తన నాట్యశాస్త్రంలో పేర్కొనుట చేతను, గోపికలకామం వారి ముక్తికే సాధనమయింది. ఇట్లు వీరికామం క్రమంగా "భక్తి భూమికలు" దాటి 'మధురభక్తి'గా మారడం, ఆ భక్తికి శ్రీహరి వశుడు కావడం ఆ పరమేశ్వరానుగ్రహసిద్ధితో వారు సర్వబంధ విముక్తలై .ముక్తలు కావడం జరిగింది.

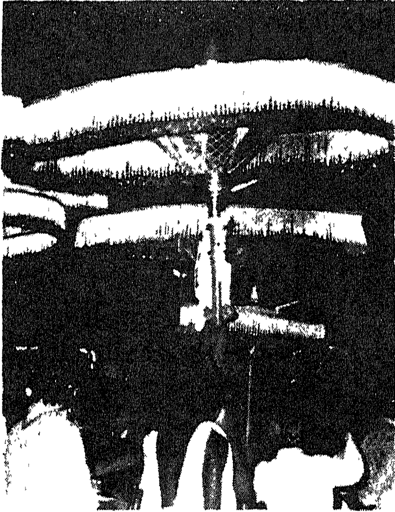
ఇక ఇట్లే, ముల్లోకాలలో 'ఏకైక సౌందర్యవతి' అనిపించుకొన్న పార్వతీదేవి యొక్క మొదటి భౌతికసౌందర్యం మహేశ్వరుణ్ణి వశం చేసుకొలేకపోగా — అంటే ఆమె భౌతికప్రేమకు పరమేశ్వరుడు వశుడు కాకపోగా — ఆమె కఠోర తపస్సుచేసి తన భౌతికప్రేమను 'ఆధ్యాత్మికప్రేమ'గా తీర్చి దిద్దుకొన్న పిమ్మటే ఆ ఆధ్యాత్మికమూర్తి ఆమెకు అధీనుడవడం జరిగింది. ఇంతకూ ఆధ్యాత్మికశక్తిముందర భౌతికశక్తి, శక్తి రహితమైనదనీ, మానవమండలికి బ్రహ్మానంద ప్రదమైనది ఒక్క ఆధ్యాత్మిక ప్రేమ మాత్రమే ననీ తెలిసింది.

ఇట్టి ప్రేమను ప్రేరేపించే పవిత్ర సహజ సౌందర్యంకూడా మానవులకు నిత్య సంతోష సంధాయక మౌతుందని —

'A thing of beauty is a joy for ever అనే 'కీట్సు' పండితుని మహితసూక్తి స్పష్టం చేస్తూంది.

ప్రేమలో రకాలు :—

ఈ 'ప్రేమ' వేర్వేరు సన్నివేశాలలో, వేర్వేరు భావాలతో కూడినపుడు అది రక



ప్రకటన

గొడుగుల పంపిణీ

మైకుసెట్లవలెనే ఏడై శాతం సబ్సిడీతో గొడుగుల జతను కూడా ఆలయాలకు విరాళంగా ఇవ్వాలని తే 6-8-82 దిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన నిర్వాహక మండలిలో తీర్మానించటం జరిగింది కనుక గొడుగులు అవసరమైన ఆలయాల అధికారులు తమ అభ్యర్థనలు పంపుకొనవలసిందిగా కోరటమైనది. గొడుగుల జత సగం వెల రూ. 600/- అవుతుందికనుక టి. టి. డి. కార్య నిర్వహణాధికారి పేరిట ఆ మొత్తానికి డిమాండ్ డ్రాఫ్టు తీసుకొని ఆయా జిల్లాల అసిస్టెంట్ దేవాదాయ కమిషనర్ల ద్వారా తమ దరఖాస్తులను పంపిన పక్షంలో, అలాంటి వారికి గొడుగులు మంజూరు చేయబడుతవి.

కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,
తిరుపతి.

రకాల ఆనందాలను అందిస్తూంటుంది. ఉదా: మాతృప్రేమ, పితృప్రేమ, పతిప్రేమ, ప్రేయసీప్రేమ, బంధుప్రేమ, దైవప్రేమ, దేశప్రేమ, కాముకప్రేమ వంటివి రకరకాల ప్రేమలు.

భౌతికప్రేమ :-

మనం ప్రస్తుతంలో 99½% భౌతికప్రేమ లోనే మన జీవితయాత్ర సాగిస్తున్నాం. ఈ ప్రేమ ప్రారంభంలో భౌతిక భోగాభిలాష కల వానికి ఆకర్షణీయంగా అగపడినా, పరిణామంలో మాత్రమిది(ధర్మరహితమైనచో) దుఃఖఫలితమే ఔతుందని, కనుక జ్ఞానులు ఆ భౌతిక భోగానుభవాలకై ప్రాకులాడరనీ ఈ గీతాసూక్తి ప్రపంచానికి ఇలా ప్రబోధ గావించింది.

'యే హి సంస్పర్శజా భోగాః దుఃఖ
యోనయ ఏవ తే।
ఆద్యంతవంతః కౌంతేయ న తేషు
రమతే బుధః॥'

ఈ ప్రబోధాన్ని ఋజువు పరచే లౌకిక నిదర్శనమిది.

మొదటి ప్రవరాఖ్యుడు, తనను సర్వవిధ శృంగార చేష్టా ప్రదర్శనంతో లోబరచుకొనుటకు ప్రయత్నిస్తూన్న వరూధినిని నిలువరిస్తూ ఆ కుమారసోమయాజి ఆ గంధర్వ కాంతతో ఇలా అంటాడు.

"........ చెప్పకు మిట్టి తుచ్ఛసుఖముల్
మీసాలపై తేనియల్"

మీది వాక్యాలను బట్టి ధార్మికదృష్టి కల వానికి, పరకాంతయొక్క భౌతికప్రేమ ఏవగింపునే కలిగిస్తుందని స్పష్టమౌతూంది. ప్రస్తుతంలో వరూధిని ప్రథమ ప్రవరాఖ్యుని యెడ ప్రదర్శించిన సమ్మోహనకర శృంగార సామగ్రి అంతా ఒక ధార్మికయువకుణ్ణి కొంచెమైనా చలింపజేయలేక పోవడ మనే సన్నివేశం, మీది గీతాసూక్తిలోని సత్యాన్ని ఋజువుచేస్తుంది.

కామమూలకప్రేమ :-

ఇక, ధర్మాన్ని "త్రోసి" వేసి దాని ఆద్యస్థానాన్ని ఆక్రమించి ప్రాబల్యం వహించిన కామమూలకప్రేమ, ఆ ప్రేమికుని నాశానికే దారితీస్తుంది. దీనికి ముఖ్యలక్షణం కులస్త్రీని బలాత్కరించడం, ఇట్టి పాశవిక ప్రేమ వలలో చిక్కి కృశించి నశించిన వారిలో ముఖ్యులు, రావణాసురుడు, కీచకుడు. రావణుడు శివపూజా ధురంధరుడై ఇంద్రియలోలుడు కానంత వరకు ముల్లోకవాసులను గజగజలాడించినాడు. అంతటి చక్రవర్తికి సీతామాతయెడ కామవాంఛ ఏ క్షణంలో పొడసూపినదో ఆ క్షణం చక్రవర్తి వినాశనానికి నాందీ వాక్యం పలికింది. ఈ సత్యాన్నే స్పష్టం చేస్తూ మండోదరి స్వపతి మరణానంతరం ఇలా విలపిస్తుంది.

'ఇంద్రియాణి పురా జిత్వా జితం త్రిభువనం
త్వయా।
స్మరద్భిరివ తద్వైర మింద్రియైరేవ
నిర్జితః।
(రామాయణం యుద్ధకాండ)

ఓ ప్రాణేశ్వరా! నీవు నీ ఇంద్రియాలను నీ స్వాధీనంలో ఉంచుకొన్నంత కాలమూ నీవు ముల్లోకాలను జయింప కలిగినావు. అప్పుడు నిన్ను వివేకభ్రష్టుణ్ణి చేయలేని నీ ఇంద్రియాలు నీ మీద వైరంవహించినవై నీవు ఇంద్రియ లోలుడవయే తరుణం కోసం వేచి ఉన్నాయి. నీవు సీతామాతను అపహరించినక్షణం, ఆ ఇంద్రియాలకు మంచి తరుణంగా మారుటచేత నిన్నవి కసితీరా కబళించేశాయి."

విశ్వశ్రేయ స్సంపాదన ధ్యేయంతో వాల్మీకి మహర్షి చేసిన విశ్వసందేశ మిది. ఇది సర్వులకూ సర్వదా సర్వాభ్యుదయ సంధాయక మగుటచేత అది ప్రపంచమంతటికి ప్రాతస్స్మరణీయము. ఈ మహా సందేశాన్నే గీతామాత ఇలా అనువదించింది.

'త్రివిధం నరకస్యేదం ద్వారం
నాశనమాత్మనః।
కామఃక్రోధ స్తథా లోభః తస్మాదే
తత్త్రయం త్యజేత్॥
(గీత, అధ్యా. 16-శ్లో-21)

మానవుణ్ణి సులభంగా నరకంలో ప్రవేశ పెట్టుటకు, కామక్రోధ లోభాలనే మూడూ,

మూడు రకాల ముఖద్వారాలు. మానవుని వినాశానికి కూడా ఇది దగ్గర మార్గం. కనుక ఇట్టి ఈ మూడింటినీ తన శ్రేయస్సును కోరినవాడు తప్పక విడువవలసి ఉంది. ఈ గీతాసందేశం ప్రతిఒక్కని జీవితరక్షణకు 'శ్రీరామరక్ష'గా ఉపకరించగలదు. కనుక సర్వానర్థమూలమైన ఈ కాముక ప్రేమను ప్రతిఒక్కడూ దరిజేరనీయరాదని స్పష్టమయింది. ఇది నరకద్వారం కదా!

ఆదర్శదంపతీప్రేమ :—

“ధర్మాఽర్థకామాలు” అనే మూడు పురుషార్థాలను, ఒకదాని వలన మరొకదానికి విఘాతంలేని రీతిలో మూడింటినీ, సమాన గౌరవ ప్రాధాన్యాలతో (శ్రేయస్కామి) 'సేవించవలెను' అని మనుస్మృతి, 'ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రతిష్ఠా' అనే ఉపనిషత్సూక్తిని బట్టి, జీవకోటియొక్క సర్వవిధాభ్యుదయసిద్ధికి ధర్మం మూలమైనది. ఇట్లే మానవులదైనందిన జీవనయాత్రలో అర్థం అడుగడుగునా అవసరమే. మూడవదైన కామం మానవుల నిత్యజీవిత కార్యక్రమాలతో పెనవేసుకుంది. ఇంతటి ముఖ్యపాత్ర వహించిన కామం ప్రబలకామరూపంలో ధర్మ రహితంగా సేవించిననాడు నాభివలె జీవితానికే అదినాశనకరమౌతుంది. ఇక ధర్మపురుషార్థం అడుగుజాడల్లో నడచిన కామం సత్సంతానప్రదమై సంఘశ్రేయస్సునకు కారణమౌతుంది. కనుకనే మన వివాహసంస్కారంలో కన్యాదాత నూత్నవరునకు 'నీవీమెతోకూడి ధర్మార్థకామాలను సమాన గౌరవంతోనే సేవించవలెను అని షరతు పెట్టి మరీ కన్యాదానం చేస్తాడు. ఈ సంప్రదాయం కారణంగా కామం ధర్మం అడుగుజాడలలో ధర్మసహకారిగా ఉండి దంపతులకు ధర్మపూతమైన పవిత్రప్రేమను ప్రసాదిస్తుంది. ఉదాహరణకు:= శ్రీ సీతారాముల కామపురుషార్థం, పాతివ్రత్యం, ప్రజానురంజనం అనే వారి ధర్మపురుషార్థంలో లీనమై అది ఆ ఇద్దరి ధర్మ పురుషార్థానికి అడ్డురాలేదు. కనుకనే ఇద్దరు అడవుల పాలైనా, రామునిచే సీత అడవిలో దిగపెట్టబడినా, అనగా ఎంతటి విషమ సన్నివేశాలు ఎంత ప్రాప్తించినా పరస్పరం వారి దంపతి ప్రేమ చెక్కుచెదరలేదు. యుగయుగాలు గడచినా ఈ ఆదర్శదంపతుల ప్రేమాఽమృతమును “జానక్యాః కమలాఽమలాంజలి పుటే యాః పద్మరాగాయితాః ——” అనే శ్లోక కుసుమం నుండి మనం ఆస్వాదించి బ్రహ్మానంద భరితుల మౌతున్నాం. ఆధ్యాత్మిక ప్రేమ అట్టిది కాదు! ధర్మసంసర్గం ప్రపంచ జీవితానికే మంగళజ్యోతికదా!

ఖండవిల్లి సూర్యనారాయణశాస్త్రి

(14వ పేజి తరువాయి)

అన్యే త్వేవ మజానంతః శ్రుత్వాఽన్యేభ్య ఉపాసతే।
తేపి చాతితరంత్యేవ మృత్యుం శ్రుతిపరాయణాః॥

అలా తెలుసుకోలేని మరికొంతమంది, గురువుల ఉపదేశం పొంది ఉపాసిస్తారు. వినడంలో శ్రద్ధ కలిగినవాళ్లు కూడా సంసారరూపమైన మృత్యువునుంచి ముక్తిపొందుతారు.

యావత్సంజాయతే కించిత్ సత్త్వం స్థావరజంగమమ్।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ సంయోగాత్, తద్విద్ధి భరతర్షభ॥

అర్జునా! ఈ ప్రపంచంలో పుడుతున్న చరాచరాత్మకమైన ప్రతివస్తువూ ప్రకృతి పురుషుల కలయికవల్లనే కలుగుతున్నదని తెలుసుకో.

సమం సర్వేషు భూతేషు తిష్ఠంతం పరమేశ్వరమ్।
వినశ్యత్స్వవినశ్యంతం యః పశ్యతి స పశ్యతి॥

శరీరాలు నశిస్తున్నా తాను నశించకుండా సమస్త ప్రాణులలోనూ సమానంగా వుండే పరమాత్మను చూసేవాడే సరైన జ్ఞాని.

సమం పశ్యన్హి సర్వత్ర సమవస్థితమీశ్వరమ్।
న హినస్త్యాత్మనాఽఽత్మానం తతో యాతి పరాంగతిమ్॥

పరమాత్మను సర్వత్రా సమానంగా వీక్షించేవాడు తన్ను తాను హింసించుకోడు. అందువల్ల అతను మోక్షం పొందుతాడు.

ప్రకృత్యైవ చ కర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః।
యః పశ్యతి తథాఽఽత్మానం అకర్తారం స పశ్యతి॥

ప్రకృతివల్లనే సమస్తకర్మలూ సాగుతున్నాయని, తానేమీ చేయడం లేదనీ తెలుసుకున్నవాడే నిజమైన జ్ఞాని.

యదా భూతపృథగ్భావం ఏకస్థ మనుపశ్యతి।
తత ఏవ చ విస్తారం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా॥

వేరువేరుగా కనిపించే సర్వభూతాలు ఒకే ఆత్మలో వున్నాయనీ, అక్కడనుంచే విస్తరిస్తున్నాయనీ గ్రహించినప్పుడు మానవుడు బ్రహ్మపదం పొందుతాడు.

అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాఽయమవ్యయః।
శరీరస్థోఽపి కౌంతేయ న కరోతి న లిప్యతే॥

అర్జునా! శాశ్వతుడైన పరమాత్మ పుట్టుకలేనివాడూ, గుణరహితుడూ కావడంవల్ల దేహంలో వున్నా దేనికీ కర్త కాడు. కనుక కర్మఫలమేదీ అతనిని అంటదు.

యథా సర్వగతం సౌక్ష్మ్యాత్ ఆకాశం నోపలిప్యతే।
సర్వత్రావస్థితో దేహే తథాత్మా నోపలిప్యతే॥

అంతటా వ్యాపించివున్నా, సూక్ష్మమైన ఆకాశం దేనినీ అంటనట్లు శరీరమంతటా వున్నా ఆత్మ కలుషితం కాదు.

యథా ప్రకాశయత్యేకః కృత్స్నం లోక మిమం రవిః।
క్షేత్రం క్షేత్రీ తథా కృత్స్నం ప్రకాశయతి భారత॥

అర్జునా! సూర్యుడొక్కడే ఈ సమస్త లోకాన్నీ ప్రకాశింప చేస్తున్నట్లే; క్షేత్రజ్ఞుడైన పరమాత్మ క్షేత్రమంతటినీ ప్రకాశింపచేస్తున్నాడు.

క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయో రేవం అంతరం జ్ఞానచక్షుషా।
భూతప్రకృతి మోక్షం చ యే విదు ర్యాంతి తే పరమ్॥

ఇలా క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞుల భేదాన్ని ప్రకృతి గుణాలనుంచి ప్రాణులు మోక్షం పొందే విధానాన్ని జ్ఞానదృష్టితో తెలుసుకున్నవాళ్లు పరమపదం పొందుతారు.

ఇలా ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మవిద్య, యోగశాస్త్రం, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదం అయిన శ్రీమద్భగవద్గీతలోని **“క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞ విభాగయోగం” అనే పదమూడవ అధ్యాయం సమాప్తం.**

(42వ పేజీ తరువాయి)

"నాప్రేమ, భక్తులు సదా మీయందే ఉండునుగాక. ఎప్పుడును నాఅంతరంగము వేరు పై పునకుతిరుగకుండునుగాక. రామకథ జగత్తున వినిపించునంతవరకును నా తనువు జీవించుగాత. నేను బ్రతికినన్ని నాళ్ళును అచ్చరలుమీచరిత్రమును గానముచేయుచు వాకు చెప్పుచుందురుగాక, యావజ్జీవిత మును ఇటులనే జరుగవలెనని నా కోరిక" అని మనవి యొనరించును. ఈ మాటలు విన్నంతనే రాముడు అతనిని గాఢముగా ఆలింగించు కొని, "నీవు కోరినట్లే అగును." అని పలుకును. ఈ ఉద్దేశముచేతనే రాముడు సరయూప్రవేశవేళ ఆంజనేయుని తనతో కూడ రానీయలేదు, అపుడు హనుమంతుని వీడ్కొనుచు శ్రీరాముడిట్లు చెప్పెను:- ఎప్పటి వరకు భూలోకమున నా కథ ఉండునో అప్పటివరకును జీవించుటకు నీ విష్టపడినావు కాన నీవు నాతో వచ్చుటకు వీలు లేదు. నాకథ వినవచ్చువరకును నీవు భూలో కమునవే ఉందువు."

రామాయణ ముండువరకును ఆంజనే యుడు భూలోకమున నుండును. హనుమం తుడు లేక రామాయణ ముండుట ఎట్లు పొసగును ?

> గోష్పదీకృతవారాశిం
> మశకీకృతరాక్షసమ్,
> రామాయణమహామాలా
> రత్నం వందేஉనిలాత్మజమ్ ॥

— ఎస్. వరదరాజాచార్

[ఈ వ్యాసరచనకు తోడ్పడిన 'శ్రీరామన కథె యల్లి ఆదర్శగళు' అను కన్నడ గ్రంథకర్తకు కృతజ్ఞతలు]

దివ్యమంత్ర పంచకము

— టి. రాఘవయ్య

శ్రుతి స్మృతుల ఆధారముగ చేసికొని, హిందూమతమున పాటింపబడు పవిత్ర మంత్రములు అయిదు. వీని ప్రాధాన్యత, ఉపయోగములను గూర్చి తెలిసికొనుట మానవ సంస్కృతికెంతయో ఉపకరించును.

"తిరుప్పావై ప్రబంధము దైవకైంకర్యమును ప్రేరేపించునదియై, ప్రణవ మంత్రము, పంచాక్షరీమంత్రము, అష్టాక్షరీ మంత్రము, ద్వయమంత్రము, గీతాచరమ శ్లోకము మున్నగు దివ్యమంత్రార్థశోభితమై అలరారుచున్నది."

ఇప్పు డిచట ఆ విషయము వివరింపబడుచున్నది. ఈ వివరణము సర్వులకును అతి ముఖ్యమును, అవసరమునై యున్నది. మంచివిషయములను పొందుట యొకటి; వాని భావమును పూర్తిగా గ్రహింపగలుగుట మరి యొకటి. అర్థరహితముగా పలికిన మాటయు, చేసిన పనియు, వ్యర్థము. జ్ఞానార్జనయందును, జ్ఞానప్రబోధమునందును రహస్యమనునది లేదు. ఏలననగా జ్ఞానముయొక్క ఉద్దేశము మానవాభ్యుదయము గదా!

(1) "ఓం" ను ప్రణవనాదము, ఓం-కారము, ప్రణవమంత్రము, ఏకాక్షరీ మంత్రము అని వివిధనామముల భక్తులు పాటించుచున్నారు. ఇది వేదోపనిషత్తుల యందు ప్రతిపాదింపబడినది.

"గిరామస్మ్యేకమక్షరమ్" (పలుకులలో ఏకాక్షరమైన ప్రణవమును నేను") అని గీతా ప్రమాణముగదా! (గీతా. 10-25).

ఓం=అ + ఉ + మ. "అ" దైవశక్తిని, "మ" జీవకోటిని, "ఉ" అచిత్ పదార్థమును (లేక సర్వసంపదను, లక్ష్మిని) సూచించును. కావున "ఓం" అనునది తత్త్వత్రయ జ్ఞానమును వెల్లడించుచున్నది. విశ్వము యీ తత్త్వత్రయముతో, అనగా చిత్, అచిత్, ఈశ్వర, అను మూడింటితో గూడినదియై యున్నదనియు, వీనినిమించి యిక విశ్వములో అన్యము లేదనియు, శ్రీరామానుజుడు తన విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత ప్రతిపాదనకు మూలమయిన తత్త్వత్రయ జ్ఞాన విషయమున తెలిపి యున్నారు. తత్త్వత్రయజ్ఞానము శాస్త్రీయము, వాస్తవము, సత్యమును అయివున్నది.

ఇట్టి తత్త్వత్రయ విజ్ఞానమునకు సాంకేతికమయిన "ఓం" ఏకాక్షరీ మంత్రమయినది. ఇది ఒక సూత్రము. మంత్రమనగా సూత్రము, జ్ఞానము, సలహా అని వివిధార్థముల భావింపబడుచున్నది. కావున "ఓం" అనునది యెట్టి విశిష్ట మంత్రమో గమనింప దగియున్నది.

"ఓం" కారము స్వరరూపము. ఇది సృష్టియందు ఆది ప్రణవ స్వరము. పంచ భూతములలో నొకటయిన ఆకాశము (శూన్యప్రదేశము) స్వరపూరితము గదా! ఇది "ఓం" కార స్వరము.

"ఓం" కార ప్రణవ నాద స్వరూపము భగవచ్ఛక్తి అని చెప్పబడినది గదా! అనగా సర్వాంతర్యామి యగుశక్తి "విశ్వాంతరాళ వివిధ గోళ భ్రమణ జనితనాద గాన శ్రవణ వినోదియైన ఆ యేకైకనాథుడని" ఆంగ్ల కవి శిఖామణి విలియం షేక్స్పియర్ అలంకార యుతముగా భగవచ్ఛక్తిని అభివర్ణిస్తాడు.

"ఓం" కారమును కారణయుక్తముగా మననము చేయుట అనగా తత్త్వత్రయ జ్ఞానమును స్మరణకు దెచ్చుకొని, తత్త్వత్రయజ్ఞానము ప్రకారము తన స్థితిని, ఉనికిని, ప్రభావమును గమనింపగలుగుట యగును. దీనినే ఆత్మజ్ఞానమంటారు. విశ్వము తత్త్వత్రయములతో కూడినదని భావింపబడినట్లు, తానుకూడా తత్వత్రయములతో కూడిన దానినిగా చేతనుడు గమనింప వలసి యున్నది.

అంతియేగాని "ఓం" కారమును జపించుట అనగా కేవలము నోటితో ఆనంతముగా ఉచ్చరించుటగాదు. తత్త్వత్రయజ్ఞానమును మనస్సునకు దెచ్చుకొని, వినమ్రము



డయి, శరణాగతి భావమున నుండుట, ఇదియే భగవచ్ఛక్తిని పొందుటయగును. ఓంకారస్వరూపజ్ఞానము వ్యక్తికిని, సంఘమునకును శాంతిని చేకూర్చును-అర్థయుక్తమయిన శాంతిని, తృప్తిని చేకూర్చును. విశ్వమానవ సౌభ్రాత్రమును నెరపును. కావున ఏకాక్షరీ మంత్రము ఒక దివ్య మంత్రము. ఎంతటి విజ్ఞానము ఒక్క అక్షరమున కూర్చబడి యున్నదో గదా!

(2) "నమశ్శివాయ" అనునది పంచాక్షరీ మంత్రము. సర్వాంతర్యామియగు భగవచ్ఛక్తి (వైష్ణవశక్తి, లేక ఈశ్వరశక్తి) రెండువిధములుగా, ద్వంద్వముగా, అనగా శివముగాను (మంగళకరముగాను) రౌద్రముగాను (భయంకరముగాను) ఉండును. ఇందు అల్పజ్ఞానియు, పరిమిత శక్తియుతుడును అగు సంసారియయిన మానవుడు భగవచ్ఛక్తియొక్క శివతత్త్వమునే (శుభస్కరమయిన తత్త్వమునే) గ్రహించి ఆనందింపగలడు. రౌద్రతత్త్వమును అతడు సుస్వాగతింపగలడా! శివ, రౌద్ర శక్తులను రెంటిని సమానముగా స్వాగతించి, గ్రహించి, సంశ్లేషింపగలశక్తి భగవానులకే, ఆళ్వారులకే, యొప్పును. కావున సంసారియయిన చేతనుడు పంచాక్షరీమంత్రమును సేవ్యముగా భావించును. ఇది సహజముకూడాను. అనిర్వచనీయమును, అనంతమును, గంభీరమును అయిన విశ్వమునంతటిని మానవుడు ఒక్కసారిగా అవగాహన చేసికొనగలడా! శివాంశమును, అనగా తనకు సుఖకరమయిన అంశమునే స్వీకరింప కాంక్షించును. విశ్వరూపమును గాంచిన అర్జునుడు అందులోని రౌద్రభాగమును చూడ నశక్తుడాయెను. అందువలన శ్రీకృష్ణుని వ్యక్తిగత శివస్వరూపమునే (మంగళస్వరూపమునే) చూడ నర్జునుడు కాంక్షించెను.

అందువలననే విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతము అనంతకల్యాణ గుణప్రపూర్ణమయిన సాకార వైష్ణవశక్తి సేవ్యము, ఆనందకరము అని భక్తులకు సూచించును. అందువలన పంచాక్షరీ మంత్రము శైవమును, వైష్ణవమును అగుచున్నది - కావున శైవము, వైష్ణవము పరస్పర వ్యతిరేకములుకావు. తొక్క, కండ కలిసి కదళీఫలమగుచున్నది. తొక్క ఒక్కటియే కదళీఫలమనిపించుకొనునా? అట్లే కండ ఒక్కటియే కదళీఫలమనిపించుకొనునా? కాని తొక్క ఒక్కటి కంటెను, కండ ఒక్కటికంటెను సంపూర్ణమయినదిగదా కదళీఫలము? తొక్క కదళీఫలమునకు అసంబంధమయినది కాదు కదా! సత్యమిట్టిది.

భగవచ్ఛక్తి (సర్వాంతర్యామిశక్తి) శివము, శంకరము, రౌద్రము, శాంతము అని విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రమున గలదు గదా! ఇది వ్యాసప్రోక్తముగదా! అందువలన భాగవతమున కృష్ణుని, రామాయణమున రాముని పురుషోత్తములుగా వర్ణించుతరి, వారిని సత్యసౌందర్య సుగుణరాసులని వర్ణించునపుడు, ఆ గ్రంథములు రెండును పంచాక్షరీ మంత్ర సౌరభమును గదా వెదజల్లుచున్నయవి? మంగళకర దీప్తులను గదా ప్రసరింపజేయుచున్నవి?

"పంచాక్షరీ మంత్రస్మరణ" అనగా అర్థరహితముగా, అర్థమును మనసునకు దెచ్చుకొనక, "పంచాక్షరి"ని జపించుట కాదు. ఆ మంత్రార్థమును మననముచేసికొని దానిని ఆనందించి, సంఘమున, ప్రపంచమున సర్వము శుభస్కరముగా నుండుగాక అని మంగళాశాసనము చేయుట అగును, భగవద్గుణములగు మంగళకర గుణములకు పల్లాండుచెప్పుటయగును.

"శివ శివ అనరాదా, భవభయ బాధల నణచుకోరాదా" అను శ్రీత్యాగ రాజస్వామి కీర్తనప్రకారము," "మనము సర్వుల శుభమును కోరుచు, ద్వేషరహితులముగా నున్నయెడల, మనకు భవ భయ బాధలు ఉండవు" అని భావము. అంతియేకాని కేవలముశివ, శివ,అనునామోచ్చారణగాదు, నామ జపము గాదు. ఈ పంచాక్షరీమంత్ర స్మరణ మానవుని ద్వేషరహితునిగాను, అజాతశత్రునిగాను, సానుభూతిపరుని గాను, కరుణామయునిగాను, అఖిలమానవ సౌభ్రాతృత్వముగల వానినిగాను, శాంతికామునిగాను, పరమానందభరితునిగాను చేయును. ఈ ఉద్దేశముతోనే లోకహితు లగు ఋషులు పూర్వము ఈ పంచాక్షరీ మంత్రము నల్లిమానవ లోకమున కొసంగిరి. పంచాక్షరీమంత్ర దివ్య ప్రభావము వలన చేతనుడు తన ఉత్కృష్టతను తెలిసికొనును: ఇదియే భగవచ్ఛక్తిని తెలిసికొనుట యగును; ఆ శక్తియేగదా యే ఘటము నందలి జీవమునకు కారణమయియున్నది! కావున పంచాక్షరీమంత్రము మానవుని ఉత్తేజపరచు దివ్యమంత్రము.

"నమశ్శివాయ" అను పంచాక్షరీ మంత్ర జపమెందులకు? శివుడనుదైవ మూర్తిని చూచుటకా? లేక ప్రకృతిలోని శివంకరమయిన మంగళకరసౌందర్యదృశ్యములనుచూచి ఆనందించి, సంశ్లేషించుటకా, సంఘ సంక్షేమ, సౌభాగ్య, అనంతక్షేమములనుకోరి, పొంది, ఆనందించుటకా?

(3) "ఓం నమో నారాయణాయ" అనునది అష్టాక్షరీమంత్రము. దీనిని వైష్ణవాచార్యులు తిరుమంత్ర మందురు. మంత్రరాజమిది.

ఓం + నమో + నారాయణాయ అను మూడు పదములతో గూడిన ఎనిమిది అక్షరముల మంత్రమిది.

"ఓం" నుగూర్చి యింతకు ముందే తెలిసికొన్నాముగదా!

"నారాయణాయ" అనుశబ్దము సర్వాంతర్యామి యగు వైష్ణవశక్తిని సూచించును.

కావున అష్టాక్షరీమంత్రము యొక్క భావము, "తత్త్వత్రయ జ్ఞానముతో నేను సర్వాంతర్యామి యగు వైష్ణవశక్తికి శరణాగతుడనగుచున్నాను" అని. ఇది వైష్ణవ మంత్రము. అనగా సర్వాంతర్యామి శక్తిని గురించిన మంత్రము, పంచాక్షరి "శివ మంత్రము" అని పిలువబడుచున్నదిగదా! ఈ వైష్ణవ, శైవ, మంత్రములకు గల

సంబంధమును మనము తెలిసికొని, అనం దింపవలసియున్నది, ఇవి పరస్పర విరో ధములయినట్టివిగావు.

"శివ మంత్రమునకు "మ" జీవము-మాధవమంత్రమునకు "రా" జీవము-అని త్యాగరాజస్వామి తన "ఎవరని నిర్ణయించేదిరా" అను కీర్తనయందు భగవచ్ఛక్తిని నిర్ణయించి, నిర్వచించు సందర్భమున అంటాడు. ఈ వైష్ణవ, శివమంత్రములయొక్క (ఈ అష్టాక్షరీ, పంచాక్షరీ మంత్రములయొక్క) బీజాక్షరములను, లేక, జీవాక్షరములను కలిపిన, "రామ" అను శబ్దము ఏర్పడునుగదా! "రాముడు" అనగా సర్వులను రంజింపచేయువాడని భావము. సక్రమమయిన జీవితమును గడపుచూ, పరోపకారార్థ కార్యములనెర వేర్చుచూ, సర్వులను రంజింపజేయు విధమున చేతనుడు జీవయాత్రగడుపవల యును. అందువలన "రామ" మంత్రము యొక్క ప్రాధాన్యతను ఇట్లు గమనింప వలయును, "ఈ తొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి సజ్జనుడై యుండుట భద్రమంచు దలతున్" అని ప్రహ్లాదు డంటాడు. "సజ్జన జీవితము" ఎంతటి ప్రధానమో గమనింప దగి యున్నది. "రామ" శబ్దమునకు "సజ్జన" శబ్దమునకు ఇట్టి సామ్యమున్నది. "రాము డనబడువాడే సజ్జనుడు- సజ్జనుడన బడు వాడే రాముడు."

(బీజాక్షరము, జీవాక్షరము అనగానేమో యిత్తరిగ్రహించుట అవసరము. "నమశ్శివాయ" నుండి "మ" అక్షరమును తీసివేసిన "నశివాయ" అగును. భగవచ్ఛక్తి శుభస్కరమైనదని మొదటి శబ్దము తెలుపు చుండగా, భగవచ్ఛక్తి శుభస్కరముకానిది అని రెండవ శబ్దము తెలుపుచున్నది. కావున "మ" కారములోపింపగా మొదటి పదము రెండవ పదము పరస్పర వ్యతిరేకములగు చున్నవి, "నమశ్శివాయ" లో 'మ' కారము యొక్కబలమిట్టిది, అందువలన "మ" బీ జాక్షరము, లేక జీ వాక్షరమయి నది. అదేవిధముగా "నారాయణ" శబ్దము సర్వాంతర్యామి అని అర్థమునిచ్చును- "ర" కారమును తీసివేసిన 'నాఅయన' అగును- దానిభావము 'సర్వాంతర్యామి కాదు" అని కావున "రా" అను అక్షరము వైష్ణవ మంత్రమున బీజాక్షరమగుచున్నది. సంస్కృత పదమునందు ప్రతి అక్షరము బీజాక్షరము, బీజాక్షరముకాదు. ఏ యక్షర లోపమున అర్థము తారుమారై పోవునో, ఆ యక్షరమునే జీవాక్షరమంటారు.)

శివ, వైష్ణవ మంత్ర జపములు, మనన ములు తన్నుతాను "రాము"నిగా మార్చు కొనుటకే- సంఘమున ప్రతివాడు "రాము" డయితే, యిక ప్రపంచము స్వర్గమేకదా-సు వర్గమే కదా! "రామరాజ్య" మనగా రాజ్యములోని ప్రతియొక్కడు "రాముడు" గానుండుట, సజ్జనుడుగానుండుట, అని భావము. అంతేగాని రాము డేలిన రాజ్య మవుతుందా? ఫలితార్థమును గమనించి, విశ్వమంతటికి, సర్వకాలములకు "రామ" శబ్దమును "సజ్జన" శబ్దమును అన్వయింప జేసికొన వలయును. మతము అనునది సంఘమును సజ్జనత్వముగా మార్చుటకు, కాని భేదముల సృష్టించుటకు కాదు.

కావున "రామ" మంత్ర జపము "రాముని" మరలా చూచుటకా లేక సంఘ మును రామరాజ్యముగా మార్చుటకా?

ఈ సందర్భమున నా వ్యక్తిగత అనుభ వమునొకదానిని యిచట పొందు పరచెద గాక. నాచే రచింపబడిన ఒక గ్రంథమును చూచుచూ, ఒక విద్యావంతుడు "ఇది వైష్ణవ గ్రంథముగా నున్నదే" అని అన్నాడు. నా కేమియు గోచరము కాలేదు. "అయ్యగారు! తమరి మాట నాకు అర్థము కాలేదే" అని అన్నాను, వారు మౌనము వహించి నారు, ఎలనోకో! నేను తరువాత యిట్ల న్నాను, "వైష్ణవము-అని అన్నారే తమరు. వైష్ణవముకానిది, లేక వైష్ణవమునకు వ్యతి రేకమయినది యేదో ఉన్నట్లు మీ అభి ప్రాయముగా నున్నట్లున్నదే! సరే, నా మనవి నాలకింపుడు-"వైష్ణవము" కానిది లేక వైష్ణవమునకు వ్యతిరేకమయినది "స్మార్త మని" మీ భావన యేమో-అట్లయిన అవధ రింపుడు- దైవశక్తి సర్వాంతర్యామి శక్తి అని యెల్లరి భావముకదా! భగవచ్ఛక్తి సర్వాంతర్యామి లేక వైష్ణవశక్తి అనుటకు ఆధారము "స్మృతి" కదా! కాబట్టి వైష్ణ వము స్మార్తము: స్మృతి భగవచ్ఛక్తి సర్వాంతర్యామి, వైష్ణవము అని చెప్పు చున్నది. కావున స్మార్తము వైష్ణవము అగు చున్నది. స్మృతిననుసరించినది స్మార్తము. నాకుస్మార్తమునకును వైష్ణవమునకు భేదము కన్పడ లేదే!" అని అన్నాను. దీనికిని ఆ విద్యావంతుడు ఒకవిధమయిన మౌన మును వహించినాడు. మొదటి మౌనము కలవరముతో కూడినదైన, రెండవ మౌనము సత్యమును గ్రహించియు తనపొరపాటును వ్యక్తముచేయుటకు సంసిద్ధతను వెల్లడింప నిచ్చగించని దేమో!

పంచాక్షరీ, అష్టాక్షరీ మంత్రముల మనము సంఘక్షేమ, సౌఖ్య ఆనంద శాంతులకా? లేక శివుడను దైవమూర్తిని, విష్ణువు అను దైవమూర్తిని చూచుటకా? సర్వంతర్యామినిచూచే దెందో! విద్యుచ్ఛక్తి ప్రభావమును చూడగలవుగాని, విద్యుచ్ఛక్తిని చూడగలవా? ఇందులకు స్మార్తులన బడువారేమంటారు? వైష్ణవులనబడువారే మంటారు? ఏమతస్థుడైనను ఏమంటాడు? వాస్తవవాది యేమంటాడు? ఋషివాక్య మును పెడత్రోవ పట్టించి, అజ్ఞానమును సృష్టించు కొనుచున్నాము!

(4) ఇపుడు ద్వయమంత్రమునుగూర్చి విచారింతము:-

"శ్రీమన్నారాయణ చరణౌ శరణం ప్రపద్యే।
శ్రీమతే నారాయణాయ నమః॥

అనునది ద్వయమంత్రము అని అన బడు చున్నది.

"లక్ష్మీసమేత నారాయణుని చరణము లను శరణముగా పొందుచున్నాను. లక్ష్మీ సహితుడగు నారాయణునకు నమస్కారము" అని ద్వయమంత్రముయొక్క అర్థము.

భగవచ్ఛక్తి సర్వసంపద్యుతము; అట్టి శక్తియొక్క (మూర్తిభావమున) పాదము అను శరణముగా పొందుచున్నాను అనుటలో సత్యమును గమనింపదగియున్నది. "చరణములు" సేవకు సాంకేతికము. "నేను సర్వసంపద్యుతమయిన భగవచ్ఛక్తికి ప్రణమిల్లుచున్నాను. ఈ జ్ఞానముతో వినమ్రుడనై దాసునిగా మెలగెదను" అని ద్వయమంత్రము యొక్క భావము-అనగా దైవధ్యానము, దైవకైంకర్యము. ఈ ద్వయమంత్రము తిరుమంత్రమునకు సమమయినది, అష్టాక్షరి అనబడు తిరుమంత్రము వేదోపనిషత్తులలో తెలుపబడినను, ఆళ్వారులు వారి దివ్య పాశుర కీర్తనములతో గానముచేసినను, ప్రథమ వైష్ణవాచార్యుడయిన శ్రీనాధమునులు (10 వ శతాబ్దము) ఈ తిరుమంత్రమును శిష్యులకు రహస్యముగా ఉపదేశించు ఆచారమును ప్రారంభించినట్లున్నారు. ఈ మంత్రమును గుప్తముగా నుంచి, ఆచార్యుడు తన ప్రధాన శిష్యునకే ఉపదేశించు ఆచారము పాటింపబడు చుండెను. ఆచార్యుడు అన్యులెరుగకుండా, తన శిష్యునకే రహస్యముగా ఈ మంత్రమును చెవిలో వేయు ఆచారము ఉండినది. "తిరుమంత్ర"మనగా దివ్య మంత్రము, పవిత్రమయిన మంత్రము, శ్రేష్ఠమయినమంత్రము అని అర్థముకాగా, రానురాను తిరుమంత్రము అనగా "రహస్య మంత్రము" గా వ్యవహరింపబడుచుండినది. "ఏదో రహస్యమును చెప్పి వస్తున్నాడే" అను దానికి బదులు "తిరుమంత్రమును చెవిలో ఊది వస్తున్నాడే" అని ఒక లోకోక్తిగా, సామెతగా అనుట సంఘమున అలవాటయినది. ప్రతి మంత్రముయొక్క విషయం ఇట్లుగానే ఉండెడిది. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత ప్రవక్త శ్రీమద్రామానుజాచార్యులవారే (1017-1137 ఎ. డి.) మొట్టమొదటిసారిగా ఎల్లరకు బహిర్గతము చేసినాడు. ఈ తిరుమంత్రార్థమయినట్టియు, కొలది విశేషముతో, శ్రీరామానుజుడు "ద్వయమంత్రమును" కల్పించి, శిష్యులకు బోధించినట్లయినది. ద్వయ మంత్రమునందు తిరువధ్యానము, తిరువారాధన రెండును సూచింపబడియున్నవి-అనగా శరణాగతిభావము, సేవాభావము సూచింపబడియున్నవి, అనగా జ్ఞాన, పరోపకార జీవితమును అదిసూచించుచున్నది. ఇదియే, దాని ప్రత్యేకత. ఈ ద్వయ మంత్రార్థము రామానుజుని గద్యత్రయమున వివరింపబడి యున్నది. ఈ ద్వయమంత్రార్థ సహితమయిన "ఆండాళ్ తిరుప్పావై" ప్రబంధము శ్రీరామానుజునకు ఆరాధ్యగ్రంథమయినది.

కావున ద్వయమంత్రమనునది యేదో వైష్ణవులనబడు తెగకు సంబంధించినది అని భావించుట పొరపాటు అగును. జ్ఞానార్జనము, (సత్యమునెరుంగుట) పరోపకారము యీ రెండు, మానవుని నిజమైన మానవునిగా తయారుచేస్తవి. మొదటి దానితో నిజమైన మేధావియయి, రెండవదానితో తన జీవితమును సార్థకము చేసికొంటాడు, అనగా పురుషార్థప్రాప్తిని పొందుతాడు. "మానవ ఫలప్రద జీవితమునకు జ్ఞానార్జన, పరోపకార జీవితము అను ద్వయము ముఖ్యావసరము" అన్న సూత్రమును (మంత్రము) కాదను వారెవరైనను గలరా ?

ఏ మత సంబంధముగాగాని జరిగేది ఈ వైపరీత్యమే! అర్థరహితముగా సూత్రముల (మత సూత్రముల తీక మంత్రముల) జపించడము, అట్లు ఆ మంత్రముల పదిలపరచు కోవడము, లేక, అవేమి మంత్రాలు పోవోయ్ అని వాని ముఖము చూడకనే, వాని అర్థమును గ్రహించకనే వానిని తిరస్కరించడము, వానిని తగులబెట్టమని వాదించడము జరుగుచున్నది. రెండవ వారి పద్ధతిని వాస్తవికులు అనబడు వారు పాటింపరాదు. వాస్తవికులు మంత్రముల ప్రయోజనము "జపమేకాదు-పరోపకారార్థము, లోకసంగ్రహము" అని అనగలిగితే, వీరిని మూఢులగు ఆస్తికు అనబడు వారు నాస్తికులని ముద్రవేస్తారు. వాస్తవికులనబడువారు మూఢాచారముల గ్రుగ్గుట వ్యతిరేకించవలసినదే! బాధ్యతారహితముగా సర్వమును తృణీకరింప చూచు వర్గమును వ్యతిరేకించవలసినదే! సత్యమునెరుగుట వాస్తవికుల లక్షణమై యుండాలి!

అది శంకరాచార్యుని తల్లి (అద్వైత సిద్ధాంత ప్రవక్త శంకరుడు) తన జీవితమున పంచాక్షరీ, అష్టాక్షరిమంత్రముల సతతము మననము చేసికొనువారట. కడపటి ఘడియలలో కూడా తాను స్పృహలో నుండవలయుననియు, తాను ఆ మంత్రార్థముల మననము చేసికొనుచూ శాంత చిత్తులుగా నుండవలయునని ఆమె కోరిక యేమో. ఇక కొలది నిముసములలో ఆమెకు స్పృహ తప్పునేమో నని గ్రహించిన కుమారుడు శంకరుడు, "అమ్మా నేను నీ చెవిలో యే మంత్రమును ఉచ్చరించెదనమ్మా" అని అడుగగా ఆమె కన్నులు మూయుచూ, "అష్టాక్షరీ మంత్రము" అని అన్నారట. "జీవితమున భగవచ్ఛక్తి యొక్క మంగళకరమైన, శివమైన, శుభ స్కరమయిన విభూతులను తలంచుకొని, చూచి, ఆనందమయము చేసికొన్నాను నా జీవితమును. ఇక యీ పాంచభౌతిక శరీరమును వదలుచున్నాను గాన, యిక స్మరింప తగినది శివ రౌద్ర ద్వంద్వా తీతమయిన సర్వాంతర్యామి వైష్ణవశక్తియే కదా" అని భావించినారేమో ఆ పవిత్ర మాత!

విషయమిట్లుండ శివ, వైష్ణవ భేదములన బడునవి అర్థరహితములు, అజ్ఞాన సూచకములు. వాస్తవవాదులు దీనిని గ్రహింపరా? ఆమోదింపరా?

(5) ఇక కడపటి విషయమగు "చరమ శ్లోకమును" గమనించెదముగాక:-

సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య
మామేకం శరణం వ్రజ,
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో
మోక్షయిష్యామి మా శుచః.

(పశేషము)

గజేంద్ర మోక్షణఘట్టం

ఆధ్యాత్మిక విద్యాసంపన్నమైన భారతీయ వాఙ్మయంలో భగవద్భక్తి ప్రతిపాదకమై భక్తిరస సిద్ధాంతానికి ఆలంబనమైనది శ్రీమద్భాగవతం. ఇది భారతీయుల దైనందిన జీవితంలో పెనవేసుకుపోయిన మహాకావ్యం. పోతన భాగవతం యావదాంధ్ర హృదయాలనూ ఆకర్షించింది. భగవద్భక్తి ప్రతిపాదకమైన ఇతివృత్తం కారణంగానే భాగవతానికి సార్వజనీనత్వమూ సార్వకాలికతా, సార్వదేశికత్వమూ సిద్ధించాయి.

భాగవతంలో ప్రహ్లాద చరిత్ర, గజేంద్ర మోక్షం, రుక్మిణీకల్యాణం, గోపికాగీతాలు మొదలైన ఘట్టాలు ప్రతినిత్యం పారాయణ చేసే వా రున్నారు. భాగవతంలో జీవుని ఆర్తి, బంధమోక్షణం ప్రధాన ఇతివృత్తంగా గల 'గజేంద్రమోక్షణ ఘట్టం' ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకొన్నది.

ఇందులోని ఇతివృత్తం ఇది. ఇంద్రద్యుమ్ను మహారాజు మలయ పర్వతం మీద ఆశ్రమం ఏర్పరుచుకొని తపోనిష్ఠ పూని ఏకాగ్రచిత్తంతో భజించుచుండటం వల్ల అగస్త్యమహర్షి రాక మహారాజు గుర్తించలేదు. కదలకుండా కూర్చుని తనకు గౌరవం చేయలేదని ఆమహర్షికి కోపం వచ్చింది. "ఏనుగు జన్మ ఎత్తి తమోగుణ ఫలమనుభవించెదవుగాక" అని అగస్త్యుడు ఇంద్రద్యుమ్నుణ్ణి శపించి తన దారిన తాను పోయాడు.

హూ హూ నామ గంధర్వుడు తన రాణులతో మాలినీ నదిలో జలక్రీడలాడు తుండగా దేవలుడను మహర్షి స్నానం చేయటానికి ఆ నదిలో దిగాడు. అతని రాక ఆ గంధర్వుడి శృంగార క్రీడకు ఆటంకం అయినందువల్ల ఆ ఋషికి తెలియకుండా నీటిలో దాగి, అతని పాదాలు పట్టి లోపలికి ఈడ్చాడు. ఈ దుశ్చర్యకు మునీంద్రుడు కోపించి మొసలివై పుట్టుమని గంధర్వుణ్ణి శపించాడు. గంధర్వుడు భయపడి ఋషిని ప్రార్థింపగా శ్రీహరి చక్రం నిన్ను స్పృశించినప్పుడు నీకు నిజరూపం ప్రాప్తిస్తుందని శాపవిమోచనం అనుగ్రహించాడు. ఈ విధంగా రాజు, గంధర్వుడూ కరి, మకరి రూపాలు ధరించారు.



నీళ్ళు త్రాగటానికి సరస్సులో దిగిన కరిరాజును మకరం పట్టుకొంది. కరి మకరుల మధ్య వేయేండ్లు ఘోర సంగ్రామం జరిగింది. తుదకు నిశ్చల భక్తితో గజరాజు తన భారం అంతటినీ శ్రీహరిపై వేసి 'తన మనస్సులో ఈశ్వర సన్నిధానం కల్పించుకొని,

> లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము
> విలోలంబయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
> ఠావుల్‌దప్పెను మూర్ఛవచ్చెఁ
> దనువున్ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
> నీవేతప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ
> మన్నింపందగున్ దీనునిన్
> రావే యీశ్వర! కావవే వరద!
> సంరక్షింపు భద్రాత్మకా!
>
> ఓ కమలాక్ష! యో వరద! యో
> ప్రతిపక్ష విపక్ష దూర! కు
> య్యో! కవియోగి వంద్య సుగుణోత్తమ!
> యో శరణాగతామరా
> నోకహ! యో మునీశ్వర మనోహర!
> యో విమల ప్రభావ! రా
> వే! కరుణింపవే! తలఁపవే!
> శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే!

అంటూ ప్రార్థించాడు.

గజేంద్రుని మొర శ్రీహరి విన్నాడు. వరుగు పరుగున విచ్చేశాడు. చక్రాన్ని ప్రయోగించి నక్రాన్ని సంహరించి గజేంద్రుణ్ణి రక్షించాడు. దైవకృపచే గజేంద్రుడు బంధవిముక్తుడై విష్ణురూపాన్ని ధరించి సారూప్యమోక్షం అందుకున్నాడు. విష్ణుచక్ర స్పర్శచే గంధర్వునికి కూడా శాపవిముక్తి ప్రాప్తించింది. ఇది ఈ ఘట్టం ఇతివృత్తం.

ప్రతిమానవునికి జీవిత పరమావధి మోక్షాన్ని పొందటం. ఆ మోక్షాన్ని పొందటానికి పెద్దలు కర్మ, జ్ఞాన, యోగ, భక్తి మార్గాలను సూచించారు. సామాన్య జనులకు సులభసాధ్యమైంది భక్తిమార్గం. ఈ భక్తి తొమ్మిది విధాలుగా ఉంటుంది.

శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలలోని శాసనాలు ఆలయ చరిత్ర నిర్మాణానికి, నాటి సంస్కృతికి దర్పణాలు. ఈ ఆలయాల కుడ్యాలపై మలచబడిన శాసనాలన్నిటినీ దేవస్థానం సంపుటాలుగా ప్రచురించింది. గోవిందరాజస్వామి ఆలయంలో 1539 ఎ. డి లో వేయబడిన శాసనం ఆధారంగా ఆనాళ్ళలో జరుపబడే "గజేంద్రమోక్షణ మహోత్సవ" స్వరూపం ఈ వ్యాసంలో అభివర్ణింపబడింది. సం॥

"శ్రవణం కీర్తనం విష్ణోః
స్మరణం పాదసేవనం,
అర్చనం వందనం దాస్యం
సఖ్య మాత్మనివేదనమ్."

భగవంతుని పవిత్రనామగుణ చరిత్రాదు లను ఆలకించుట, కీర్తించుట, స్మరించుట, భగవంతుని పాదసేవనం చేసుకొనుట మొదలైన మార్గాలతో మోక్షాన్ని సులభంగా అందుకోవచ్చు.

"భక్తిమార్గం ద్వారా భక్తులు మోక్షాన్ని అందుకోవాలి" అనే ఉద్దేశముతో కాబోలు శ్రీమద్భాగవతంలోని "గజేంద్ర మోక్షణ ఘట్టం" పేరున తిరుపతి గోవిందరాజ స్వామి ఆలయంలో 16వ శతాబ్దంలో 'గజేంద్రమోక్షణ మహోత్సవం' జరుపబడి నట్లు తెలుస్తూన్నది.

గోవిందరాజస్వామి ఆలయం పడికావలి గోపురం రెండవ అంతస్తులో లోపలిప్రక్క దక్షిణం, పడమర గోడలపై క్రీ. శ. 1539 లో వేయబడిన శాసనాధారంగా ఆ నాళ్ళలో ఈ మహోత్సవం జరుపుటకు గాను తిరువన్నాళ్వారు కుప్పయ్యన్ అను వైష్ణవ భక్తుడు 1500 నర్పణముల ధనాన్ని ఆలయ ఖజానాకు జమచేసినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ ధనం ఆలయానికి చెందిన గ్రామాలలో చెరువులు, కాలువలు అభివృద్ధి పరచటం ద్వారా వ్యవసాయోత్పత్తులు పెంచి వాటి ద్వారా వచ్చే ఆదాయంతో ఆలయ ఖజానా ఆ మహోత్సవానికి కావలసిన వస్తుసంభారాలను శాసనంలో పేర్కొనబడిన విధంగా అందజేస్తుండేది.

పర్వ దినాలలో ఉత్సవాలు జరుపుట భారతీయుల సంప్రదాయం. ఈ "గజేంద్ర మోక్షణ మహోత్సవం" దక్షిణాయన పుణ్య కాలంలో జరిగేది. అంకురార్పణం జరపటానికి ధాన్యం, బియ్యం, కొబ్బరికాయలు, తములపాకులు, వక్కలు, చక్కెర మొదలైనవి సమర్పింపబడేవి. హోమాది కార్యక్రమం యథావిధిగా జరగటానికి కావలసిన నెయ్యి వగైరా హోమద్రవ్యాలు శాసన వివరాల ప్రకారం దేవస్థానం ఖజానా సమకూర్చి పెట్టేది. దాత కట్టించిన మండపం లోనే గోవిందరాజస్వామి వారికి తిరుమంజనం జరిగేది. ఈ మండపం పూవులతో చక్కగా అలంకరించేవారు. తిరుమంజనానంతరం 200 లేత కొబ్బరికాయలు, 50 కొబ్బరికాయలు, 200 చెరకు గడలు, 200 అరటి పండ్లు, 200 మామిడిపండ్లు, 5 పనస పండ్లు, అటుకులు, బొరుగులు స్వామివారి కైంకర్యానికి ఏర్పాటు చేయవలెనని దాత శాసనములో స్పష్టముగా పేర్కొన్నాడు.

గజేంద్రుని స్వామివారు అనుగ్రహించడం, అనంతరం గరుడవాహనంపై వేంచేయడం, తిరుపతి ఎనిమిది వీథుల లోనూ ఊరేగటం జరుగుతూ ఉండేది. ఈ ఊరేగింపు రాత్రి జరిగేది కాబోలు దివిటీలకు కావలసిన నూనెకు తగు ఏర్పాట్లు కూడా చేయబడ్డాయి. స్వామి ప్రసాదాలు భక్తులకు ప్రసాదింపబడేవి.

గజేంద్రమోక్షణ శ్లోకాలను పఠించటం ఈ మహోత్సవంలో ఒక ప్రత్యేకత. మహోత్సవంలో పాల్గొనే భక్తులకు గజేంద్రుని ఆత్మ నివేదన ద్వారా మోక్షాన్ని పొందటం గుర్తు చేయటమేకాక భగవంతుని స్మరించుకోటం, కీర్తించటం, అర్చించటం ద్వారా మోక్షానికి దారి చూపటం జరిగేది. ఉత్సవాలు జరుపటంలోని పరమోద్దేశం అదే.

ఈ మహోత్సవ కార్యక్రమాలలో పూజాది కార్యక్రమాలను నిర్వర్తించే అర్చక వర్గంతో పాటు అధికారులూ, పరిచారక వర్గం కూడ బాధ్యత వహించేది. వీరందరికీ తగు విధమైన పారితోషికాలు ఇవ్వాలని శాసనంలోనే నిర్ణయింపబడి ఉన్నది.

శాసనదాత తమ వంశపారంపర్యం సూర్యచంద్రులున్నంత వరకూ ఈ ఉత్సవం జరుగుతుండాలని శాసనం వేయించాడు. అయినా ఈ ఉత్సవాలు ఎన్నాళ్ళు కొనసాగాయి అనే విషయం తెలుసుకోటానికి తగిన ఆధారాలు కానరావు.

— శ్రీ కోరాడ రామకృష్ణ



మహీదాసు



ఈ కథ కొన్ని వేల యేండ్ల క్రితం జరిగింది. సింధూ సరస్వతీ నదులమధ్య ఒక దట్టమైన కీకారణ్యముండేది. ఆ అరణ్యం అసంఖ్యాకమైన పవిత్ర ఋష్యాశ్రమాలకు ఆలవాలంగా వుండేది. గొప్పజ్ఞానీ, ధర్మనిష్ఠాగరిష్ఠుడూ అని పేరుగాంచిన ఉద్దాలకుడు వాటిలో ఒక ఆశ్రమానికి యజమాని.

ఉద్దాలకునిది చిన్న కుటుంబం. తనభార్య, కుమారుడు శ్వేతకేతువూ కాకుండ అతని రెండవ కుమారుని తల్లి అయిన ఒక దాసి అతని కుటుంబ సభ్యులు.

ఆ దాసికి ఒక ప్రత్యేకమైన పేరులేదు. ఆమెను "ఇతర" అని పిలిచేవారు. ఆమె కొడుకు ఐతరేయుడని పిలువబడేవాడు. అతనికి 'మహీదాసు' అనేపేరు తరువాత వచ్చింది.

ఒకానొక శుభదినం ఆశ్రమమంతా హడావిడిగావుంది. అసంఖ్యాకంగా ఋషులూ బ్రాహ్మణులూ అక్కడ సమావేశమైనారు ఉత్సాహంగా, శాస్త్రోక్తంగా యజ్ఞం చేయడానికి సన్నాహాలు జరుపుతున్నారు. యజ్ఞానికి సమిధలు సేకరించడానికి శ్వేతకేతువు ఇతర శిష్యులతో కూడి అడవికి బయలుదేరాడు. అలవాటు ప్రకారం ఐతరేయుడు వారిని అనుసరించాడు. కాని శ్వేతకేతువు. తదితరులుఇంతకు ఇష్టపడలేదు. వాళ్ళు ఐతరేయుణ్ణి చీవాట్లు పెట్టి వెంట రావద్దన్నారు.

శుభముహూర్తం సమీపించింది. సన్నాహాలు చురుకుగా సాగుతున్నాయి. ఉద్దాలకుడూ, శ్వేతకేతువూ అవసరాలను సమకూర్చడంలో మునిగివున్నారు. సరిగ్గా ఆ పమయానికి ఐతరేయుడు అక్కడ ప్రత్యక్షమైనాడు. ఉద్దాలకుడు అతణ్ణిచూసి "కుమారా! మీ అమ్మ దగ్గరికిపో!" అన్నాడు.

ఐతరేయుడు అందుకు నిరాకరించాడు. "తండ్రీ! నేనుకూడా ఈ యాగాన్ని చూడగోరుతున్నాను" అన్నాడు.

ఉద్దాలకుడు, ఐతరేయుడు యాగాన్ని ఎందులకు చూడకూడదో వివరించాడు. కానీ ఐతరేయుడు తండ్రి మాటలను అర్థం చేసుకోలేక పోయాడు. "తండ్రీ! సాందీవని మొదలగు వారున్నప్పుడు నేనెందుకు ఇక్కడ ఉండకూడదు?" అని ప్రశ్నించాడు. ఈమాటలతో ఉద్దాలకుడు ఉగ్రుడై ఐతరేయుణ్ణి కాలితో తన్ని బయటికి గెంటివేశాడు.

ఐతరేయుడు దుఃఖంతో గద్గదమైన గొంతుతో ఏడుస్తూ బయటికి నడిచాడు. ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చుని గుండెపగిలేటట్లు ఏడ్వసాగాడు. ఆవులకు గడ్డి కోయడానికి బయటికి వెళ్ళిన అతని తల్లి 'ఇతర' తిరిగి వస్తూ ఏడుస్తూవున్న ఐతరేయుణ్ణి చూసింది.

"నీ దుఃఖానికి కారకు లెవ్వరు నాయనా?" అని అడిగింది.

వెక్కివెక్కి యేడుస్తూ ఉద్దాలకుడు ఇలా బదు లిచ్చాడు. "శ్వేతకేతువు సమిధలు తేవడానికి నన్ను వెంటతీసుకొనిపోలేదు. తండ్రినన్ను కాలితోతన్ని మండపంనుండి గెంటేశాడు.

ఐతరేయుని తల్లి "కుమారా! యజ్ఞ యాగాదులూ, పూజా పునస్కారాలూ, జందెములూ జపాలూ మనకోసంకావని నీ కెన్నిమార్లు చెప్పాను?" అని మంద లించింది. కాని ఐతరేయునికి తల్లి మాటలు అర్థం కాలేదు.

అతడు తల్లితో ఇలా అన్నాడు. "అమ్మా! మనంమాత్రం మనుష్యులం కామా? మనం యజ్ఞాదికర్మకాండలు ఎందుకు ఆచరించ కూడదు? ఈరోజే మనం యజ్ఞం చేద్దాం. నాతండ్రి యజ్ఞం చేయ గలిగినప్పుడు నేనుమాత్రం చేయలేనా? అమ్మా! రా! సన్నాహాలు చేసుకుందాం. తండ్రి అగ్నిని ఆవాహిస్తే మనం భూమాతను ఆవాహన చేద్దాం."

ఐతరేయుడూ, అతని తల్లీ కలిసి బంక మట్టితో వేదికను సిద్ధంచేశారు. పూలు మొదలైన పూజాసామగ్రి సిద్ధంచేసుకుని పూజ ప్రారంభించారు. హోమంలో ఐతరే యుడు ఎండుకట్టెలు వేశాడు. ఇద్దరూ భూమాతను ప్రార్థించారు. మరుక్షణం భూమాతప్రత్యక్షమై ఐతరేయుని తల్లితో "నీ కుమారుని కోసం ఎన్నో ఏండ్లుగా నేను ఎదురు చూస్తూగడిపాను. ఇతడొక్కడే నన్ను గుర్తించినవాడు. నా ఆత్మను అర్థం చేసుకున్నవాడు. ఇతడు పెద్దయైన తరువాత సృష్టిరహస్యాలను ప్రపంచానికి వెల్లడి చేస్తాడు. ఈరోజు నుండి ఇతణ్ణి "మహీదాసు" అని పిలువు" అని చెప్పి అంతర్ధానమైంది.

ఇప్పుడు ఐతరేయునికి బ్రహ్మన్ని గురించి, బాగా అవగతమైంది. అసూయా పరులైన బ్రాహ్మణులు అతణ్ణి విమర్శించినా అతని భక్తినీ, జ్ఞానాన్నీ ప్రతిఒక్కరూ ప్రశంసించారు.

ఆ తరువాత కొంత కాలానికే ఆరాజ్యానికి క్షామం సంభవించింది. ప్రజలు దానివల్ల భరింపరాని బాధలు పడసాగారు. క్షామవార్త విన్నంతనే రాజు త్రివిక్రముడు మంత్రుల, బ్రాహ్మణుల సలహాలు పొందాడు. తగిన యాగాలు చేశాడు. వారాలు గడిచాయి. యాగాలు జరుగుతూనే వున్నాయి. కాని ఒక చిన్న మబ్బుతునుక కూడా ఆకాశంలో కనిపించలేదు. త్రివిక్రముని ఉత్సాహము చల్లారిపోయింది. మునులు ఎంత ప్రార్థించి నా వినకుండా యాగాలను ఆపేశాడు.

ఇంతలో మహీదాసు త్రివిక్రమ మహారాజు చేస్తున్నయాగాల సంగతి విని తనశిష్యునితో కూడి రాజధానికి విచ్చేశాడు.

మునులూ బ్రాహ్మణులూ కథంతా పూస గ్రుచ్చినట్లు మహీదాసుతో చెప్పారు. రాజుకు తనరాక తెలియజేయ వలసిందిగా మహీదాసు వారిని కోరాడు.

రాజు అతణ్ణి తన మందిరానికి ఆహ్వా నించి విషయమంతా వివరంగా విన్న వించాడు. తనను వెన్నాడుతున్న భయాలు అనుమానాలు వెల్లడిచేశాడు.

అంతా విన్న తరువాత మహీదాసు రాజుతో ఇలా అన్నాడు. "మహారాజా! నీవు అవసరమైన యజ్ఞాలు చేసినమాట నిజమే. కానీ నీవు వాటిని కేవలం బ్రాహ్మ ణుల సలహా మేరకు చేశావు. వాళ్ళ కార్యంలో నీకటూ స్వయంగా ఇష్టముగాని, గాఢ మైన నమ్మకముగాని లేదు. పరిపూర్ణవిశ్వాస మున్నపుడే యజ్ఞాలు ఫలవంత మవుతాయి.

యజ్ఞయాగాదులతో విసిగివున్న ఆ రాజు "మునీంద్రా! నా నమ్మకంతో పని లేదు. దేవతలు నా యందు దయగలిగి ఉన్నారా? లేదా? అన్నదికాదు ఇక్కడ ప్రశ్న. నా ప్రజలను ఆకలిబాధ నుండి కాపాడుకోడానికి నాకు ధాన్యం కావాలి. నా ధాన్యాగారాలన్నీ శూన్యంగా వున్నాయి. నాకేమీ దిక్కు తోచటంలేదు" అని వాపో యాడు.

అందులకు మహీదాసు "మహారాజా! నీ మనస్సులోని ఈ గజిబిజిని పోగొట్టుకో. ఆహారానికి, యజ్ఞాలకు, పరమాత్మకు తేడా ఏమీలేదు. నేను కూడా ఈ అపనమ్మకాలకు ఒకప్పుడు బానిసనే. మేముండే ప్రదేశము కూడా ఒకసారి క్షామపీడితమైనది. ఆ సమ యంలో నాకొక అద్భుతదర్శనం కలిగింది. విశాలంగా విస్తరించిన అద్యంత రహిత మైన సముద్రాన్ని చూచాను. సృష్టికర్త యొక్క రూపం లీలగా నాకు కనిపించింది. అతనిచుట్టూ కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపే వెలుగు. ఇంతలో అతనిసృష్టి సర్వమూ నా కళ్ళ ఎదుట నిలిచింది. కొన్ని కోట్ల మంది ఆకలని ఏడుస్తూ కనిపించారు. మరు క్షణం సృష్టికర్త తానే ఆహారంగా మారి ప్రజలందరి క్షుద్బాధను చల్లార్చాడు.

"వేరేమాటల్లో చెప్పాలంటే పరబ్రహ్మ నికి మరోరూపమే అన్నము. అందులకే మనము ఎటువంటి పరిస్థితులలోను ఆహా రాన్ని నిందించకూడదంటారు. అందులకే ఆహారం అత్యవసరమైనపుడు దేవుణ్ణి విస్మ రించకూడ దంటారు. ఇది మనసులో పెట్టు కుని అవసరమైన యజ్ఞాలను చేయి. తప్పక నీ ప్రజల బాధలు గట్టెక్కుతాయి" అని బోధించాడు.

రాజుకు విషయమంతా విశదమైంది. యజ్ఞం సక్రమంగా సమాప్తమైంది. కుండ పోతగా వర్షాలు కురిశాయి. సమృద్ధిగా పంటలు పండాయి. ప్రజలు చాలా సంతో షించారు.

మహీదాసు కీర్తి భూమండలం దశదిశలా వ్యాపించింది. అతని బోధ పుస్తకరూపం దాల్చింది. అదే ఐతరేయోపనిషత్తు. •

— శ్రీమతి ఎన్. మయూరి

వార్తాలహరి

దేవస్థాన స్వర్ణోత్సవాలు

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని ఆలయ వ్యవహార నిర్వహణకుగాను తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం పేర ఏర్పడిన పాలక వ్యవస్థ 50 సంవత్సరాల చరిత్రానంతరం ఇటీవలనే స్వర్ణోత్సవాలు జరుపుకొని శ్రీవారిభక్తుల ఆశీస్సులు పొందిన విషయం తెలిసిందే.

దేవస్థాన కార్యనిర్వాహకమండలి నిర్ణయం ప్రకారం ఈ ఉత్సవ కార్యక్రమాలు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని వివిధజిల్లాల కేంద్రాలకు, వివిధ రాష్ట్రాల ముఖ్య (రాజధాని) నగరాలకు ఇప్పుడు విస్తరిస్తున్నవి. ఈ సంవత్సరాంతం వరకు, ఆర్షధర్మాభినివేశంతో జరిగే ఈ ఉత్సవాలు రెండు రెండు రోజులపాటు జరగగలవు. బొంబాయినగరంలో మాత్రం ఇంకా ఎక్కువరోజులు జరుగుతవి.

విజయవాడ

ఈ స్వర్ణోత్సవ సమారోహాలకు మే 27, 28 తేదీలలో విజయవాడలో జరిగిన కార్యక్రమాలతో అంకురార్పణ జరిగింది. గీతాపారాయణంతో కార్యక్రమాలు ప్రారంభమయ్యాయి. జిల్లా కలెక్టరు 28 తేదీ కార్యక్రమాలకు ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేశారు. విజయవాడ శివరామకృష్ణ క్షేత్రంలో జరిగిన ఈ సభకు దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి అధ్యక్షత వహించి దేవస్థాన కార్యక్రమాలను వివరించారు.

చింతలపూడి యోగినిమాతచే ధార్మిక సందేశ మివ్వబడింది.

ప్రముఖ విద్వాంసులు శ్రీ మల్లాది చంద్రశేఖరశాస్త్రి, శ్రీ ముదివర్తి కొండమాచార్య ప్రభృతులు ఉత్తేజకర ప్రసంగాలు చేశారు.

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారులుగా శ్రీయుత పి. యస్. రంగనాథ్, నాగేశ్వర నాయుడు అన్నమాచార్య కీర్తనల కచ్చేరి జరిపారు.

అనంతరం శ్రీ ఇ. కరుణాకరన్ నిర్వహణలో ఏడుకొండలస్వామి దర్శనం అనే గేయ రూపకం ప్రదర్శన జరిగింది.

శ్రీ వంగల పట్టాభి భాగవతార్ హరికథా కాలక్షేపంతో ఆనాటి కార్యక్రమం ముగిసింది.

రెండవరోజు (28-5-84) కార్యక్రమం గీతాపారాయణంతో ప్రారంభమైంది.

పలువురు పండితుల ధార్మిక ప్రసంగాల అనంతరం అన్నమాచార్య సంకీర్తన కార్యక్రమం, తదుపరి శ్రీమతి ఆర్. దుర్గాంబ భాగవతారిణి హరికథా కాలక్షేపంతో సభ ముగిసింది.

గణపవరం

స్వర్ణోత్సవ కార్యక్రమాలు మే 29, 30 తేదీలలో పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా గణపవరములో జరిగాయి.

శ్రీ పి. ఏసుబాబుగారి రైసుమిల్లు ఆవరణలో జరిగినవి. ఈ రెండు రోజుల కార్యక్రమంలో 29 వ తేదీ సభకు గణపవరం పంచాయతీసమితి అధ్యక్షులు శ్రీ పి. ఏసుబాబు అధ్యక్షత వహించారు.

దేవస్థాన ధర్మకర్తలమండలి పూర్వాధ్యక్షులు శ్రీ గోకరాజు రంగరాజు సభను ప్రారంభించారు. దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ కుమారస్వామిరెడ్డి దేవస్థాన కార్యక్రమాలు వివరించారు.

కారంచేడు ప్రణవానందస్వామిచే ధార్మిక ప్రబోధం జరిగింది.

దేవస్థాన ధర్మకర్తల మండలి సభ్యులు శ్రీయుతులు యల్. నరసింగనాయక్, శ్రీమతి నన్నపనేని రాజకుమారి (యం. ఎల్. ఎ.), శ్రీ పి. వేంకటేశ్వర్లు ప్రసంగించారు.

అన్నమాచార్య ప్రాజెక్ట్ కళాకారుల కచ్చేరి అనంతరం, శ్రీ వంగల పట్టాభి భాగవతార్ హరికథతో ఆనాటి కార్యక్రమం పూర్తయింది.

30-5-84 తేదీన జరిగిన సమావేశానికి దేవస్థానధర్మకర్తల మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ వి.కె.డి.వి. సత్యనారాయణరాజు, (యం. ఎల్. ఏ.) అధ్యక్షతవహించగా, పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా కలెక్టరు శ్రీ యస్. లక్ష్మినారాయణ (ఐ.ఏ.ఎస్.) ముఖ్యఅతిథిగా పాల్గొన్నారు.

అన్నమాచార్య సంకీర్తనల కార్యక్రమం అనంతరం శ్రీ ఇ. కరుణాకరన్ నిర్వహణలో "ఏడుకొండలస్వామి దర్శనం" గేయరూపకం ప్రదర్శన జరిగింది.

శ్రీమతి ఆర్. దుర్గాంబ భాగవతారిణి హరికథతో ఇక్కడ స్వర్ణోత్సవ కార్యక్రమాలు జయప్రదంగా ముగిశాయి.

(చిత్రాలు 2, 3 కవరు పేజీలలో)

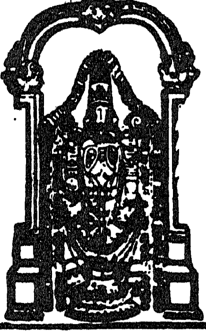
నెల్లూరు కార్యక్రమ విశేషాలు
వచ్చే సంచికలో

కర్ణాటక కల్యాణమండపం

తిరుమలలో కర్ణాటక ఛారిటీస్ సంస్థ వారిచే నిర్మింపబడ్డ నూతన కల్యాణ మండపమునకు ఈ జూన్ 4 వ తేదీన కర్ణాటక రాష్ట్ర దేవాదాయ శాఖామాత్యులు శ్రీ బి. ఎల్. పాటిల్ ప్రారంభోత్సవం చేశారు. ఈ సందర్భంలో నిర్వహింపబడిన సభకు కర్ణాటక సమాచారశాఖా మంత్రి శ్రీ ఎం. రఘుపతి అధ్యక్షతవహించి ప్రత్యేక సంచికను ఆవిష్కరించారు. తరువాత కర్ణాటక ప్రభుత్వ కార్యదర్శి శ్రీ వేంకటేశ్‌గారు ఆవరణలో ఏర్పాటు చేయబడ్డ గ్రంథాలయాన్ని ప్రారంభించారు. ఈ శుభ సమయంలో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ఉద్యాన విభాగాధికారి శ్రీ తమ్మణ్ణను, శ్రీ పి. రామాచార్యలను సన్మానించడం జరిగింది.

ప్రథమ బహుమతి

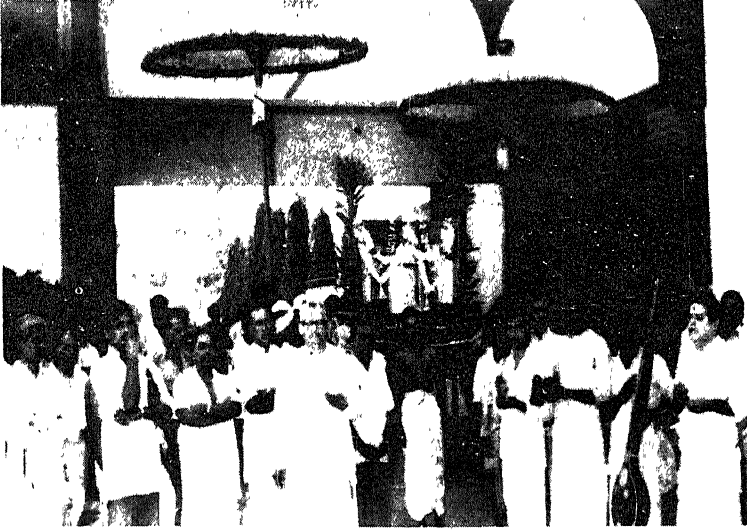
వెంకటగిరిలో ఈ జూన్ 3 వ తేదీ రాష్ట్రస్థాయిలో నిర్వహింపబడ్డ నాటక కళోత్సవంలో తి. తి. దేవస్థానశాఖ సూపరింటెండెంటు శ్రీ ఎం. రామచంద్రారెడ్డి, బి.ఏ., ప్రథమబహుమతి పొందారు.



576 వ అన్నమాచార్య జయంతి

[అన్నమాచార్య కళామందిరం, తిరుపతిలో
15-5-84 నుండి 17-5-84 వరకు)



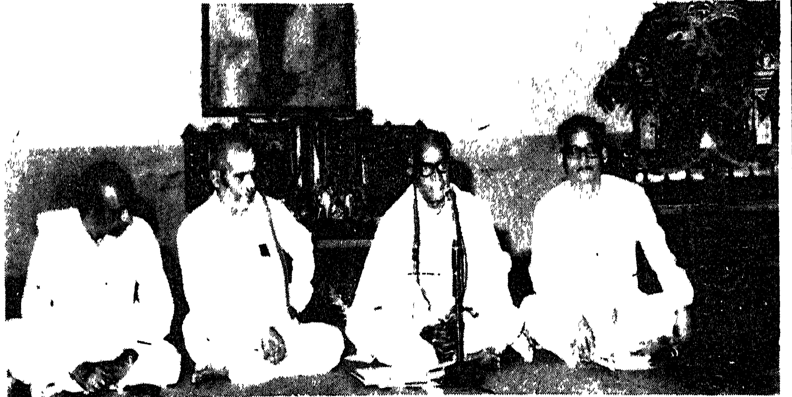


దేవస్థాన పరిపాలనాభవనము నుండి మందిరానికి ఊరేగింపు.



సాహిత్యసభలో శ్రీ ఎం. కొండమాచార్యులను సన్మానిస్తున్న దేవస్థాన సంయుక్త కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ డి. సుబ్బరాయలు.

సాహిత్యసభలో ప్రసంగిస్తున్న శ్రీ డి. సుబ్బరాయలు. (కుడివైపుకు) శ్రీ ఎం. కొండమాచార్యులు, శ్రీ జి. రామసుబ్బశర్మ, శ్రీ ఎస్. లక్ష్మణయ్య.

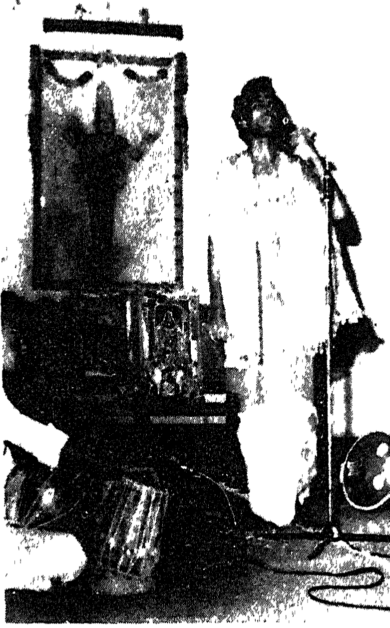


శ్రీమతి జయా పశుపతి సంగీత గాత్రకచ్చేరి.



సాహిత్యసభలో డా॥ ఎం. సంగమేశంను సన్మానిస్తున్న శ్రీ డి. పశుపతి.





అన్నమాచార్య కథాగానం చేస్తున్న
శ్రీ సుదర్శన భట్టాచార్య.

సాహిత్యసభలో ప్రసంగిస్తున్న డా॥ కరుణశ్రీ, దేవస్థాన
కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి,
శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్య.





శ్రీ రామనాథం బృందంచే సంగీత కచ్చేరి.

శ్రీ నూకల చినసత్యనారాయణ
బృందంచే గాత్ర సంగీత కచ్చేరి.





సంగీత-సాహిత్య-చిత్రలేఖనం రూపకం
వ్యాఖ్యాత: శ్రీ ఇ. కరుణాకరన్,
చిత్రకారుడు: శ్రీ కె. ఎం. డి. హెన్రీ,
గాత్రసంగీతం: శ్రీ నాగేశ్వరనాయుడు.

ధర్మరక్షణ కార్యక్రమాలు

శ్రీ మహాగణపతి ఆలయం

నెల్లూరు జిల్లా ఊటుకూరులో శ్రావణ శనివారము (11-8-84) నాడు ఉదయం శ్రీ మహాగణపతి ఆలయ శంకుస్థాపన జరుగును. భక్తాదులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొని దైవానుగ్రహమునకు పాత్రులగుదురు గాక.

శ్రీ కోదండరామస్వామి ప్రతిష్ఠ

నెల్లూరుజిల్లా లక్ష్మీనృసింహపురంలో శ్రీ కోదండరామాలయంలో శ్రీ కోదండ రాముని విగ్రహప్రతిష్ఠ కావింపబడింది. ఆ సందర్భంగా, అచట మే 11 నుండి 14 వ తేది వరకు అనేక ధార్మిక కార్యక్రమాలు నిర్వహింప బడ్డాయి. తిరుపతి అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారుల సంకీర్తనల కచ్చేరి, శ్రీ ఎ. శేషకుమార్‌గారి ఉపన్యాసము, శ్రీమతి జె. అన్నపూర్ణ, కుమారి కె. మీనాకుమారిగారి 'అన్నమయ్య పాటలు' శ్రీమతి జె. వెంకటసుబ్బాంబ భాగవతారిణి గారి "శ్రీనివాసకల్యాణము" హరికథ భక్తజనాన్ని ఆనందింపజేశాయి. పై ధార్మిక కార్యక్రమాలన్నీ హిందూధర్మ రక్షణ సంస్థ నెల్లూరిశాఖవారి అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడ్డాయి.

నరసింహ జయంతి

హిందూ ధర్మ రక్షణ సంస్థ, మెదకుజిల్లా శాఖ అధ్వర్యంలో, సంగారెడ్డిలో గత మే 5 వ తేదీ శ్రీశ్రీశ్రీ జగద్గురువు ఆది శంకరుల, భగవద్రామానుజుల జయంత్యుత్సవాలు నిర్వహింపబడ్డాయి. మే 13, 14 తేదీల్లో శ్రీ నరసింహ జయంత్యుత్సవాలు వైభవంగా జరుపబడ్డాయి. శ్రీ జి. రామిరెడ్డి భాగవతార్ గారిచే "శ్రీ కృష్ణరాయబారము" హరికథాగానం చేయబడింది. ఈ మే మాసంలో 4 భజనలు, 4 ధార్మికోపన్యాసములు, 2 చక్రభజనలు, 2 హరికథా కార్యక్రమాలు ఆయా చోట్ల నిర్వహింపబడ్డాయి. భక్తులకు తి. తి. దే. వారి విష్ణు సహస్రనామ పుస్తకాలు ఉచితంగా పంచబడ్డాయి.

హరికథా కాలక్షేపం

తెనాలి తాలూకా పినపాడులోని శ్రీ సీతారామస్వామి దేవస్థానంలో గత ఏప్రిల్ 24 న మే 25 న శ్రీ యాళ్ళభండి తాతారావు భాగవతార్‌గారిచే హరికథ కాలక్షేపములు జయప్రదంగా నిర్వహింపబడ్డాయి. "శ్రీవేంకటేశ్వర వైభవము" చలనచిత్రము మున్నగు ఈ కార్యక్రమాలు హిందూధర్మ రక్షణ సంస్థ తిరుపతివారి అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడ్డాయి.

హనుమజ్జయంతి

తూర్పుగోదావరిజిల్లా తునిలోని శ్రీ కోదండ సీతారామాంజనేయస్వామివారి కోవెలలో గత మే 24 నుండి 30 వ తేది వరకు శ్రీరామ నామ సప్తాహ మహోత్సవము, శ్రీ హనుమజ్జయంతి కార్యక్రమాలు నిర్వహింపబడ్డాయి. సమారాధన, భజనలు నిర్వహింపబడ్డాయి. ఈ కార్యక్రమాలన్నీ శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తుల వేంకటరామానుజాచార్యుల అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడ్డాయి.

ప్రకాశంజిల్లా ఈతముక్కల గ్రామంలో స్థానిక వేంకటేశ్వర భక్త బృందంవారిచే మే 25 న హనుమజ్జయంతి శ్రీ అనంత కోదండరామాలయంలో నిర్వహింపబడింది. సామూహిక గోపూజకూడా నిర్వహింపబడింది ఆ రాత్రి 9-30 గంటలకు శ్రీమతి జిల్లెలమూడి శారదాదేవి బృందం వారిచే "బుఱ్ఱకథ" కాలక్షేపం జరిగింది. హిందూధర్మ రక్షణ సంస్థ ఈతముక్కల శాఖ కార్యదర్శి శ్రీ కె. వీరభద్రరావు గారి వందన సమర్పణతో ఉత్సవం జయప్రదంగా ముగిసింది.

పురాణ ప్రవచనం

తి. తి. దే. హిందూధర్మ రక్షణ సంస్థ గుంటూరుశాఖ అధ్వర్యంలో స్థానిక శ్రీరమా సత్యనారాయణస్వామివారి దేవస్థానంలో గత ఏప్రిల్ 14 నుండి 26 వరకు బ్రహ్మశ్రీ సోమాశి బాలగంగాధర శర్మగారిచే సుందర కాండ పురాణ ప్రవచనం చెయ్యబడింది.

భారత ఉత్సవములు

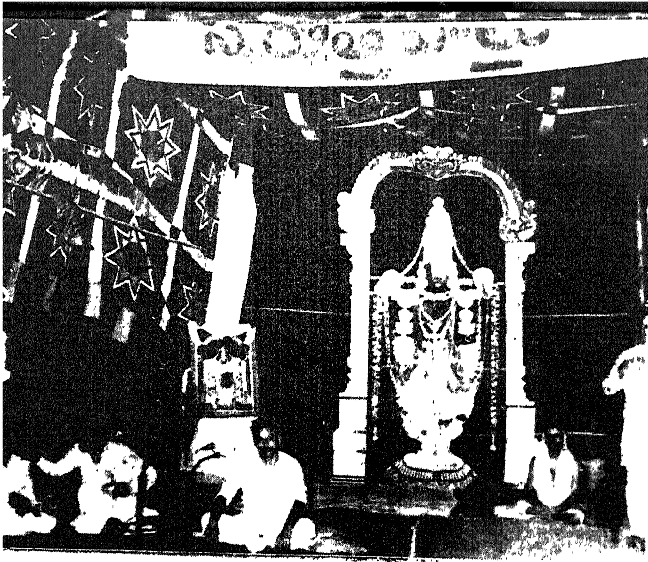
చిత్తూరుజిల్లా చిన్నగొట్టిగల్లు సమితి యడంవారి పల్లెవద్ద ఈ జూన్ 1 నుండి 18 వ తేది వరకు శ్రీ మహాభారత ఉత్సవాలు 18 రోజులపాటు దిగ్విజయంగా జరిగాయి. ఈ సందర్భంగా అనేక ధార్మిక కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి. తిరుపతి వాస్తవ్యురాలు కుమారి స్వర్ణలత గారిచే భరతనాట్యం ప్రదర్శింపబడింది.

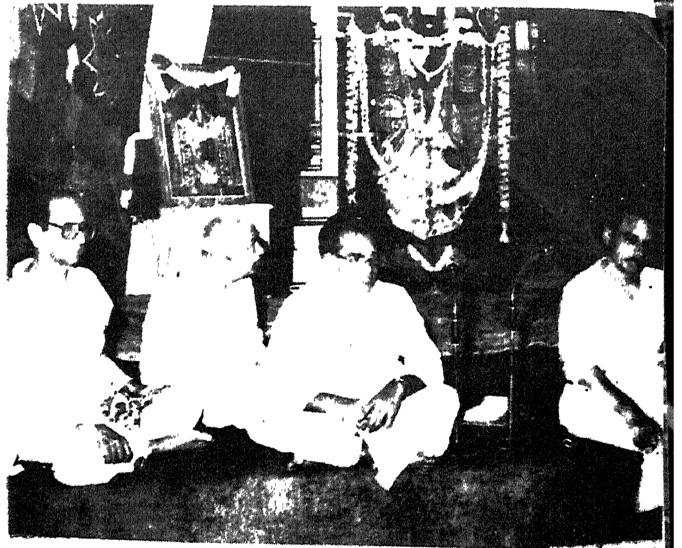
లక్ష్మీదేవి ఎలక్ట్రికల్స్, పులిచెర్ల వారిచే విద్యుద్దీపాలంకరణ చేయబడింది. వేలాది భక్తులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొనడం జరిగింది. ఈ కార్యక్రమాలు తిప్పిరెడ్డిగారి పల్లె, చిన్నగొట్టిగల్లు, కొమ్మిశెట్టిగారిపల్లె, తదితర గ్రామ ప్రజల అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడ్డాయి.

పురాణప్రబోధ పరీక్షలు

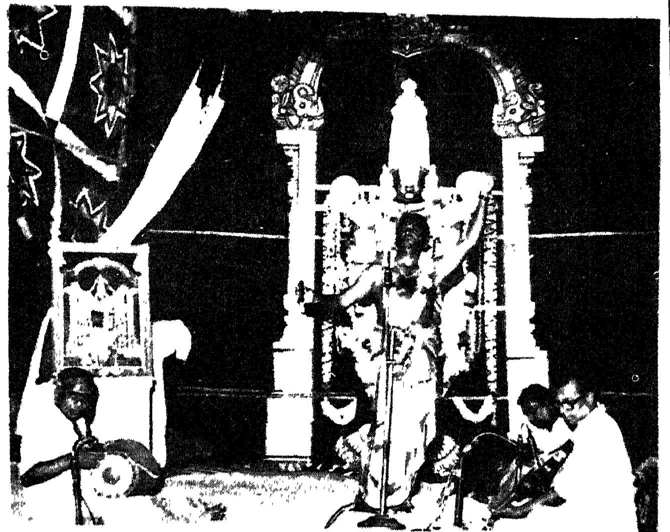
తి. తి. దే. హిందూధర్మ రక్షణ సంస్థ అధ్వర్యంలో పాఠశాల విద్యార్థులకు పురాణ ప్రబోధ పరీక్షలు గత జనవరిలో నిర్వహింప బడ్డాయి. ఐదవసారిగా నిర్వహింపబడ్డ ఈ పరీక్షకు రాష్ట్రంలోని 385 పాఠశాలల్లోని 15,888 మంది విద్యార్థులు పాల్గొన్నారు. వీరిలో 10,694 మంది విద్యార్థులు ఉత్తీర్ణులైనారు. రాష్ట్రస్థాయిలో మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా తాండగ్రామం విద్యార్థిని కె. ప్రభావతి ప్రథమస్థానాన్నీ, చిత్తూరుజిల్లా గంగాధర నెల్లూరుబాలిక పి. రాధిక ద్వితీయస్థానాన్నీ, తూర్పుగోదావరి జిల్లా పొడగట్లపల్లి గ్రామ విద్యార్థిని గాదిరాజు పద్మజ తృతీయ స్థానాన్ని పొందారు. రాష్ట్రం మొత్తం ప్రథమశ్రేణిలో 693మంది, ద్వితీయశ్రేణిలో 2,776మందివిద్యార్థులు ఉత్తీర్ణులయ్యారు

Edited and Published on behalf of the T. T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D. Press by M. Vijayakumar Reddy, L.P.T., Manager, T.T.D. Press, Tirupati.

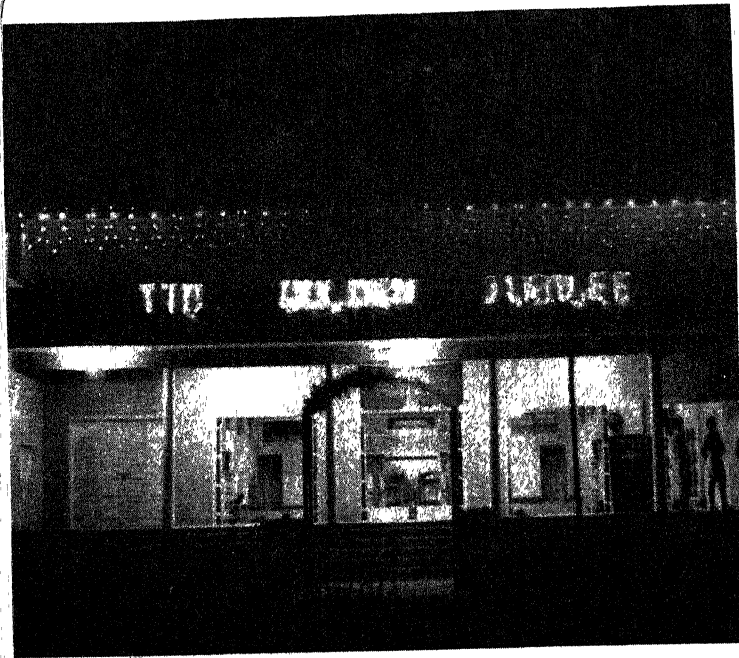


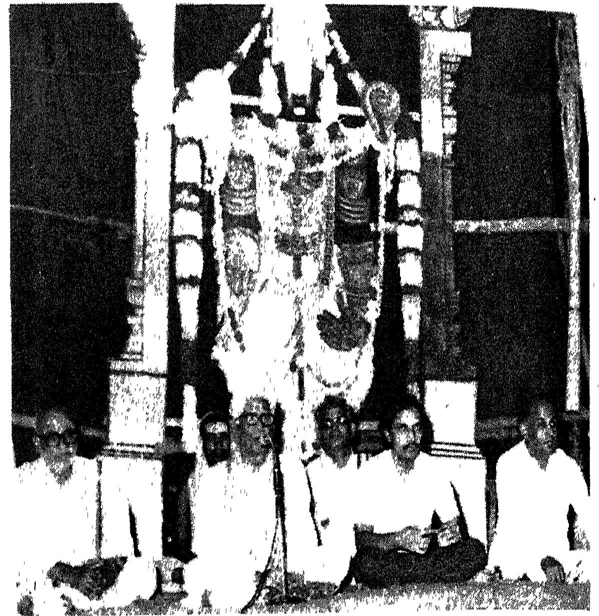




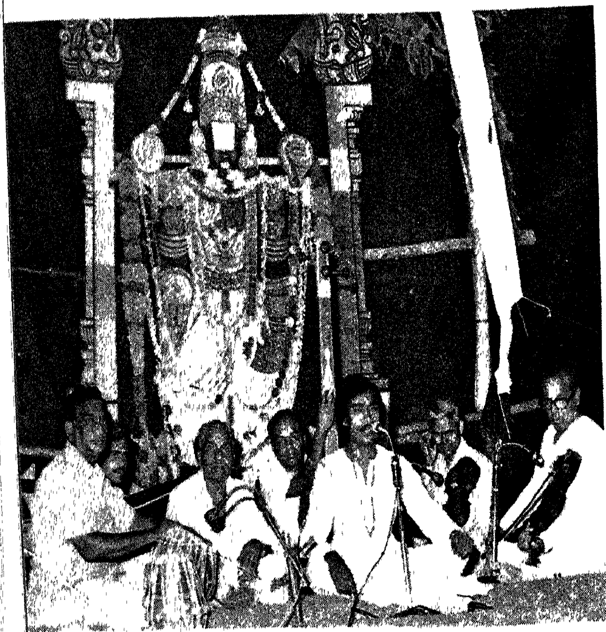




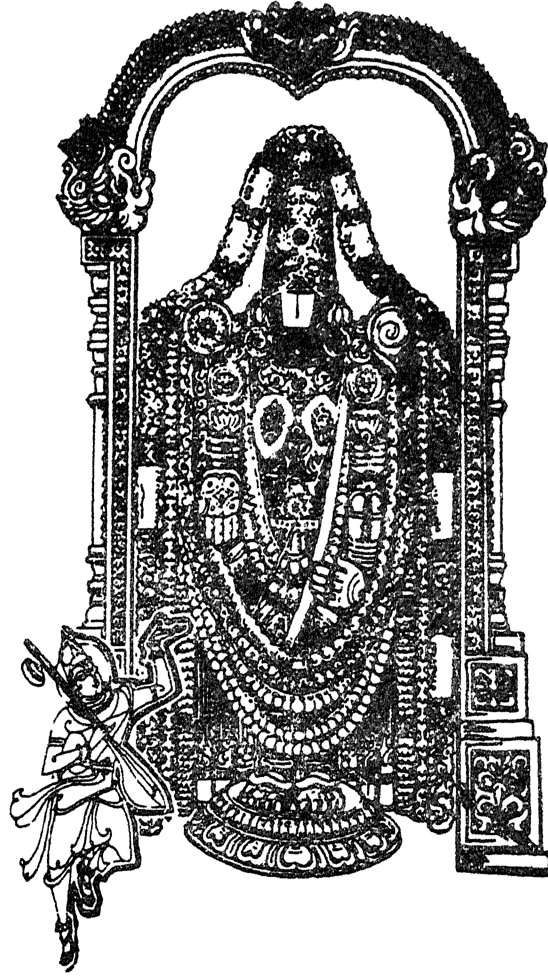












పొడగంటిమయ్య మిమ్ము పురుషోత్తమా, మమ్ము
నెడయకవయ్య కోనేటిరాయఁడా ॥

కోరి మమ్ము నేలినట్టి కులదైవమా, చాల
నేరిచి పెద్దలిచ్చిన నిధానమా
గారవించి దప్పిదీర్చు కాలమేఘమా, మాకు
చేరువఁ జిత్తములోని శ్రీనివాసుఁడా ॥

భావింపఁ గైవసమైన పారిజాతమా, మమ్ము
చేవదేరఁ గాచినట్టి చింతామణీ
కావించి కోరికలిచ్చే కామధేనువా, మమ్ము
తావై రక్షించేటి ధరణీధర ॥

చెడనీక బ్రదికించే సిద్ధమంత్రమా, రోగా-
లడఁచి రక్షించే దివ్యౌషధమా,
బడిఁబాయక తిరిగే ప్రాణబంధుఁడా, మమ్ము
గడియించినట్టి శ్రీ వేంకటనాథుఁడా ॥

— అన్నమయ్య అధ్యాత్మకీర్తన.

(ప్రతి జూలై 16న జరిగే శ్రీవారి ఆణివార అస్థాన ఉత్సవ సందర్భంగా)

ఆధ్యాత్మిక గమ్యాన్ని పొందండి!

ఎనిమిది ముద్రణములు పొంది, వేలాది ప్రతులు అమ్ముడుపోయి, ఆధ్యాత్మిక గ్రంథముల ప్రచురణములలోనే అపూర్వ సంచలనమును కలిగించిన–

'శ్రీ అనుభవానందస్వామి' విరచిత

సాధన రహస్యము

(సాధన ప్రాముఖ్యమును దెలుపు యీ గ్రంథము ఏడు భాషలలోనికి అనువదింప బడి ప్రచురింపబడనున్నది.)

ముముక్షువులకు మార్గదర్శియై, సాధకుడు చేయవలసిన సాధనా విధానములను, ఆ యా సాధనా ఫలితములను, చక్కని వ్యావహారిక భాషలో దెలిపి, పత్రికల, పండితుల, అశేష ప్రజాదరణ పొందిన మహోత్కృష్ట గ్రంథరాజము.

ప్రముఖ చిత్రకారులు 'శ్రీ బాపు' చిత్రించిన సుందర ముఖచిత్రముతో వెలువడినది.

1/8 డెమ్మి. పుటలు: 280.

వెల: రు. 22-00.

రిజిష్టరు పోస్టులో రు. 26-50.

ప్రతులకు:

శ్రీ అనుభవానంద గ్రంథమాల,
బాపట్ల-522 101, (గుంటూరు జిల్లా.)



స్వర్ణోత్సవ సంచిక

తి. తి. దేవస్థాన స్వర్ణోత్సవ సంచిక ఒక ఆధ్యాత్మిక కళాఖండము. అందలి వ్యాస రచయితలకు నా ప్రణామములు. తి. తి. దే. స్వర్ణోత్సవ వివరములు కల మే సంచికలోని నాగరాజ్ గారి వ్యాసం ఆ ఉత్సవములలో పాల్గొనలేని మాబోటివారికి ఆ వివరములు చదువుతుంటే ఆ ఉత్సవాలు ప్రత్యక్షంగా దర్శించినట్లు అనుభూతి ఆనందము కల్గించినది. ఆ వ్యాసకర్త నాగరాజ్ గారికి, సంపాదకులకు ధన్యవాదములు.

డా॥ బాబుహరినాథ్ — నంద్యాల
యం. జనార్దనాచార్యులు — నల్గొండ
పి. ఆదిలక్ష్మి — నెల్లూరు

ఆధ్యాత్మిక చింతన

నాస్తికవాదం ప్రబలుతున్న ఈ కాలంలో ఆస్తికభావాలను రేకెత్తిస్తూ. ఆధ్యాత్మిక చింతన కలిగిస్తున్న 'సప్తగిరి' మాసపత్రికకు మా ధన్యవాదములు. దేవస్థాన అధికారులకు వందనములు.

బూరెల నాగయ్య — సూర్యాపేట

రాశిఫలం

"సప్తగిరి"లో 'మీరాశిఫలం' శీర్షికను పునరుద్ధరించి పంచాంగము, జ్యోతిష ప్రాముఖ్యమును పటిష్ఠము చేయగలరని ప్రార్థన.

దూళ్ళ మల్లేశం — హైదరాబాదు

మథనం

సప్తగిరిలో ప్రచురించే వ్యాసములు, కథలు చాల రసవంతముగాను, ఉత్తేజకరముగా నుండుటయేకాక పామరులమయిన మాబోంట్లకు తెలియని అనేక విషయములును,భక్తిమార్గములను తెలియుచున్నవి. మే నెలలోని "మథనం" వలన మన సంప్రదాయములోని ముఖ్యమైన సంగతులు తెలిసినవి. నాగరాజ్ గారికి ధన్యవాదములు.

నండూరి గున్నేశ్వరరావు — భీమవరం

యువవాణి

మే నెల సప్తగిరి లోని 'ఉపదేశం' చాల బాగుంది. ఇటువంటి కథలవల్ల పాఠకులు ప్రభావితులవుతారు. సంపాదకులకు రచయితకు కృతజ్ఞతలు.

నందం చంద్రశేఖర్ — జడ్చర్ల

కర్తవ్యం ఇంకా ఎంతో వుంది!

"సప్తగిరి" గడచిన 14 ఏండ్లుగా మన ప్రజాజీవనాన్ని ధార్మిక దృక్పథాలలో జాగృతంచేస్తూ నడిపించింది. మాలో ఎంతో సంతృప్తి వ్యక్తమవుతుంది. కాని ఇప్పుడిప్పుడే జనమంతా ధార్మికముగా అభివృద్ధి చెందుతున్న ఈ సమయంలో "సప్తగిరి" పత్రికను నెలాఖరుకు, లేదా, తరువాత నెలకు పంపించడం చాల శోచనీయంగా వున్నది. ఇంతవరకు జనతను ధార్మికంగా తీర్చిదిద్దిన ప్రగతికన్నా, సాగించవలసిన కర్తవ్యం ఇంకా ఎంతో వున్నదన్న విషయాన్ని గ్రహించి "సప్తగిరి" పత్రికను ప్రతినెలా మొదటివారంలో పంపించే ఏర్పాట్లు కట్టుదిట్టంగా చేస్తారని ప్రార్థన.

కె. నరసింహాజీరావు — కంచనపల్లి
కె. ఇందిరాబాయి — కంచనపల్లి
స్వర్గం వెంకట కోటేశ్వరరావు — కొండపల్లి

ఉపదేశం

శ్రీ ద్వివేది ఉమామహేశ్వరరావుగారిచే విరచితమయిన సామాజికస్పృహతో కూడిన 'ఉపదేశం' కథ-శాస్త్రివంటి అహంకార పూరితనైజంగల కామాంధులకు చక్కని కనువిప్పు.

యం. శావ — పిడుగురాళ్ళ